

SPIS TREŚCI

UCHWAŁY	3
ZAGADNIENIA PRAWNE PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYGNIĘCIA.....	11
ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2009, NR 3	28
ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC-ZD 2009, NR A	32
INFORMACJE	42
DZIAŁALNOŚĆ IZBY CYWILNEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO W 2007 r.....	44
Dane statystyczne – styczeń 2009 r.....	100

Redakcja

Jacek Gudowski

Elżbieta Stan-Stanik

Współpraca

Maciej Machowski, Radosław Nowaczewski,

Elżbieta Szczepanowska, Sylwia Stolarska,

Łukasz Węgrzynowski, Andrzej Zielony

UCHWAŁY

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy dla Warszawy-Pragi w Warszawie postanowieniem z dnia 14 października 2008 r., IV Cz 1021/08, zagadnienia prawnego:

„Czy dopuszczalne jest oddalenie na posiedzeniu niejawnym wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym?”

podjął uchwałę:

Nie jest dopuszczalne oddalenie na posiedzeniu niejawnym wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym.

(uchwała z dnia 16 stycznia 2009 r., III CZP 128/08, I. Koper, M. Bączyk, K. Pietrzykowski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z dnia 26 września 2008 r., II Cz 937/08, zagadnienia prawnego:

„Czy na podstawie art. 98 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe bank uprawniony jest do wystawienia po śmierci osoby, która bezpośrednio z bankiem dokonywała czynności bankowej, bankowego tytułu egzekucyjnego, z wymienieniem w jego treści jako dłużnika wyłącznie ww. osoby?”

podjął uchwałę:

Bank nie jest uprawniony do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko osobie, która bezpośrednio z bankiem dokonała czynności bankowej, po śmierci tej osoby.

*(uchwała z dnia 16 stycznia 2009 r., III CZP 132/08, I. Koper, M. Bączyk,
K. Pietrzykowski)*

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z dnia 15 września 2008 r., II Cz 834/08, zagadnienia prawnego:

„1. Czy w sytuacji, gdy w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali zarząd nieruchomością wspólną sprawowała komunalna jednostka organizacyjna powierzenie zarządu osobie fizycznej lub prawnej może nastąpić na podstawie uchwały właścicieli (art. 18 ust. 2a ustawy o własności lokali), czy też jedynie w drodze umowy zawartej w formie aktu notarialnego (art. 18 ust. 1 ustawy o własności lokali)?

2. Czy reprezentacja wspólnoty przez zarządcę nieruchomości wspólnej w postępowaniu przed sądem wymaga szczególnego umocowania czy też uprawnienie do reprezentacji wynika z samego faktu powierzenia zarządu?”
podjął uchwałę:

1. Komunalna jednostka organizacyjna, sprawująca zarząd nieruchomością wspólną w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.), może po tym dniu nadal zarządzać nieruchomością. Zmiana zarządcy wymaga podjęcia uchwały właścicieli lokali, zaprotokołowanej przez notariusza (art. 18 ust. 2a).

2. Reprezentowanie wspólnoty mieszkaniowej przed sądem przez zarządcę wymaga umocowania w umowie o określeniu sposobu zarządu nieruchomością wspólną bądź w uchwale o zmianie tej umowy.

*(uchwała z dnia 21 stycznia 2009 r., III CZP 129/08, I. Gromska-Szuster,
T. Bielska-Sobkowicz, G. Misiurek)*

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Katowicach postanowieniem z dnia 29 września 2008 r., XIX Ga 312/08, XIX Gz 326/08, zagadnienia prawnego:

„Czy obligatoryjna zgoda zarządu spółki na ustanowienie zastawu rejestrowego na udziałach spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powinna spełniać wymogi odnośnie formy czynności prawnej zawarte w art. 180 k.s.h. w zw. z art. 63 § 2 k.c., czy też wystarczająca jest zwykła forma pisemna zgodnie z art. 182 ust. 2 k.s.h.?”
podjął uchwałę:

Zgoda spółki na ustanowienie zastawu rejestrowego na udziałach spółki powinna być wyrażona w formie właściwej dla umowy o ustanowienie zastawu rejestrowego na udziałach spółki z o.o., to jest w formie pisemnej (art. 63 § 2 k.c. w związku z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, Dz.U. Nr 149, poz. 703 ze zm.).

(uchwała z dnia 21 stycznia 2009 r., III CZP 130/08, I. Gromska-Szuster, T. Bielska-Sobkowicz, G. Misiurek)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 31 lipca 2008 r., VI ACa 1683/07, zagadnienia prawnego:

„1. Czy w sprawie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego wydanego przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 178, poz. 1478), wszczętej po wejściu w życie tej ustawy, w zakresie podstaw skargi (w szczególności braku zapisu na sąd polubowny bądź nieważności tego zapisu z uwagi na brak pełnomocnictwa do zawarcia umowy o zapis na sąd polubowny) mają zastosowanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego w nowym brzmieniu, czy też przepisy dotychczasowe?

2. W przypadku, gdyby miały zastosowanie przepisy dotychczasowe – czy w skardze o uchylenie wyroku sądu polubownego strona może powoływać się na brak zapisu na sąd polubowny lub nieważność tego zapisu, jeżeli w postępowaniu przed sądem polubownym nie zgłaszała takiego zarzutu?”

podjął uchwałę:

W sprawie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego wydanego przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 178, poz. 1478), wszczętej po wejściu w życie tej ustawy, do wskazanego jako podstawa skargi zarzutu braku zapisu na sąd polubowny lub nieważności zapisu mają zastosowanie dotychczasowe przepisy kodeksu postępowania cywilnego. Skarżący może powołać się na tę podstawę skargi także wówczas, gdy w postępowaniu przed sądem polubownym nie podniósł takiego zarzutu.

*(uchwała z dnia 21 stycznia 2009 r., III CZP 136/08, I. Gromska-Szuster,
T. Bielska-Sobkowicz, G. Misiurek)*

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Gdańsku postanowieniem z dnia 7 listopada 2008 r., XII Gz 377/08, zagadnienia prawnego:

„Czy w razie uznania za bezskuteczną wobec masy upadłości czynności prawnej rozporządzenia nieruchomością (prawem użytkowania wieczystego) dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli upadłego, podmiot - niebędący wierzycielem osobistym, ani rzeczowym upadłego - na rzecz którego, po dokonaniu czynności prawnej rozporządzenia, a przed uznaniem jej bezskuteczności, została ustanowiona hipoteka na nieruchomości stanowiącej przedmiot tego rozporządzenia i przeciwko któremu syndyk masy upadłości nie występował z roszczeniem opartym na art. 56 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.) w zw. z art. 531 § 1 i 2 k.c., w przypadku wydania nieruchomości (praw do niej) masie upadłości (art. 59 § 1 powołanego prawa upadłościowego), staje się wierzycielem rzeczowym upadłego/masy upadłości,(względnie winien być traktowany jak taki wierzyciel) i jest uprawnionym do zaspokojenia, stosownie do treści art. 204 § 1 pkt 2 b powołanego prawa upadłościowego?”

podjął uchwałę:

W razie uznania na podstawie art. 527 k.c. za bezskuteczną wobec masy upadłości zbywcy czynności prawnej zbycia nieruchomości, pozostaje w mocy obciążenie nieruchomości hipoteką, ustanowioną po dacie dokonania tej czynności, a wierzyciel hipoteczny może żądać zaspokojenia swoich należności w postępowaniu upadłościowym stosownie do art. 204 § 1 pkt 2b rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512, ze zm.).

(uchwała z dnia 22 stycznia 2009 r., III CZP 134/08, A. Górski, M. Kocon, D. Zawistowski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 5 września 2008 r., I ACa 443/08, zagadnienia prawnego:

„Czy przewidziana w art. 207 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm.) możliwość zwolnienia od poniesienia pierwszej opłaty z tytułu użytkowania wieczystego odnosi się także do podmiotu, który zabudował nieruchomość na podstawie pozwolenia na budowę z lokalizacją czasową w przypadku zgodności tej lokalizacji z ustaleniami planu miejscowego (art. 207 ust. 1a ustawy o gospodarce nieruchomościami)?”

podjął uchwałę:

Przewidziana w art. 207 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm.) możliwość zwolnienia od poniesienia pierwszej opłaty z tytułu użytkowania wieczystego nie odnosi się do podmiotu, który zabudował nieruchomość na podstawie pozwolenia na budowę z lokalizacją czasową zgodną z ustaleniami planu miejscowego (art. 207 ust. 1a ustawy o gospodarce nieruchomościami).

(uchwała z dnia 22 stycznia 2009 r., III CZP 135/08, A. Górski, M. Kocon, D. Zawistowski)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 28 sierpnia 2008 r., III CZP 22/08, zagadnienia prawnego:

„1. Czy radca prawny (adwokat, rzecznik patentowy) ustanowiony w sprawie przez osobę będącą pełnomocnikiem mocodawcy może uwierzytelnić odpis pełnomocnictwa udzielonego przez stronę osobie, która jako pełnomocnik strony (uczestnika postępowania) sporządziła pełnomocnictwo substytucyjne dla tego radcy prawnego (adwokata, rzecznika patentowego),

a w przypadku odpowiedzi negatywnej:

2. czy dopuszczalna jest konwalidacja braku formalnego pisma procesowego (sprzeciwu) w postaci nienależytego umocowania pełnomocnika poprzez zatwierdzenie przez stronę czynności dokonanych przez pełnomocnika, który nie był należycie umocowany, a jeżeli tak, to czy sąd rozpoznający sprawę obowiązany jest wezwać stronę do potwierdzenia takich czynności?”

podjął uchwałę:

1. Adwokat, radca prawny lub rzecznik patentowy będący dalszym pełnomocnikiem nie może uwierzytelnić odpisu pełnomocnictwa podstawowego.

2. Brak formalny pisma procesowego w postaci nienależytego umocowania pełnomocnika może być usunięty potwierdzeniem strony dokonanych przez niego czynności. W tym celu sąd powinien wyznaczyć stronie odpowiedni termin.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08, T. Ereciński, T. Bielska-Sobkowicz, A. Górski, J. Gudowski, B. Myszka, H. Pietrkowski, T. Wiśniewski)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Łodzi postanowieniem z dnia 17 października 2008 r., I ACa 720/08, zagadnienia prawnego:

„Czy możliwość przewidzenia w statucie przez spółdzielnię mieszkaniową ograniczenia w przeniesieniu własności lokalu mieszkalnego „na inne osoby” w domach dla inwalidów, osób samotnych i innych domach o specjalnym przeznaczeniu - tak jak stanowi art. 12¹ ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.) obejmuje również członków spółdzielni, którym przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego;

- jeśli tak, to czy ograniczenie w możliwości zawarcia umowy o przeniesienie własności lokalu na rzecz członka spółdzielni, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego przewidziane w statucie spółdzielni mieszkaniowej, a oparte na art. 12¹ ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, może dotyczyć *per analogiam* przekształcenia spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego na spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu dokonywanego w trybie art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2007 r. Nr 125, poz. 873) w domach dla inwalidów, osób samotnych i innych domach o specjalnym przeznaczeniu?”

odmówił podjęcia uchwały

(postanowienie z dnia 16 stycznia 2009 r., III CZP 133/08, I. Koper, M. Bączyk, K. Pietrzykowski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Lublinie postanowieniem z dnia 7 sierpnia 2008 r., II Ca 415/08, zagadnienia prawnego:

„Czy powód, któremu przysługiwało prawo pierwokupu w związku z zawarciem umowy dzierżawy nieruchomości rolnej na okres dłuższy niż trzy lata w oparciu o uchylony obecnie art. 695 § 2 k.c. może to prawo wykonać w razie sprzedaży dzierżawionej nieruchomości po wejściu w życie ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. z 2003 r. Nr 64, poz. 592) nawet jeśli nie spełnia warunków z art. 3 ust. 1 tej ustawy?”

odmówił podjęcia uchwały

*(postanowienie z dnia 22 stycznia 2009 r., III CZP 120/08, B. Myszka,
J. Frąckowiak, Z. Kwaśniewski)*

ZAGADNIENIA PRAWNE PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYGNIĘCIA

III CZP 2/09

„Czy po uchyleniu art. 442 k.c. i dodaniu art. 442¹ k.c. ustawą z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. z 2007 r. Nr 80, poz. 538) powód dochodzący naprawienia szkody wynikłej z uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (szkody na osobie) ma interes prawny w domaganiu się ustalenia odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości z tego samego zdarzenia?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 5 grudnia 2008 r., I Ca 227/08, E. Panek, G. Krężołek, M. Sadecki)

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w dotychczasowym orzecznictwie, jak też w wypowiedziach doktryny na ogół zgodnie opowiadano się za dopuszczalnością powództwa zmierzającego do ustalenia odpowiedzialności pozwanego za szkody na osobie, które mogą ujawnić się dopiero w przyszłości.

Sąd przedstawiający zagadnienie prawne zwrócił uwagę, odwołując się do wykładni celowościowej, że interes prawny – w rozumieniu przepisu art. 189 k.p.c. – może istnieć mimo możliwości dochodzenia świadczenia z danego stosunku prawnego, jeżeli z tego stosunku wynikają dalsze skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest na razie aktualne.

W konsekwencji, mając na względzie charakter dochodzonego roszczenia, można było przyjmować, że art. 189 k.p.c. nie stoi na przeszkodzie jednoczesnemu wytoczeniu powództw o świadczenie i o ustalenie w sytuacji, w której ze zdarzenia wyrządzającego szkodę w postaci uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia przysługują już poszkodowanemu określone świadczenia, ale z tego samego zdarzenia mogą ujawnić się w przyszłości inne jeszcze szkody, których dochodzenie nie jest na razie możliwe.

Jak zauważył Sąd drugiej instancji, łączenie interesu prawnego z przedawnieniem roszczeń na gruncie dawnego art. 442 k.c. nie było przypadkowe. Przepis ten w § 1 stanowił, że roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia; jednakże w każdym przypadku roszczenie ulega przedawnieniu z upływem dziesięciu lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Mając na względzie brzmienie tego przepisu, w judykaturze Sądu Najwyższego zwrócono uwagę, że właśnie konstrukcja powództwa o ustalenie odpowiedzialności sprawcy za szkodę przyszłą może łagodzić skutki przewidzianego w art. 442 §1 zdanie drugie k.c. przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody na osobie.

Sytuacja zmieniła się jednak po wyroku Trybunału Konstytucyjnego i po wprowadzeniu do kodeksu cywilnego – w miejsce uchylonego art. 442 – przepisu art. 442¹. Artykuł ten przewiduje odmienny sposób liczenia trzyletniego terminu przedawnienia w razie wyrządzenia szkody na osobie, tj. zawsze od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie zobowiązanej do jej naprawienia. Oznacza to, że w przypadku roszczeń o naprawienie szkody na osobie dziesięcioletni termin przedawnienia z art. 442¹ § 1 zdanie drugie k.c., liczony od dnia zdarzenia wywołującego szkodę, jak i termin dwudziestoletni z art. 442¹ § 2 k.c., liczony od dnia popełnienia przestępstwa, nie może skończyć się wcześniej niż z upływem trzech lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Jak podkreślił Sąd Okręgowy, na tle nowej konstrukcji przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody na osobie należy postawić pytanie, czy aktualny jest pogląd przyjmujący dopuszczalność powództwa o ustalenie odpowiedzialności sprawcy za szkodę przyszłą, a ściślej mówiąc, czy powód w sprawie o naprawienie szkody wynikłej z uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia dochodząc zasądzenia określonego świadczenia ma interes prawny w ustaleniu odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości z tego samego zdarzenia (szkody przyszłe).

Sąd Okręgowy stwierdził, że po wejściu w życie przepisu art. 442¹ k.c. ochrona przy wykorzystaniu powództwa zgłoszonego w trybie art. 189 k.p.c. stała się zbędna, jeżeli nawet powód w chwili wszczęcia sprawy nie może – w związku z zaistnieniem pewnego zdarzenia – określić dalszych jego skutków, dotychczas jeszcze

nieujawnionych, których jednak wystąpienie jest prawdopodobne, nie grożą mu negatywne konsekwencje wynikające z przedawnienia roszczeń, dopóki bowiem szkoda przyszła nie nastąpi, dopóty bieg przedawnienia w ogóle nie może się rozpocząć.

A.Z.

*

III CZP 3/09

„1. Czy sądowy tytuł wykonawczy wydany przeciwko dłużnikowi, co do którego następnie ogłoszono upadłość traci z mocy prawa wykonalność w części co do której wierzytelność nim stwierdzona została umieszczona na prawomocnej liście wierzytelności sporządzonej w toku postępowania upadłościowego?

w przypadku odpowiedzi negatywnej:

2. Czy umieszczenie wierzytelności na prawomocnej liście wierzytelności, sporządzonej w toku postępowania upadłościowego stanowi zdarzenie określone w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., skutkujące możliwością pozbawienia wykonalności sądowego tytułu wykonawczego, wydanego przeciwko upadłemu dłużnikowi przed ogłoszeniem jego upadłości?”

(postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 30 września 2008 r., II Ca 697/08, E. Sobolewska-Hajbert, C. Chorzępa, W. Wójcik)

W ocenie Sądu Okręgowego, kluczowym problemem dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy jest ocena wzajemnych relacji między sądowym tytułem wykonawczym a prawomocną listą wierzytelności, sporządzoną w toku postępowania upadłościowego dłużnika, obejmującą wierzytelność objętą tymże tytułem.

Jak zauważył Sąd Okręgowy, w Prawie upadłościowym i naprawczym z 2003 r. ustawodawca nie zawarł wprost przepisu określającego skutki powstania prawomocnej listy wierzytelności dla bytu uprzednio uzyskanych tytułów wykonawczych. Fakt ten rodzi kolejne wątpliwości, tj, czy brak takiej regulacji jest zamierzony przez ustawodawcę i tworzy lukę prawną o charakterze aksjologicznym, czy też nie jest zamierzony i stanowi lukę rzeczywistą.

Zdaniem Sądu Okręgowego, istnieją podstawy dla uznania powyższej sytuacji za istnienie na gruncie ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze rzeczywistej luki prawnej w zakresie braku regulacji dotyczących skutków powstania prawomocnej listy wierzytelności dla bytu uprzednio uzyskanych tytułów wykonawczych dotyczących tych samych wierzytelności. Według Sądu drugiej instancji, problem braku regulacji prawnej w zakresie konsekwencji powstania prawomocnej listy wierzytelności dla bytu uprzednio uzyskanych tytułów wykonawczych dotyczących tych samych wierzytelności może zostać rozwiązany na gruncie przepisów Prawa upadłościowego i naprawczego w drodze *analogiae legis*.

Należy zwrócić uwagę, że w Prawie upadłościowym i naprawczym można znaleźć rozwiązanie tożsamego problemu prawnego dotyczącego postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu. Stosownie do art. 295 ust. 1 i 2, z dniem uprawomocnienia się postanowienia zatwierdzającego układ z mocy prawa ulegają umorzeniu postępowania zabezpieczające i egzekucyjne prowadzone przeciwko upadłemu w celu zaspokojenia należności objętych układem, a tytuły wykonawcze lub egzekucyjne, które stanowiły podstawę do prowadzenia takich postępowań, tracą z mocy prawa wykonalność. Sąd z urzędu stwierdza utratę wykonalności sądowych tytułów wykonawczych i egzekucyjnych.

W ocenie Sądu Okręgowego, mimo różnych celów postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku dłużnika i postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu to sytuacja powstania zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności (art. 264 ust. 1) i zatwierdzenia postanowieniem układu (art. 295 ust. 1), powinna rodzić dla bytu uprzednich tytułów wykonawczych takie same skutki. W konsekwencji sąd upadłościowy z urzędu stwierdzałby na podstawie art. 295 ust. 2 w związku z art. 295 ust. 1 utratę wykonalności sądowych tytułów wykonawczych i egzekucyjnych w zakresie w jakim wierzytelności nimi objęte umieszczone zostały na zatwierdzonej liście wierzytelności.

Sąd drugiej instancji wskazał także na istniejące rozbieżności w judykaturze, dotyczące oceny skutków powstania listy wierzytelności dla możliwości dochodzenia od dłużnika wierzytelności objętych tą listą.

A.Z.

III CZP 4/09

„1. Czy dla prowadzenia egzekucji na rzecz nabywcy wierzytelności objętej tytułem egzekucyjnym konieczne jest nadanie klauzuli wykonalności na rzecz cesjonariusza, jeżeli do przeniesienia wierzytelności (przelewu) doszło już po wszczęciu postępowania egzekucyjnego przez cedenta, ujawnionego w tytule jako wierzyciel;

2. Czy dla określenia przesłanek wejścia do postępowania egzekucyjnego nabywcy wierzytelności w miejsce dotychczasowego wierzyciela należy stosować odpowiednio (art. 13 § 2 k.p.c.) art. 192 pkt 3 k.p.c.?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 11 grudnia 2008 r., I Cz 238/08, W. Grajdura, M. Sadecki, E. Panek)

Sąd Okręgowy wskazał, że pierwsze zagadnienie było już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w uchwale z dnia 29 października 2004 r., III CZP 63/04 (OSNC 2005, nr 10, poz. 174). Przedstawiony tam pogląd – zdaniem Sądu Okręgowego – budzi jednak wątpliwości. Wymaganie nadania klauzuli wykonalności na rzecz cesjonariusza nie jest niezbędny dla zapewnienia prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Ponadto, jego uzasadnienie powinno prowadzić do wprowadzenia tożsamego wymogu w razie zmiany dłużnika oraz w przypadku przewidzianym w art. 819 k.p.c. Nie ma również podstaw do przyjęcia – zakładanej przez Sąd Najwyższy – jakościowej różnicy między sądem klauzulowym a organem egzekucyjnym w zakresie możliwości i kompetencji do badania materialnoprawnej kwestii przejścia prawa objętego tytułem wykonawczym.

Wątpliwości Sądu Okręgowego budzi również drugie ze wskazanych zagadnień, a więc następstwo procesowe stron w toku postępowania egzekucyjnego związane z pojawieniem się cesjonariusza. Sąd Okręgowy opowiedział się za odpowiednim (art. 13 § 2 k.p.c.) stosowaniem art. 192 pkt 3 k.p.c., przepisy części trzeciej kodeksu postępowania cywilnego nie przewidują regulacji odnoszącej się do tej materii. Przeciwno temu nie przemawia zasada stabilizacji procesowej, która nie jest obca postępowaniu egzekucyjnemu (art. 848, 930 § 1 k.p.c.), ani sprzeczność z celami egzekucji. Zasadne jest utrzymanie wymagania zgody dłużnika. Jej ewentualny brak będzie skutkował tzw. podstawieniem procesowym, a więc osoba formalnie oznaczona jako wierzyciel będzie nadal uprawniona do odbioru świadczenia

od komornika, działając w imieniu własnym, lecz na rzecz innego podmiotu – cesjonariusza. Dla dłużnika przekazanie egzekwowanego świadczenia wierzycielowi będzie miało skutek względem cesjonariusza.

Ł.W.

*

III CZP 5/09

„Czy do wykazania przejścia uprawnień, na podstawie art. 788 § 1 k.p.c., na nabywcę wierzytelności zbytej przez syndyka masy upadłości, wymagane jest dołączenie dokumentu zezwolenia na to zbycie, o którym mowa w art. 131 § 1 pkt 5 i art. 140 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512, ze zm.)?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 16 grudnia 2008 r., VIII Gz 78/08, K. Górski, P. Sałamaj, L. Miroszewski)

Wątpliwości Sądu Okręgowego dotyczą określenia zakresu wymagań niezbędnych do wykazania przejścia uprawnień z tytułu egzekucyjnego na wnioskodawcę, gdy jest nim nabywca wierzytelności od syndyka, który do sprzedaży wierzytelności musi uzyskać zezwolenie przewidziane prawem upadłościowym.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że zawarte w art. 788 § 1 k.p.c. sformułowanie „przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym” nie wyklucza sytuacji, w której wykazanie przejścia uprawnień wymagać może przedłożenia więcej niż jednego dokumentu; nie ogranicza też zakresu zdarzeń prawnych, których nastąpienie może stanowić o przejściu.

Sąd wskazał, że postępowanie unormowane w art. 788 § 1 k.p.c. należy sytuować wśród postępowań o klauzulę wykonalności o charakterze konstytutywnym, określającym podmiotowo zakres egzekucji. W jego ocenie, kognicja sądu w takim postępowaniu jest szersza niż w postępowaniu o klauzulę deklaratoryjną, natomiast problematyczne jest określenie ram tej kognicji. Z tym wiąże się zagadnienie, czy ustalenie następstwa prawnego wnioskodawcy ubiegającego się o uzyskanie

klauzuli wykonalności na podstawie umowy kupna wierzytelności zawartej z syndykiem masy upadłości w postępowaniu upadłościowym prowadzonym na podstawie przepisów poprzedzających wejście w życie Prawa upadłościowego i naprawczego może nastąpić na podstawie samej umowy, czy też dopiero po przedłożeniu również zezwolenia wydanego na podstawie art. 131 § 1 pkt 5 i art. 140 Prawa upadłościowego.

E.S.

*

III CZP 6/09

„Czy posiadacz nieruchomości, który posiadał ją na podstawie stosunku użyczenia i poczynił na tej nieruchomości nakłady zwiększające jej wartość (nakłady użyteczne), może dochodzić zwrotu wartości tych nakładów od osób, które są właścicielami nieruchomości w dacie orzekania o zwrocie nakładów, czy też od osób, które były właścicielami w czasie, kiedy nakłady zostały dokonane oraz czy podstawą żądania zwrotu tych nakładów jest art. 226 k.c. w związku art. 230 k.c., czy też przepisy regulujące stosunek użyczenia, odsyłające w tym zakresie do przepisów o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (art. 713 k.c. związku z art. 753 § 2 k.c.)?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 15 grudnia 2008 r., XIII Ca 214/08, E. Pietrzak, J. Żałoba, B. Jarosz)

Przedstawione zagadnienie prawne dotyczy kwestii, przeciwko komu należy skierować roszczenie o zwrot poniesionych nakładów; czy przeciwko aktualnym właścicielom nieruchomości, którzy odebrali ją wraz z nakładem, czy też przeciwko osobom, które były jej właścicielami w chwili dokonywania nakładów. Sąd Okręgowy stwierdził, że w tym zakresie w judykaturze Sądu Najwyższego występuje rozbieżność i przedstawił pogląd, iż roszczenie o zwrot nakładów jest roszczeniem o charakterze obligacyjnym i jako takie może być kierowane tylko przeciwko właścicielowi, który rzecz odebrał z nakładami; w przypadku zbycia rzeczy, nabywcy nie łączy z byłym

posiadaczem żaden stosunek zobowiązaniowy, chyba że co innego wynika z umowy zawartej między zbywcą a nabywcą.

Wyróżnił także odmienne stanowisko Sądu Najwyższego, które wprawdzie nie odchodzi od poglądu o obligacyjnym charakterze roszczenia o zwrot nakładów, ale przyjmuje, że roszczenie to na gruncie stosunku najmu może być kierowane przeciwko nabywcy rzeczy najętej (dzierżawionej), a nie przeciwko zbywcy, który był właścicielem rzeczy w dacie dokonywania nakładów. Przedstawione poglądy Sądu Najwyższego zostały jednak wyrażone w związku ze stosunkiem najmu lub dzierżawy, a w sprawie występuje stosunek użyczenia.

Sąd Okręgowy rozważył następnie kwestię, czy w przypadku zbycia rzeczy użyczonej w trakcie trwania umowy użyczenia nabywca wstępuje w stosunek użyczenia w miejsce zbywcy, i wyraził pogląd, zgodny ze stanowiskiem judykatury Sądu Najwyższego, że w takiej sytuacji nabywca rzeczy nie wstępuje w stosunek użyczenia w miejsce zbywcy, gdyż przepisy regulujące umowę użyczenia (art. 710-719 k.c.) nie zawierają unormowania analogicznego do art. 678 § 1 k.c. ani nie odsyłają do odpowiedniego stosowania do użyczenia przepisów o najmie. Skoro więc nabywca rzeczy nie wstępuje w stosunek użyczenia w miejsce zbywcy, to nie można uznać, że ciąży na nim obowiązek zwrotu nakładów poczynionych na tę rzecz przed jej zbyciem przez biorącego w użyczenie. Obowiązek ten mógłby wynikać tylko z umowy zawartej między zbywcą a nabywcą rzeczy.

Sąd Okręgowy odniósł się także do kwestii, czy pozwani, którzy na podstawie umowy darowizny nabyli własność nieruchomości, na którą powódka dokonała przed jej zbyciem nakładów o charakterze zwiększającym użyteczność nieruchomości, mają obowiązek zwrotu tych nakładów tylko z tego względu, że obecnie są właścicielami tej nieruchomości. Zdaniem Sądu Okręgowego, odpowiedź twierdząca na to pytanie budzi dużo wątpliwości związanych głównie z podstawą prawną odpowiedzialności osoby zobowiązanej do zwrotu nakładów poczynionych na rzecz oddaną w użyczenie. W orzecnictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że w zakresie roszczeń o zwrot wartości nakładów użytecznych wyłączone jest stosowanie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, natomiast odnośnie do nakładów poczynionych na przedmiot najmu (dzierżawy) Sąd Najwyższy wyraził zapatrywanie, iż zastosowanie mają przepisy regulujące ten stosunek, tj. dotyczące najmu lub dzierżawy, a nie art. 225, 226 k.c. w zw. z art. 230 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego, skoro powódka poniosła nakłady korzystając z nieruchomości na podstawie umowy użyczenia, to zwrot tych nakładów nie powinien być rozliczany na podstawie przepisów regulujących rozliczenia między właścicielem a bezumownym posiadaczem rzeczy, tj. art. 225 i 226 k.c. w zw. z art. 230 k.c., ale na podstawie przepisów regulujących stosunek użyczenia. Przepisy te nie regulują jednak ww. kwestii samodzielnie, gdyż odsyłają w tym zakresie do przepisów o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (art. 713 k.c.), zwrot nakładów dokonanych przez powódkę powinien zatem nastąpić na podstawie przepisów mających zastosowanie do stosunku użyczenia, tj. art. 753 § 2 k.c.

E.S.S.

*

III CZP 7/09

„Czy zarządca nieruchomości, stanowiącej współwłasność osób fizycznych, któremu współwłaściciele przekazali zarząd w drodze umowy, a który nie jest współwłaścicielem tej nieruchomości ma legitymację procesową czynną w procesie o eksmisję byłych najemców lokalu mieszkalnego?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 8 grudnia 2008 r., III Ca 1185/08, B. Jachowicz, K. Kacprzak, S. Zieliński)

Problem sformułowany w przedstawionym Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnym dotyczy zarządcy nieruchomości stanowiącej współwłasność, któremu współwłaściciele przekazali zarząd w drodze umowy, a który nie jest jej współwłaścicielem. Istotną wątpliwość budzi pytanie, czy podmiot taki, jako będący poza stosunkiem współwłasności, może występować w sprawie o eksmisję jedynie jako pełnomocnik procesowy współwłaścicieli, czy też ma w takim wypadku legitymację procesową czynną.

Przeciwko uznaniu legitymacji czynnej umownemu zarządcy nieruchomości, który nie jest jej współwłaścicielem, przemawia przede wszystkim brak wyraźnej normy prawnej, na wzór art. 931 § 1 k.p.c., która przyznaje ograniczoną zdolność sądową zarządcy umownemu. Przemawia za tym także *ratio legis* konstrukcji prawnej zarządu sądowego, który ustanawiany jest z uwagi na konflikt interesów pomiędzy

współwłaścicielami i jako taki, dla skutecznego wykonywania powierzonego zarządu, wyposaża zarządcę w ograniczoną zdolność sądową. W razie istnienia zgodnej woli stron, na której opiera się ustanowienie zarządu umownego, nieskonfliktowani współwłaściciele w każdej chwili mogą udzielić zarządcy odpowiedniego pełnomocnictwa procesowego.

Przyjęcie przedstawionego stanowiska prowadzi jednak do sytuacji, w której umowny zarządca nieruchomości miałby kompetencję do dokonywania czynności materialnoprawnych dotyczących przedmiotu zarządu, np. poboru czynszu od najemców lub wypowiedzenia umowy najmu lokalu mieszkalnego, ale nie byłby uprawniony do wystąpienia w imieniu własnym z powództwem o zapłatę za zaległy czynsz lub powództwem o opróżnienie lokalu. Sąd Okręgowy wskazał, że pominięcie przez ustawodawcę kwestii legitymacji procesowej zarządcy umownego stanowi wyraźną lukę w prawie, którą można wypełnić stosując *per analogiam* przepisy art. 931 § 1 w zw. z art. 615 k.p.c. Za taką konstrukcją może przemawiać analogiczne usytuowanie zarządcy sądowego i umownego wobec współwłaścicieli jako podmiotu, który działa nie jak pełnomocnik, ale w imieniu własnym, ze skutkiem na rzecz współwłaścicieli oraz zbliżony zakres działania, który w obu przypadkach jest ograniczony do wykonywania czynności zwykłego zarządu nieruchomością wspólną.

R.N.

*

III CZP 8/09

„Czy w sprawie o ochronę dóbr osobistych pobiera się jedną, stałą opłatę sądową określoną w art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 1676, poz. 1398 ze zm.) bez względu na charakter zgłoszonych w niej roszczeń (niemajątkowych bądź majątkowych), czy też opłata powyższa dotyczy wyłącznie roszczeń niemajątkowych o ochronę dóbr osobistych?”

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 16 stycznia 2009 r., I ACz 991/08, M. Stanek, H. Rojewska, T. Szabelski)

Sąd Apelacyjny zauważył, że w zakresie przedstawionego zagadnienia prawnego w doktrynie dominuje pogląd, iż sprawa o ochronę dóbr osobistych, w której realizowane są roszczenia majątkowe i niemajątkowe, podlega zarówno opłacie stałej, przewidzianej w art. 26 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 1676, poz. 1398 ze zm., zwanej dalej – „u.k.s.c.”), jak i opłacie stosunkowej obliczanej od wysokości zadośćuczynienia (art. 13 u.k.s.c.). Zwrócił jednak uwagę, że w judykaturze Sądu Najwyższego występuje zapatrywanie, iż na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c., opłata stała pobierana jest od każdego pozwu o ochronę dóbr osobistych niezależnie od tego, czy polega na zgłoszeniu roszczeń niemajątkowych, czy majątkowych (postanowienie z dnia 10 listopada 2006 r., I CZ 62/06, niepubl.), z art. 24 k.c. wynika bowiem, że ochrona dóbr osobistych może być realizowana zarówno przez wystąpienie z roszczeniem o charakterze niemajątkowym (żądanie przeproszenia), jak i majątkowym (żądanie zadośćuczynienia). Za taką interpretacją art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. przemawia także wykładnia systemowa.

Podstawą wątpliwości Sądu Apelacyjnego jest jednak brak korelacji pomiędzy art. 12, 13 i 26 u.k.s.c. Zastosowanie wykładni literalnej art. 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c. może skutkować przekonaniem, że w sprawie o ochronę dóbr osobistych pobierana jest opłata stała w wysokości 600 zł., niezależnie od tego, czy powód dochodzi wyłącznie roszczenia niemajątkowego, majątkowego, czy też obu tych roszczeń jednocześnie, podczas gdy konstrukcja tego przepisu przemawia – w ocenie Sądu Apelacyjnego – za przyjęciem, że dotyczy on tylko roszczeń o charakterze niemajątkowym. Sąd drugiej instancji przytoczył pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w postanowieniu z dnia 8 marca 2007 r., III CZ 12/07 (OSNC 2008, nr 2, poz. 26), że dla ustalenia rodzaju opłaty sądowej, której podlega pismo, istotne znaczenie ma charakter sprawy, w której jest ono wnoszone, tj. czy jest to sprawa o prawa niemajątkowe, czy sprawa o prawa majątkowe. Pod pojęciem sprawy o prawa majątkowe, o której mowa w art. 13 u.k.s.c., należy natomiast rozumieć sprawę, której przedmiotem jest roszczenie majątkowe, a więc której pozytywne rozstrzygnięcie przedstawia dla powoda bezpośrednią wartość majątkową.

W konkluzji Sąd Apelacyjny, uwzględniając, że art. 23 i 24 k.c. odnoszą się przede wszystkim do niemajątkowej ochrony dóbr osobistych, natomiast ochrona majątkowa uregulowana jest w art. 445 i art. 448 k.c., uznał, iż 26 ust. 1 pkt 3 u.k.s.c.

dotyczy wyłącznie roszczeń niemajątkowych i tylko od nich powinna być pobierana opłata stała w wysokości 600 zł.

E.S.S.

*

III CZP 9/09

„Czy w świetle treści art. 290 § 2 k.c. na nieruchomości stanowiącej wyodrębnioną działkę z nieruchomości wieczystoksięgowej utrzymuje się z mocy prawa służebność gruntowa, mimo że wyodrębniana działka nie była objęta zakresem wykonywania tej służebności?”

(postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 14 października 2008 r., II Ca 878/08, U. Kubowska-Pieniążek, S. Nawrocki, W. Wójcik)

Sąd Okręgowy uznał, że dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego najistotniejsze znaczenie ma kwestia, czy występujące w art. 285 § 1 i art. 290 § 2 k.c., pojęcie nieruchomości obciążonej może dotyczyć także części nieruchomości (działki), która służy wykonywaniu służebności gruntowej. Odpowiedź twierdząca na to pytanie może prowadzić do wniosku, że w przypadku podziału nieruchomości służebność gruntowa może być utrzymana wyłącznie na części nieruchomości (działce) służącej wykonywaniu tego prawa. Pozostałe działki, niesłużące wykonywaniu służebności gruntowej, mogłyby zostać przeniesione do nowej księgi wieczystej bez obciążenia.

Sąd drugiej instancji zwrócił jednak uwagę, że na gruncie kodeksu cywilnego i ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.) pojęcie nieruchomości jest utrwalone i jednoznaczne. Powołał się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 30 października 2003 r., IV CK 114/02 (OSNC 2004, nr 12, poz. 201), że zawarta w art. 46 § 1 k.c. definicja nieruchomości gruntowej jest jedyną definicją obowiązującą w systemie prawa cywilnego, a więc odnosi się ona także do instytucji ksiąg wieczystych. Wszystkie działki opisane w dziale I-O księgi wieczystej stanowią zatem jedną nieruchomość gruntową. Uwagi te przemawiają za przyjęciem stanowiska, że określona w art. 285 § 1 k.c. służebność gruntowa

wykonywana na części nieruchomości stanowiącej wyodrębnioną geodezyjnie działkę obciąża całą nieruchomość w znaczeniu wieczystoksięgowym. W przypadku podziału nieruchomości i wydzielenia z niej działki niesłużącej wykonywaniu służebności do nowej księgi wieczystej, to wpisaną służebność gruntową należałoby przenieść z urzędu do nowej księgi wieczystej. Przyjęcie tego poglądu prowadziłoby jednak do nieracjonalnych wniosków i powodowałoby zbędne komplikacje prawne, Sąd Okręgowy zauważył bowiem, że istnieją argumenty jurydyczne przemawiające za odejściem od brzmienia pojęcia nieruchomości obciążonej zawartego w art. 285 § 1 i art. 290 § 2 k.c., które mogą prowadzić do konkluzji, iż obowiązek przeniesienia służebności gruntowej do nowej księgi wieczystej powstaje tylko w przypadku podziału tej części nieruchomości obciążonej, która służy wykonywaniu służebności.

E.S.S.

*

III CZP 10/09

„Czy roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania przez gminę lub organy administracji rządowej obowiązków polegających na zapobieganiu skutkom powodzi określonych w ustawie z dnia 24 października 1974 r. – Prawo wodne (Dz.U. Nr 38, poz. 320 ze zm), nieprzedawnione do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz.U. Nr 115, poz. 1229), ulega przedawnieniu na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, czy też na podstawie art. 188 ust. 2 Prawa wodnego?”

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 grudnia 2008 r., I ACa 929/08, A. Lewandowski, M. Domel-Jasińska, W. Gawrylczyk)

Sąd Apelacyjny stwierdził, że art. 188 ust. 1 Prawa wodnego w kwestii naprawienia szkody odsyła do przepisów kodeksu cywilnego, które nakazuje stosować odpowiednio, natomiast art. 188 ust. 2 stanowi, iż roszczenie o naprawienie szkody przedawnia się z upływem dwóch lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o zalaniu gruntów podczas powodzi albo o trwałym, naturalnym zajęciu gruntów przez wodę. Jednocześnie istnieją różnice między art. 442 § 1 zdanie

pierwsze k.c. (według stanu w chwili wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie), a art. 188 ust. 2 Prawa wodnego, nie tylko w odniesieniu do długości okresu przedawnienia. Ten ostatni przepis wiąże początek biegu okresu przedawnienia roszczeń z chwilą powzięcia przez poszkodowanego wiadomości o zalaniu gruntu podczas powodzi, odszkodowanie wiąże z zalaniem gruntu, a nie np. innej nieruchomości, natomiast art. 442 § 1 zdanie pierwsze k.c. wiąże początek biegu przedawnienia z chwilą powzięcia wiadomości o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia, nie wskazując sposobu powstania szkody.

Prawo wodne z 2001 r. nie zawiera przepisów przejściowych regulujących omawiane zagadnienie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, można uznać, że nie ma luki prawnej, bo kwestię przedawnienia roszczeń powstałych wskutek zdarzeń zaistniałych przed dniem jego wejścia w życie (przed dniem 1 stycznia 2002 r.) reguluje art. 442 § 1 zdanie pierwsze k.c. Jednocześnie zauważył, że przepisy o przedawnieniu roszczeń mają inny charakter niż przepisy, które są podstawą oceny nakazanego czy zakazanego zachowania, z którego wynika szkoda. Wątpliwości dotyczą m.in. zastosowania przepisów międzyczasowych zawartych w przepisach wprowadzających kodeks cywilny, które mają w drodze analogii zastosowanie do ustaw nowelizujących k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2007 r., I CSK 84/07, OSNC 2008, nr 2, poz. 35).

Z drugiej strony Sąd Apelacyjny wskazał na obecną w literaturze i doktrynie zasadę bezpośredniego działania ustawy nowej; ma ona zastosowanie do zdarzeń zaistniałych po wejściu jej w życie. Istnieje wątpliwość, czy takim zdarzeniem jest bieg terminu przedawnienia roszczeń (upływ czasu), kontynuowany pod rządem nowej ustawy.

Sąd Apelacyjny, odnosząc się do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 1986 r., U 1/86 (OTK 1986 r., poz. 2), stwierdził, że przy ustalaniu następstw prawnych zdarzeń mających miejsce pod rządami dawnych norm, ale występują w okresie, gdy nowa norma weszła w życie należy – zgodnie z zasadą *lex retro non agit* – następstwa te określać na podstawie dawnych norm, ale jedynie do czasu wejścia w życie nowych norm. Stosowanie art. 188 ust. 2 Prawa wodnego do takich roszczeń, jakie zostały zgłoszone w pozwie, zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie byłoby stosowaniem retroaktywnym, bo odnosiłoby się do czasu (biegu okresu przedawnienia) po wejściu w życie tej ustawy, czyli do skutku biegu przedawnienia,

który nastąpiłby pod rządem nowej ustawy. Z tego względu można uznać, że przepis ten ma zastosowanie do przedawnienia roszczeń tego rodzaju.

M.M.

*

III CZP 11/09

„Czy w procesie z powództwa uposażonego z umowy renty odroczonej, po uprzednim zwaloryzowaniu prawomocnym wyrokiem sądu wysokości renty na dzień rozpoczęcia jej wypłaty, o zasądzenie dalszej wynikającej z umowy kwoty corocznego podwyższania renty, pozwane Towarzystwo Ubezpieczeniowe może podnosić zarzuty dotyczące nadmiernej, podwójnej waloryzacji w oparciu o art. 358¹ § 3 k.c., czy też jedynym sposobem jej obrony przed nadmierną waloryzacją i obciążeniem jest konieczność wytoczenia powództwa wzajemnego bądź osobnego powództwa w oparciu o art. 357¹ k.c.?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 17 grudnia 2008 r., II Ca 487/08, P. Starosta, I. Dobosiewicz, W. Borodziuk)

Sąd Okręgowy powziął wątpliwość, czy wprowadzenie do umowy ubezpieczenia renty odroczonej osobnej zasady wzrostu renty w okresie jej odroczenia o wskazany procent w skali roku oraz dalszej dodatkowej zasady podwyższania kwoty renty o 10,5 % rocznie, poczynając od drugiego roku jej wypłaty w sytuacji, w której sąd dokonał już waloryzacji kwoty renty na chwilę rozpoczęcia jej wypłaty powinno być potraktowane jako podstawy do jednej waloryzacji, a zatem porzestanie na tej waloryzacji, jaka została już dokonana prawomocnym wyrokiem sądu, a w dalszej kolejności podwyższenie tej zwaloryzowanej już kwoty renty możliwe jest w oparciu o art. 358¹ § 3 k.c., bez dalszego automatycznego corocznego zwiększania kwoty renty o 10,5 %, czy też uposażony ma prawo do dalszego corocznego zwiększania kwoty renty o 10,5 % zgodnie z zapisem umowy.

Zastrzeżenia Sądu dotyczyły ponadto oceny sposobu obrony pozwanego zakładu ubezpieczeń przed dalszym podwyższaniem renty – czy dla skutecznej obrony pozwany powinien wytoczyć osobne powództwo bądź powództwo wzajemne na podstawie art. 357¹ k.c. o zmianę treści umowy w zakresie dalszego corocznego

podwyższania zwaloryzowanej już kwoty, czy też może to uczynić w drodze zarzutu podniesionego w odpowiedzi na pozew, powołując przesłanki wynikające z art. 358¹ § 3 k.c.

Sąd Okręgowy zważył, że w licznych orzeczeniach Sąd Najwyższy dopuścił możliwość sądowej waloryzacji na podstawie art. 358¹ § 3 k.c., pomimo istnienia tzw. umownych klauzul waloryzacyjnych. Jednocześnie jednak wskazał, że w wyroku z dnia 13 maja 2005 r., I CK 690/04, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż prawna nieskuteczność klauzuli waloryzacyjnej pozwalała domagać się przez jedną ze stron jednej waloryzacji sądowej na podstawie art. 358¹ § 3 k.c. W ocenie Sądu Okręgowego, przemawiałoby to za przyjęciem stanowiska o dopuszczalności waloryzowania świadczenia przez sąd z pominięciem klauzul waloryzacyjnych zamieszczonych w umowach, które zawierane były przed 1990 r., a więc w odmiennych warunkach społecznych i ekonomicznych.

S.S.

*

III CZP 12/09

„Czy art. 54 ust. 1 w zw. z art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), w przypadku ogłoszenia upadłości spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, której statut przewiduje reprezentację łączną, wyłącza uprawnienie członka zarządu, który wniosku o ogłoszenie upadłości spółki nie składał, do wniesienia zażalenia na postanowienie o ogłoszeniu upadłości?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 10 grudnia 2008 r., XXIII Gz 762/08, E. Hniedziewicz, A. Góraj, E. Wierzbicka)

Wątpliwości Sądu Okręgowego dotyczą wykładni art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm. – dalej: „Pr.u.n.”) i związane są ze stosowaniem tego przepisu, w szczególności w powiązaniu z art. 21 ust. 2, który nakłada na członka zarządu osoby prawnej, a więc także spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości również wtedy, gdy statut

spółki przewiduje reprezentację łączną. Z art. 54 ust. 1 Pr.u.n. wynika natomiast, że zażalenie na postanowienie o ogłoszeniu upadłości przysługuje tylko upadłemu, a więc w przypadku spółki, w której obowiązuje reprezentacja łączna, ten środek odwoławczy może wnieść tylko podmiot reprezentowany zgodnie z zasadą reprezentacji.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że ścisłe zastosowanie art. 54 ust. 1 Pr.u.n. bez odniesienia do art. 21 ust. 2 Pr.u.n. budzi wątpliwości natury logicznej i praktycznej, gdyż trudno sobie wyobrazić sytuację, w której członek zarządu składający wniosek o ogłoszenie upadłości, a więc uznający, że wystąpiły przesłanki do jej ogłoszenia, podpisze jednocześnie, wspólnie z drugim członkiem zarządu, zażalenie na postanowienie o ogłoszeniu upadłości podważające, ze swej istoty, zasadność ogłoszenia upadłości. Zauważył, że wykładnia literalna art. 54 ust. 1 Pr.u.n. prowadzi ponadto do wniosku, iż w przypadku zarządu wieloosobowego członek zarządu, który wniosku o ogłoszenie upadłości nie złożył, byłby pozbawiony uprawnienia do zaskarżenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości, co naruszałoby wynikającą z art. 78 Konstytucji zasadę dwuinstancyjności.

W ocenie Sądu Okręgowego, skoro art. 21 ust. 2 Pr.u.n. przyznaje, przy reprezentacji łącznej spółki, uprawnienie do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości członkowi zarządu, to art. 54 ust. 2 Pr.u.n. powinien być interpretowany w powiązaniu z tym przepisem i powinien także uwzględniać uprawnienie drugiego członka zarządu do kwestionowania zasadności postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Przyjęcie przeciwnego stanowiska prowadziłoby do naruszenia interesu gospodarczego i prawnego spółki oraz do naruszenia art. 78 Konstytucji.

E.S.S.

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2009, NR 3

W razie naruszenia dobra osobistego kumulacja roszczeń przewidzianych w art. 448 k.c. jest dopuszczalna.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 9 września 2008 r., III CZP 31/08, M. Wysocka, G. Bieniek, B. Myszka, K. Pietrzykowski, E. Skowrońska-Bocian, L. Walentynowicz, K. Zawada, OSNC 2009, nr 3, poz. 36)

*

Do złożenia przez dłużnika w toku egzekucji świadczenia do depozytu sądowego na podstawie art. 883 § 2 k.p.c. nie jest wymagane zezwolenie sądu przewidziane w art. 693² § 1 k.p.c.

(uchwała z dnia 27 lutego 2008 r., III CZP 153/07, J. Gudowski, J. Górowski, M. Kłós, OSNC 2009, nr 3, poz. 37)

*

Odpowiedzialność związaną z bezskutecznością egzekucji określonego zobowiązania wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ponoszą na podstawie art. 299 k.s.h. osoby będące członkami jej zarządu lub likwidatorami w czasie istnienia tego zobowiązania.

(uchwała z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 143/07, Z. Strus, I. Koper, K. Zawada, OSNC 2009, nr 3, poz. 38)

*

W razie uprawomocnienia się nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym sąd zwraca stronie trzy czwarte opłaty od pozwu także wówczas, gdy uiszczona opłata odpowiada wysokością opłacie podstawowej (art. 79 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.).

(uchwała z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 146/07, Z. Strus, I. Koper, K. Zawada, OSNC 2009, nr 3, poz. 39)

*

W procesie o ustalenie naruszenia prawa wszczętym przez najemcę lokalu mieszkalnego na podstawie art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie niektórych ustaw dotyczących nabywania własności nieruchomości (Dz.U. Nr 157, poz. 1315) legitymowaną biernie jest tylko jednostka samorządu terytorialnego, na rzecz której Skarb Państwa zbył nieruchomość zabudowaną budynkiem mieszkalnym.

(uchwała z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 147/07, Z. Strus, I. Koper, K. Zawada, OSNC 2009, nr 3, poz. 40)

*

W sądowym postępowaniu egzekucyjnym należności z tytułu składek w rozumieniu art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) podlegają zaspokojeniu w kolejności określonej w art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c.

(uchwała z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 150/07, Z. Strus, I. Koper, K. Zawada, OSNC 2009, nr 3, poz. 41)

*

W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, w którym dłużnik poddał się egzekucji (art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c.), nie jest dopuszczalna ocena ważności czynności prawnej.

(uchwała z dnia 7 marca 2008 r., III CZP 155/07, J. Frąckowiak, J. Górowski, Z. Kwaśniewski, OSNC 2009, nr 3, poz. 42)

*

Ustanowienie pełnomocnika procesowego przez prezesa jednoosobowego zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w stosunku do którego orzeczono zakaz pełnienia tej funkcji (art. 18 § 2 k.s.h.) jest nieskuteczne.

(wyrok z dnia 10 stycznia 2008 r., IV CSK 356/07, K. Pietrzykowski, J. Górowski, Z. Strus, OSNC 2009, nr 3, poz. 43)

*

Przepis art. 35 ust. 1² ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116) stanowi podstawę roszczenia spółdzielni mieszkaniowej o przeniesienie na nią prawa użytkowania wieczystego także wówczas, gdy na gruncie oddanym w użytkowanie wieczyste wybudowała inne urządzenie niebędące budynkiem, trwale związane z gruntem.

(wyrok z dnia 18 stycznia 2008 r., V CSK 351/07, Z. Kwaśniewski, E. Skowrońska-Bocian, D. Zawistowski, OSNC 2009, nr 3, poz. 44)

*

Zabieganie przez znaną aktorkę o zainteresowanie mediów przez udzielanie wywiadów i informacji o swoim życiu osobistym stanowi wyrażenie, w sposób dorozumiany, zgody na informowanie przez media o tej sferze jej życia.

(wyrok z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 341/07, Z. Strus, I. Koper, K. Zawada, OSNC 2009, nr 3, poz. 45)

*

1. Pełnomocnictwo niegasnące ze śmiercią mocodawcy umocowuje do działania w imieniu spadkobierców zmarłego mocodawcy.

2. Zastrzeżenie na podstawie art. 101 § 1 k.c. nieodwołalności pełnomocnictwa nie wyklucza odwołania pełnomocnictwa przez mocodawcę z ważnych powodów.

3. Artykuł 1036 k.c. nie ma zastosowania do nieważnego rozporządzenia przez spadkobiercę udziałem w przedmiocie należącym do spadku.

(wyrok z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 362/07, Z. Strus, I. Koper, K. Zawada, OSNC 2009, nr 3, poz. 46)

*

Jeżeli spadkodawca dokonał darowizny wyczerpującej cały spadek, uprawniony do zachowku może dochodzić od obdarowanego roszczenia o zachowek w granicach określonych w art. 1000 k.c.

(wyrok z dnia 30 stycznia 2008 r., III CSK 255/07, A. Górski, H. Pietrzkowski, J. Górowski, OSNC 2009, nr 3, poz. 47)

*

Uprawnienie do przeprowadzenia badań prenatalnych wynika z prawa kobiety w ciąży do informacji o stanie płodu, jego ewentualnych schorzeniach i wadach oraz możliwościach ich leczenia w okresie płodowym (art. 19 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, Dz.U. Nr 91, poz. 408 ze zm.).

(wyrok z dnia 12 czerwca 2008 r., III CSK 16/08, I. Gromska-Szuster, M. Bączyk, K. Tyczka-Rote, OSNC 2009, nr 3, poz. 48)

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC-ZD 2009, NR A

Artykuł 26 ust. 1 w związku z art. 24 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 ze zm.) nie ma zastosowania, jeżeli rozkład życia rodzinnego spowodowany przez nadużywanie alkoholu już nastąpił.

(postanowienie z dnia 9 listopada 2007 r., V CSK 241/07, B. Myszka, L. Walentynowicz, M. Kłós, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 1)

*

Obowiązek wykazania zdolności pełnienia funkcji pełnomocnika dotyczy wszystkich osób wymienionych w art. 87 k.p.c.

(wyrok z dnia 18 marca 2008 r., II CSK 582/07, H. Ciepla, H. Pietrzkowski, K. Strzelczyk, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 2)

*

1. Postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji wydane na podstawie art. 91 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360) może być przedmiotem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem (art. 424¹ k.p.c.) tylko wtedy, gdy szkoda została wyrządzona przez wydanie tego orzeczenia, a nie przez wydanie orzeczenia co do istoty sprawy, podważanego odrzuconym zażaleniem.

2. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje także w razie wyrządzenia tym orzeczeniem szkody niemajątkowej.

(postanowienie z dnia 19 marca 2008 r., III CNP 10/08, J. Gudowski, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 3)

*

Przepis art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz.U. Nr 54, poz. 243 ze zm.) nie ma zastosowania do roszczeń dochodzonych na podstawie art. 160 k.p.a.

(wyrok z dnia 4 kwietnia 2008 r., I CSK 450/07, J. Frąckowiak, E. Skowrońska-Bocian, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 4)

*

Wystąpienie ze spółki cywilnej, w której wspólnikom przysługuje współwłasność łączna nieruchomości, wymaga zachowania formy szczególnej obowiązującej przy przeniesieniu własności nieruchomości.

(wyrok z dnia 4 kwietnia 2008 r., I CSK 473/07, J. Frąckowiak, E. Skowrońska-Bocian, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 5)

*

Wpis w księdze wieczystej o wszczęciu egzekucji z nieruchomości (art. 29 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.) ma moc wsteczną wobec osoby trzeciej od daty złożenia wniosku przez komornika (art. 924 k.p.c.), jeżeli sąd wieczystoksięgowy dokona wzmianki przewidzianej w art. 626⁷ § 2 k.p.c.

(wyrok z dnia 4 kwietnia 2008 r., I CSK 3/08, J. Frąckowiak, E. Skowrońska-Bocian, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 6)

*

W razie indosu powierniczego nie stosuje się wobec dłużnika wekslowego ograniczeń przewidzianych w art. 16 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. Nr 37, poz. 282).

(wyrok z dnia 9 kwietnia 2008 r., V CSK 493/07, G. Bieniek, I. Gromska-Szuster, D. Zawistowski, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 7)

*

W razie stwierdzenia, że oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji sporządzonej przez adwokata jest nieprawidłowe, sąd – stosując odpowiednio art. 25 § 1 k.p.c. w związku z art. 368 § 2 *in fine* oraz art. 130² § 5 k.p.c. – wydaje postanowienie, w którym określa właściwą wartość przedmiotu zaskarżenia i wzywa do uiszczenia brakującej opłaty pod rygorem odrzucenia apelacji.

(postanowienie z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CZ 17/08, H. Pietrzkowski, G. Misiurek, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 8)

*

Umowa o świadczenie za wynagrodzeniem usług trenerskich na terenie Polski zawarta z cudzoziemcem niemającym wizy określonej w art. 9 ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 127, poz. 1400 ze zm.) nie jest nieważna.

(wyrok z dnia 17 kwietnia 2008 r., I CSK 482/07, M. Bączyk, I. Gromska-Szuster, Z. Strus, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 9)

*

W razie zbiegu aktualizacji opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste z ustawową obniżką stawki procentowej tej opłaty, właściwy organ powinien najpierw wypowiedzieć dotychczasową stawkę, a następnie dokonać

aktualizacji opłaty. Jeżeli najpierw wszczęta została procedura aktualizacji opłaty, należy z urzędu zastosować nową, niższą stawkę procentową, przewidzianą w ustawie.

(wyrok z dnia 8 maja 2008 r., V CSK 569/07, L. Walentynowicz, M. Bączyk, A. Górski, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 10)

*

Indos po upływie terminu ustanowionego do dokonania protestu z powodu niezapłacenia ma skutki przelewu, choćby posiadacz weksla został zwolniony od sporządzenia protestu.

(wyrok z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 488/07, K. Strzelczyk, T. Bielska-Sobkowicz, K. Zawada, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 11)

*

Powództwo o wydanie lokalu mieszkalnego przeciwko Skarbowi Państwa – jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Spraw Wewnętrznych, oparta na twierdzeniu o bezprawnym pozostawianiu tego lokalu w dyspozycji tej jednostki, podlega rozpoznaniu przez sąd powszechny.

(wyrok z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 526/07, K. Strzelczyk, T. Bielska-Sobkowicz, K. Zawada, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 12)

*

Przepis art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, w brzmieniu obowiązującym do dnia 22 września 2004 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603) nie miał zastosowania, gdy osoba bliska, której nabywca lokalu mieszkalnego od gminy zbył ten lokal, zbyła go osobie trzeciej.

(uchwała z dnia 30 maja 2008 r., III CZP 24/08, D. Zawistowski, I. Gromska-Szuster, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 13)

*

Przewidziany w art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.) delikt pobierania innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży może przybrać postać zawieranych, obok umowy sprzedaży tego towaru dużej sieci handlowej, tzw. porozumień marketingowo-promocyjnych.

(wyrok z dnia 12 czerwca 2008 r., III CSK 23/08, I. Gromska-Szuster, M. Bączyk, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 14)

*

Roszczenie o opłaty z tytułu sprzedaży urządzeń reprograficznych umożliwiających kopiowanie całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu przysługuje organizacjom zbiorowego zarządzania, działającym na rzecz twórców lub wydawców, a nie twórcom lub wydawcom (art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.).

(wyrok z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 22/08, H. Pietrkowski, K. Strzelczyk, K. Zawada, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 15)

*

Odpowiedzialność odszkodowawcza gminy wobec właściciela za niedostarczenie lokalu socjalnego osobie uprawnionej do takiego lokalu na podstawie wyroku orzekającego eksmisję nie jest odpowiedzialnością subsydiarną w stosunku do obowiązku tej osoby wynikającego z art. 18 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266 ze zm.).

(wyrok z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 31/08, H. Pietrkowski, K. Strzelczyk, K. Zawada, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 16)

*

Porozumieniem przewidzianym w art. 453 k.c. można objąć także świadczenie polegające na przeniesieniu własności nieruchomości przez pożyczkobiorcę w celu zwolnienia się z długu wynikającego z umowy pożyczki.

(wyrok z dnia 3 lipca 2008 r., IV CSK 149/08, M. Wysocka, M. Baczyk, K. Strzelczyk, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 17)

*

Na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w sprawie o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce lub ugody zawartej przed takim sądem w Polsce nie przysługuje zażalenie.

(postanowienie z dnia 4 lipca 2008 r., I CZ 139/07, T. Wiśniewski, J. Górski, D. Zawistowski, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 18)

*

Umowa, na podstawie której wywłaszczona nieruchomość została wniesiona przez gminę jako wkład niepieniężny dla spółki, zawarta z naruszeniem art. 47 ust. 4 i art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 30, poz.127 ze zm.), jest nieważna.

(wyrok z dnia 21 lipca 2008 r., III CSK 19/08, G. Bieniek, Z. Kwaśniewski, B. Myszka, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 19)

*

Artykuł 179 k.c. – w okresie obowiązywania po ogłoszeniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 marca 2005 r., K 9/04 (Dz.U. Nr 48, poz. 462) – mógł być podstawą zrzeczenia się przez spółdzielnię mieszkaniową prawa użytkowania wieczystego. W takim wypadku użytkowanie nabywała gmina, a roszczenia o ustanowienie lub przeniesienie prawa odrębnej własności lokali zbudowanych przez tę spółdzielnię nie wygasają.

(postanowienie z dnia 24 lipca 2008 r., IV CSK 133/08, B. Myszka, Z. Strus, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 20)

*

Nabywca podlegający ochronie przewidzianej w art. 169 § 1 k.c. może powołać się na wadę prawną kupionej rzeczy polegającą na tym, że rzecz stanowi własność osoby trzeciej.

(wyrok z dnia 24 lipca 2008 r., IV CSK 182/08, B. Myszka, Z. Strus, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 21)

*

Siedzący na przednim siedzeniu pasażer, który przez szarpnięcie kierownicą zmienia kierunek jazdy pojazdu mechanicznego, nie jest kierującym tym pojazdem, a za spowodowaną przez niego szkodę nie przysługuje odszkodowanie z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.

(wyrok z dnia 13 sierpnia 2008 r., I CSK 56/08, G. Bieniek, T. Bielska-Sobkowicz, E. Skowrońska-Bocian, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 22)

*

1. Umorzenie postępowania zawieszono w sądzie pierwszej instancji w sprawie o wydanie nieruchomości powoduje zniweczenie skutków przerwy biegu zasiedzenia tej nieruchomości, spowodowanej wniesieniem pozwu.

2. O umorzeniu zawieszono postępowania decydują rzeczywiste przyczyny, nie zaś wskazane w postanowieniu o zawieszeniu. Sąd rozpoznający sprawę o zasiedzenie nie może jednak uznać, że nie doszło do zniweczenia skutków przerwy biegu terminu zasiedzenia z tego względu, iż podstawa postanowienia o zawieszeniu postępowania w sprawie o wydanie nieruchomości była wadliwa i nie powinno dojść do prawomocnego umorzenia tego postępowania.

(postanowienie z dnia 4 września 2008 r., IV CSK 213/08, H. Pietrzkowski, K. Tyczka-Rote, D. Zawistowski, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 23)

*

Umieszczenie uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy w załączniku do protokołu sporządzonego przez notariusza stanowi naruszenie bezwzględnie obowiązujących przepisów o formie czynności prawnej (art. 421 § 1 k.s.h. oraz art. 73 § 2 k.c. w związku z art. 2 k.s.h.).

(wyrok z dnia 26 września 2008 r., V CSK 91/08, M. Sychowicz, B. Myszka, K. Strzelczyk, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 24)

*

Umowa przewłaszczenia w celu zabezpieczenia, o której mowa w art. 101 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), jest skuteczna względem masy upadłości tylko wtedy, gdy ma datę pewną w rozumieniu art. 81 § 1 k.c.

(wyrok z dnia 30 września 2008 r., II CSK 149/08, H. Ciepła, M. Kocon, H. Pietrzkowski, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 25)

*

Skarga o wznowienie postępowania z powodu nieważności wywołanej brakiem należytej reprezentacji (art. 401 pkt 2 k.p.c.) przysługuje tylko tej stronie, która była nienależycie reprezentowana lub pozbawiona możliwości działania.

(postanowienie z dnia 30 września 2008 r., II CZ 67/08, H. Ciepła, M. Kocon, H. Pietrkowski, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 26)

*

Przeniesienie za zgodą wdzierżawiającego praw i obowiązków dzierżawcy na osobę trzecią nie jest równoznaczne z zawarciem umowy dzierżawy w rozumieniu art. 936 k.p.c.

(postanowienie z dnia 10 października 2008 r., II CSK 213/08, H. Pietrkowski, J. Frąckowiak, D. Dończyk, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 27)

*

Strony mogą wprowadzić do umowy przedwstępnej dodatkowe postanowienia, których niewykonanie uzasadnia skorzystanie z umownego prawa odstąpienia od tej umowy.

(wyrok z dnia 10 października 2008 r., II CSK 215/08, H. Pietrkowski, J. Frąckowiak, D. Dończyk, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 28)

*

Bezwarunkowa umowa zbycia nieruchomości zawarta przez osobę zobowiązaną z umowy pierwokupu z osobą trzecią może być uznana za bezskuteczną w stosunku do osoby uprawnionej z prawa pierwokupu (art. 59 k.c.) tylko w takim zakresie, w jakim czyni jego prawo niewykonalnym; wobec uprawnionego umowa ta powinna zostać uznana za zawartą pod warunkiem, że skorzysta on z prawa pierwokupu w przewidzianym terminie.

(wyrok z dnia 10 października 2008 r., II CSK 221/08, H. Pietrkowski, J. Frąckowiak, D. Dończyk, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 29)

*

Uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki akcyjnej, podjęte z naruszeniem wymagania lojalności wobec akcjonariusza tej spółki, mającego znaczący pakiet akcji, mogą być uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz godzić w interes spółki (art. 422 § 1 k.s.h.).

(wyrok z dnia 16 października 2008 r., III CSK 100/08, A. Górski, M. Baczyk, I. Koper, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 30)

*

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 września 2007 r., P 21/06 (OTK-A Zb.Urz. 2007, nr 8, poz. 96) może stanowić przewidzianą w art. 401¹ k.p.c. podstawę wznowienia jedynie w sprawach, w których stwierdzenie – przy zastosowaniu art. 1059 k.c. – dziedziczenia gospodarstwa rolnego wchodzącego w skład spadku otwartego przed wejściem w życie przepisów kodeksu cywilnego o dziedziczeniu gospodarstw rolnych było przedmiotem orzeczenia wydanego po dniu 13 lutego 2001 r.

(postanowienie z dnia 17 października 2008 r., I CZ 98/08, E. Skowrońska-Bocian, G. Misiurek, K. Zawada, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 31)

*

Skarga o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wydanego w przedmiocie przewlekłości postępowania podlega oddaleniu, jeśli jej podstawę stanowi wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 kwietnia 2008 r., SK 77/06 (OTK-A Zb.Urz. 2008, nr 3, poz. 39). W takiej sprawie Sąd Najwyższy orzeka w składzie jednoosobowym.

(postanowienie z dnia 6 listopada 2008 r., II CO 17/08, H. Pietrkowski, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 32)

INFORMACJE

W dniu 4 stycznia zmarł w Warszawie sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku Tadeusz Bukowski.

Sędzia Tadeusz Bukowski urodził się dnia 6 czerwca 1920 r. w Obornikach Wielkopolskich. W 1948 r. ukończył studia prawnicze na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, otrzymując tytuł magistra. W latach 1948-1977 pracował w sądach powszechnych, najpierw jako aplikant w okręgu Sądu Okręgowego w Gnieźnie, a następnie jako asesor i sędzia Sądu Grodzkiego i Powiatowego w Słupsku, oraz – w latach 1955-1977 – Sądów Wojewódzkich w Koszalinie i Słupsku. W dniu 19 maja 1977 r. został powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej, które pełnił do dnia 30 czerwca 1990 r.

Był doktorem nauk prawnych, autorem monografii o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz kilku artykułów.

*

W dniu 23 stycznia odbyło się comiesięczne zebranie sędziów Izby Cywilnej, któremu przewodniczyli Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracami Izby prof. dr hab. Tadeusz Ereciński oraz sędzia Sądu Najwyższego, Przewodnicząca Wydziału IV, Mirosława Wysocka.

Uczestnicy spotkania wysłuchali bardzo interesującego wykładu dr Mateusza Pilicha, członka Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, na temat mocy dowodowej dokumentów elektronicznych w postępowaniu cywilnym. Po wykładzie odbyła się ożywiona dyskusja, w której udział wzięli sędziowie Sądu Najwyższego Mirosława Wysocka, Henryk Pietrkowski, Józef Frąckowiak, Mirosław Bączyk, Kazimierz Zawada, a także asystenci sędziego Sądu Najwyższego dr Tadeusz Zembrzuski, dr Piotr Ryłski oraz dr Krystian Markiewicz, sędzia Sądu Rejonowego w Katowicach.

W końcowej części narady zabrał głos sędzia Sądu Najwyższego Stanisław Dąbrowski – Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa – który omówił bieżącą działalność Rady oraz zwrócił uwagę na mogące pojawić się w przyszłości problemy

związane z wejściem w życie ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury.

DZIAŁALNOŚĆ IZBY CYWILNEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO W 2007 r.*)

I. Wpływ spraw i zagadnienia ogólne

1. W 2008 r. Izba Cywilna rozpoznawała – jak w latach poprzednich – kasacje i skargi kasacyjne, zagadnienia prawne (przedstawione przez sądy drugiej instancji, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, skład trzech sędziów SN), skargi o wznowienie postępowania, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz kwestie wpadkowe (np. wyznaczenie sądu właściwego, sprostowanie orzeczenia, wyłączenie sędziego). Ponadto dokonywano wstępnego badania kasacji, skarg kasacyjnych oraz skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w ramach tzw. przedsądu (art. 398⁹ i 424⁹ k.p.c.).

Na dzień 1 stycznia 2008 r. pozostawały w Izbie do załatwienia 874 sprawy (w tym 1 kasacja, 654 skarg kasacyjnych, 78 zażaleń i 33 zagadnienia prawne).

W 2008 r. wpłynęło do Izby 4057 nowych spraw, w tym 6 kasacji, 2666 skarg kasacyjnych, 467 zażaleń i 147 zagadnień prawnych.

W 2008 r. załatwiono ogółem 4017 spraw, w tym:

- 1) 7 kasacji i 2586 skarg kasacyjnych, razem 2593,
- 2) 507 zażaleń,
- 3) 578 skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia,
- 4) 13 zagadnień w składzie siedmiu sędziów,
- 5) 145 zagadnień prawnych (art. 390 k.p.c.),
- 6) 29 skarg o wznowienie postępowania,
- 7) 181 spraw incydentalnych (art. 45, 48 k.p.c.).

---

*) Sprawozdanie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracami Izby Cywilnej, które będzie omówione i przyjęte na Zgromadzeniu Sędziów Izby Cywilnej w lutym br. (art. 18 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym).

W sprawozdaniu pominięto niektóre szczegółowe dane statystyczne.

Na dzień 31 grudnia 2008 r. pozostało 914 spraw niezakończonych (734 skargi kasacyjne, 38 zażaleń i 22 zagadnienia prawne).

W 2006 r. wpływ spraw ogółem wynosił 4008, w 2007 r. – 4582, a w 2008 r. – 4057. W tej liczbie kasacji (skarg kasacyjnych) było odpowiednio: 55 + 2435 (2490), 11 + 2740 (2751) i 6 + 2666 (2673). W porównaniu z rokiem ubiegłym wpłynęło o 78 mniej spraw kasacyjnych.

W 2005 r. zakończono w Izbie 4968 spraw, w 2006 r. – 4052 sprawy, a w 2007 – 4307 spraw, a w 2008 – 4017 spraw.

W wyniku selekcji skarg kasacyjnych, dokonywanych w ramach wstępnego ich badania, do rozpoznania trafia bardzo dużo spraw trudnych i skomplikowanych.

W 2005 r. udzielono 142 odpowiedzi na pytania prawne, w 2006 r. – 149, w 2007 – 162, 2008 r. – 158.

Liczbowy ruch spraw obrazuje zestawienie stanowiące załącznik do informacji.

2. Stan obsady sędziowskiej w końcu 2008 r. wynosił 29 sędziów, w tym prezes Sądu Najwyższego kierujący Izbą. Dwa stanowiska pozostały nieobsadzone do końca 2008 r. (co do jednego sprawa jest w toku).

W 2008 r. w ramach trzymiesięcznej delegacji orzekał jeden sędzia Sądu Apelacyjnego.

3. Obciążenie sędziów w 2008 r. w zasadzie nie uległo zmianie.

Biorąc pod uwagę złożoność wielu rozpoznanych skarg kasacyjnych i zagadnień prawnych oraz uwzględniając urlopy, choroby, orzekanie w ograniczonym zakresie sędziów pełniących funkcje administracyjne, przeciętne obciążenie sędziego sprawozdawcy nadal jest bardzo wysokie. Powoduje to sporadyczne przekraczanie terminu sporządzenia uzasadnienia orzeczenia.

Niemniej należy podkreślić, że przeciętny okres oczekiwania na merytoryczne rozpoznanie kasacji (w 2000 r. – ok. 3 lata, w 2001 r. – ponad 18 miesięcy, w 2002 r. – ok. 14 miesięcy, w 2003 r. – ok. 11 miesięcy, w 2004 r. – ok. 10 miesięcy, w 2005 r. – ok. 8 miesięcy, podobnie w 2006 r., 2007 r. i 2008 r.) jest zadowalający. Na koniec grudnia 2008 r. pozostawały jeszcze do rozpoznania 734 skargi kasacyjne (1 z 2007 r.).

W 2005 r. uwzględniono ok. 50 %, w 2006 r. – ok. 53 %, w 2007 r. ok. 45 %, a w 2008 r. ok. 49 % skarg kasacyjnych przyjętych do rozpoznania.

Na ogólną liczbę 2672 kasacji i skarg kasacyjnych zbadanych w 2008 r. odmówiono przyjęcia do rozpoznania 1298 kasacji i odrzucono (bądź w inny sposób załatwiono) 573 kasacji. Z 715 kasacji rozpoznanych merytorycznie oddalono 335 kasacji, uchylono orzeczenie w całości lub w części w 365, a zmieniono orzeczenia w 15 sprawach.

Z danych tych wynika, że nie spełniono wymagań formalnych w ok. 13 % kasacji (w 2005 r. – 20 %, w 2006 r. – ok. 22 % i w 2007 r. – 24 %) oraz że w wyniku selekcji nie przyjęto do rozpoznania ok. 60 % kasacji (w 2006 r. – 76 %, 2007 – 73 %).

Liczby te obrazują, że nadal znaczna liczba kasacji i skarg kasacyjnych wnoszonych przez fachowych pełnomocników procesowych jest niedopuszczalna, wadliwie uzasadniona lub sformułowana.

W 2008 r. na posiedzeniach niejawnych w składzie jednego sędziego zbadano 2671 spraw (w 2007 r. – 2926 spraw), w tym:

- odmówiono przyjęcia do rozpoznania – 1298 kasacji (w 2007 r. – 1443) oraz 182 skarg na niezgodność z prawem (w 2007 r. – 184),
- przyjęto do rozpoznania 715 kasacji, tj. ok. 28 % (w 2007 r. – 757, tj. 27,2 %), oraz 31 skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (w 2007 r. – także 31 skarg).

Z liczb tych wynika, że przez selekcję spraw w ramach tzw. przedsądu w 2008 r. przeszło do merytorycznego rozpoznania tyle samo kasacji co w 2007 r. Przyjęto do rozpoznania zaledwie 31 skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (w tym 4 uwzględniono, 2 w 2007 r.), odmówiono przyjęcia do rozpoznania 182 skargi, a 365 odrzucono.

4. W 2008 r. wielu sędziów Izby, w tym niektórzy wielokrotnie, uczestniczyło w konferencjach naukowych oraz seminariach szkoleniowych sędziów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy. Duże obciążenie wynikało zwłaszcza z udziału w zajęciach organizowanych przez Krajowe Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury.

Tak jak w latach poprzednich sędziowie uczestniczyli w sympozjach naukowych krajowych i zagranicznych, stażach zagranicznych oraz publikowali różne opracowania w prasie prawniczej oraz w formie komentarzy do ustaw.

Coroczna Konferencja Sędziów Izby poświęcona była omówieniu problematyki znaków towarowych w orzecznictwie sądów krajowych oraz Trybunału Wspólnot Europejskich.

Dziewięcioro sędziów Izby, jako pracownicy naukowo-dydaktyczni, zatrudnieni byli dodatkowo na wydziałach prawa uniwersytetów lub w wyższych szkołach prawniczych. Sędziowie Izby pełnili nadal funkcje ekspertów na rzecz parlamentu, brali udział w pracach Rady Legislacyjnej i Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego oraz Rady Programowej Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury.

5. Kolegium redakcyjne Izby przygotowuje nadal do druku poszczególne numery urzędowego zbioru orzeczeń.

W Wydziale III – przy udziale asystentów – kontynuowano dużym nakładem pracy opracowywanie biuletynu Sądu Najwyższego „Izba Cywilna”.

II. Charakterystyka działalności jurysdykcyjnej Izby Cywilnej w 2006 r.

1. Działalność uchwałodawcza

W 2008 r. Sąd Najwyższy podjął w Izbie Cywilnej 110 uchwał, w tym 11 uchwał w składzie siedmiu sędziów, dwóm z nich nadając moc zasady prawnej. Oznacza to, że liczba uchwał utrzymuje się na wysokim poziomie wyznaczonym w roku 2006. Należy przypomnieć, że w 2001 r. podjęto 61 uchwał, w 2002 r. – 58, w 2003 r. – 84, w 2004 r. – 76, w 2005 r. – 97, w 2006 r. – 115, a w roku 2007 – 117. Wysoki wpływ zagadnień prawnych w sprawach cywilnych przedstawianych do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu jest powodowany – jak co roku – trudnościami jurysdykcyjnymi powstającymi w sądach powszechnych przy wykładni prawa o stale pogarszającej się jakości, a także ograniczeniami w dostępie do skargi kasacyjnej. Należy odnotować, że – po dwu latach znacznego wzrostu – wyraźnie zmalała liczba zagadnień powstałych na tle ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), co może oznaczać, że proces interpretacji przepisów tej ustawy zmierza ku końcowi. Wzrosła natomiast

znacznie liczba uchwał dotyczących środków odwoławczych oraz składu sądu. W dalszym ciągu stosunkowo dużo uchwał wynika ze stosowania przepisów dotyczących postępowania egzekucyjnego oraz postępowania upadłościowego.

Należy podkreślić, że rzeczywisty wpływ zagadnień prawnych wyniósł w 2008 r. – 147, z czego w 48 wypadkach Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały lub – w niewielkiej liczbie przypadków – zwrócił sprawę do uzupełnienia lub załatwił ją w inny sposób (np. przez umorzenie postępowania), a 22 zagadnienia pozostały do załatwienia w 2009 r. Stosunkowo duża liczba odmów podjęcia uchwały – odsetek odmów utrzymuje się na takim samym poziomie od kilku lat – wskazuje, że sądy powszechne wykraczają niekiedy poza hipotezę art. 390 k.p.c. lub przedstawiają pytania w sposób, który nie pozwala na udzielenie odpowiedzi w formie uchwały. Należy podkreślić, że Sąd Najwyższy w zasadzie przestrzega wytyczonej w dotychczasowym orzecznictwie zasady, iż przedstawiane zagadnienie musi mieć formułę pytania „do rozstrzygnięcia”, a nie pytania otwartego, choć w pojedynczych wypadkach – kierując się względami utylitarnymi – od tej zasady odstąpił.

Jak wspomniano, wciąż występują powody zwrotu akt do uzupełnienia; chodzi przeważnie o konieczność – zaniechanego przez sąd drugiej instancji – doręczenia stronom odpisów postanowienia o przedstawieniu zagadnienia prawnego, podjętego na posiedzeniu niejawnym (najczęściej na etapie postępowania egzekucyjnego), albo o braki podpisów sędziów na protokole sądowym w sprawach, w których wydano postanowienie o przedstawieniu zagadnienia prawnego podczas rozprawy „do protokołu”. Należy zaznaczyć, że w liczbie zagadnień „załatwionych inaczej” mieszczą się zagadnienia przekazane przez skład zwykły składowi poszerzonemu.

Spośród uchwał podjętych przez skład powiększony cztery zapadły na skutek wniosków Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, trzy na skutek wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich, dwie w wyniku rozstrzygnięcia zagadnień prawnych przekazanych lub przedstawionych przez zwykłe składy Sądu Najwyższego na podstawie art. 390 § 1 lub art. 393¹⁴ k.p.c. i jedna na skutek wniosku Rzecznika Ubezpieczonych. W 2008 r. wzrosła – z trzech do czterech – liczba wniosków składanych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, natomiast zmalała – z sześciu do trzech – liczba wniosków złożonych przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Rosnąca aktywność Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wskazuje, że jest czuły na sygnały dotyczące występujących w orzecznictwie

rozbieżności, zwłaszcza w zakresie stosowania prawa procesowego cywilnego, i podejmuje skuteczne działania zmierzające do ich eliminacji.

Podobnie jak w roku ubiegłym, nie stwierdzono wypadków nadużywania instytucji tzw. pytań abstrakcyjnych; wszystkie wnioski upoważnionych organów dotyczyły ważnych zagadnień nurtujących praktykę sądową i zostały sporządzone na wysokim poziomie merytorycznym.

uchwały składu siedmiu sędziów

Wszystkie uchwały podjęte w 2008 r. przez Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów mają dużą wagę jurysdykcyjną i dotyczą zagadnień, które należy zaliczyć do bardzo ważnych także z punktu widzenia interesu publicznego oraz praktyki sądowej. Niektóre z nich odegrają istotną rolę w obrocie cywilnoprawnym (także gospodarczym), a większość bez wątpienia przyczyni się do rozwoju nauki prawa cywilnego.

Ze względu na oddziaływanie jurysprudencyjne, a więc wpływ na naukę prawa oraz na orzecznictwo, a także na praktykę sądową i praktykę obrotu, w pierwszej kolejności wymienić należy dwie uchwały.

Pierwsza z nich, dotycząca prawa cywilnego materialnego, a ściślej – prawa handlowego, to uchwała z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08, wyjaśniająca wyjątkowo sporny w piśmiennictwie i judykaturze charakter odpowiedzialności członków spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, uregulowanej w art. 299 k.s.h. (poprzednio – w art. 298 k.h.). Uchwalając tezę, że do roszczeń wierzycieli spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przeciwko członkom jej zarządu mają zastosowanie przepisy o przedawnieniu roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym, Sąd Najwyższy jednoznacznie przyjął, że odpowiedzialność, o której mowa, ma charakter odszkodowawczy, a nie – jak w przeważającym zakresie przyjmuje doktryna – gwarancyjny. Uzasadnienie, bardzo szczegółowe i wieloaspektowe, nie pozostawia wątpliwości co do trafności uchwały i jej pozytywnego oddziaływania w praktyce.

Warto dodać, że omawiana uchwała, wydana w wyniku rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przekazanego przez zwykły skład Sądu Najwyższego, pozwoliła zająć stanowisko innym składom Sądu Najwyższego, zmagającym się

w tym samym czasie z kilkoma innymi zagadnieniami przedstawionymi przez sądy powszechne, dotyczącymi także – choć w różnym naświetleniu – kwestii odpowiedzialności unormowanej w art. 299 k.s.h. Należy w związku z tym podkreślić pożytek płynący z nowelizacji art. 390 § 1 k.p.c., dokonanej w 2005 r., umożliwiającej zwykłym składom Sądu Najwyższego przekazywanie składom poszerzonym – bez jakichkolwiek ograniczeń – zagadnień prawnych przedstawianych przez sądy powszechne, powstałych przy rozpoznawaniu środków odwoławczych.

Drugim orzeczeniem składu poszerzonego zapewne najszerzej oddziałującym na praktykę oraz naukę prawa – tym razem prawa procesowego – jest uchwała z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, w której stwierdzono, że sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Znaczenie tej uchwały wynika nie tylko z tego, że rozstrzyga ona spór, głównie doktrynalny, zaznaczający się od czasu do czasu także w judykaturze, ale przede wszystkim z tego, że jednoznacznie określa charakter i granice apelacji, przyjętej w wyniku reform prawa procesowego zapoczątkowanych w latach 90. W obszernym, analitycznym uzasadnieniu Sąd Najwyższy wykazał, że apelacja inkorporowana do kodeksu postępowania cywilnego jest apelacją pełną, co oznacza, że przedstawione pod osąd roszczenie procesowe jest rozpoznawane przez sąd drugiej instancji po raz wtóry *cum beneficio novorum*, a rozprawa stanowi kontynuację rozprawy rozpoczętej przed sądem pierwszej instancji. Podstawowym celem postępowania apelacyjnego jest naprawienie wszystkich błędów popełnionych zarówno przez sąd, jak i przez strony, przy czym chodzi zarówno o błędy natury prawnej, jak i faktycznej. Apelacja pełna, oderwana od podstaw, a więc od reglamentowanej przez prawodawcę listy możliwych zarzutów, nie krępuje więc sądu drugiej instancji, zachowującego w zasadzie nieograniczone kompetencje rozpoznawcze.

Stwierdzenie to pozwoliło utożsamić pojęcie „granic apelacji” z granicami kognicji sądu drugiej instancji; inaczej mówiąc, granice apelacji to określone przepisami prawa procesowego kompetencje i powinności jurysdykcyjne, albo szerzej – zakres władzy sędziowskiej na drugim szczeblu instancji.

Można uznać, że obie omówione uchwały – druga z nich została podjęta z udziałem sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych, co wzmacnia jej jurysdykcyjne oddziaływanie – wejdą na trwałe do dorobku Sądu Najwyższego i ukształtują poglądy innych sądów.

Bardzo ważnej kwestii jurydycznej, o dużym zasięgu społecznym, dotyczy uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 lutego 2008 r., III CZP 115/07, w której Sąd Najwyższy rozstrzygnął występujące w orzecznictwie oraz w praktyce ubezpieczeniowej rozbieżności dotyczące odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody na osobie wyrządzone przez kierującego pasażerowi, będącemu współposiadaczem pojazdu, w szczególności w tych sytuacjach, w których pasażerem jest małżonek kierowcy, a oboje małżonkowie są współposiadaczami pojazdu. Po dokonaniu wnikliwej analizy przepisów ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.) – przepisów kodeksu cywilnego dotyczących odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych oraz z tytułu ubezpieczeń majątkowych – Sąd Najwyższy przyjął, że ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność gwarancyjną wynikającą z umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody na osobie wyrządzone przez kierującego pojazdem, w tym także pasażerowi będącemu wraz z kierowcą współposiadaczem tego pojazdu.

Równie istotne zagadnienie prawne zostało podjęte w uchwale z dnia 9 września 2008 r., III CZP 31/08, w której Sąd Najwyższy zmierzył się z poważnym problemem prawnym dotyczącym wykładni art. 448 k.c., wywołującym gorące spory w doktrynie, przenoszone następnie do orzecznictwa, także do orzecznictwa Sądu Najwyższego. Chodziło o rozstrzygnięcie, czy zbieg roszczeń przewidzianych w wymienionym przepisie, stanowiących jeden z istotnych środków ochrony dóbr osobistych, ma charakter alternatywny, czy kumulatywny. Sąd Najwyższy uznał, uznając za przeważające argumenty wynikające z wykładni funkcjonalnej, że w razie naruszenia dobra osobistego kumulacja roszczeń przewidzianych w art. 448 k.c. jest dopuszczalna.

Podkreślił, że jakkolwiek roszczenia te służą kompensacji szkody niemajątkowej wyrządzonej naruszeniem dobra osobistego, to jednak nie są

identyczne, każde z nich bowiem prowadzi do naprawienia szkody w odmienny sposób. Przedmiotem obu roszczeń jest świadczenie pieniężne, jednak jego spełnienie do rąk poszkodowanego jest inną formą naprawienia szkody niemajątkowej niż satysfakcja płynąca z faktu zasądzenia od sprawcy odpowiedniej kwoty pieniężnej na wybrany cel społeczny. Każde z roszczeń służy zatem w inny sposób naprawieniu wyrządzonej szkody niemajątkowej.

Ważna uchwała, mająca duże znaczenie dla obrotu nieruchomościami, zapadła w dniu 11 kwietnia 2008 r., III CZP 130/07. Jej celem było rozstrzygnięcie rozbieżności powstałej w judykaturze na tle wykładni pojęcia „nabywca nieruchomości”, użytego w art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm.) przed jej zmianą dokonaną ustawą z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 173, poz. 1218). Wykładnia tego pojęcia była istotna, gdyż – w zależności od wyników – rzutowała na obowiązek zwrotu bonifikaty udzielonej nabywcy przy sprzedaży lokalu w wypadku późniejszego zbycia tego lokalu osobie trzeciej. Sąd Najwyższy, skłaniając się do argumentów wpływających głównie z wykładni językowej, przyjął, że nabywcą nieruchomości, o którym mowa, jest wyłącznie kupujący nieruchomość od Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, czyli tzw. nabywca pierwotny.

Duży zasięg ma uchwała z dnia 29 kwietnia 2008 r., III CZP 6/08, która pozwoli ujednoczyć praktykę w zakresie oceny odpowiedzialności inwestora i wykonawcy w stosunku do podwykonawcy robót budowlanych, którego pozycja prawna w procesie budowlanym została wzmocniona. Rozchwianie poglądów w tej kwestii, mające niewątpliwie swą przyczynę w niejasnym brzmieniu przepisu art. 647¹ k.c., dotyczy zarówno nauki, jak i orzecznictwa, w którym z jednej strony przyjmowano, że podstawową przesłanką warunkującą powstanie solidarnej odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy jest przedstawienie inwestorowi przez wykonawcę umowy zawartej z podwykonawcą (lub jej projektu) wraz z niezbędną dokumentacją, z drugiej natomiast uznawano, iż wystarczy wiedza inwestora o treści tej umowy lub jej projektu powzięta z innych źródeł.

Sąd Najwyższy, koncentrując się głównie na kwestii, czy zgoda inwestora na zawarcie umów o podwykonawstwo jest potrzebna do dokonania tych umów i ma do niej zastosowanie art. 63 k.c., czy też nie stanowi ona przesłanki skuteczności ani

ważności umowy, której dotyczy, lecz jedynie warunkuje odpowiedzialność inwestora za wynikły z tej umowy dług z tytułu wynagrodzenia należnego podwykonawcy, przyjął w uchwale, że do zgody wymaganej przez art. 647¹ § 2 i 3 k.c. przepis art. 63 § 2 k.c. nie ma zastosowania; zgoda ta może być wyrażona przez każde zachowanie, które ujawnia ją w sposób dostateczny (art. 60 k.c.), przy czym – niezależnie od tego – zgodę uważa się za wyrażoną w razie ziszczenia się przesłanek określonych w art. 647¹ § 2 zdanie drugie k.c. Oczywiście, w uchwale – bardzo szczegółowo i wszechstronnie uzasadnionej – poruszono także wiele innych zagadnień dotyczących rozstrzyganego problemu.

Interpretacji art. 76 ust. 4 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.) dotyczy uchwała z dnia 16 października 2008 r., III CZP 71/08, w której wyjaśniono, czasowy zakres działania tego przepisu. Problem leżący u podłoża tej uchwały, a także będący źródłem rozbieżności w orzecznictwie, wynikał głównie z tego, że zmieniając art. 76 ust. 4, prawodawca – co jest obecnie w jego praktyce notoryjne – nie zadbał o uchwalenie sensownych przepisów przejściowych. Odwołując się do zasad ogólnych, w tym do art. 117 ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz do art. XXXVIII przepisów wprowadzających kodeks cywilny, Sąd Najwyższy przyjął, że wymieniony przepis ma zastosowanie do hipoteki zabezpieczającej kredyt udzielony na budowę domów mieszkalnych, jeżeli podział nieruchomości obciążonej – przez co należy rozumieć ustanowienie odrębnej własności „pierwszego” lokalu – nastąpił po wejściu w życie ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy – Prawo o notariacie (Dz.U. Nr 63, poz. 635). W uzasadnieniu uchwały wyjaśniono także kilka innych istotnych kwestii, co zapewne pozwoli na „uspokojenie” praktyki w zakresie hipotek oraz ujednoczenie umów, w tym zwłaszcza umów określających podział hipoteki.

W orzecznictwie sądów powszechnych, a także w judykaturze Sądu Najwyższego wciąż żywy i sporny, a przez to niewyjaśniony do końca, pozostawał problem prawa współtwórców utworu audiowizualnego, wymienionych w – nieobowiązującym już – art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631), do wynagrodzenia za reemisję utworów przez operatorów sieci kablowych. W uchwale

z dnia 25 listopada 2008 r., III CZP 57/08, Sąd Najwyższy, po wszechstronnej analizie zagadnienia, zajął w tej kwestii stanowisko negatywne. Jednocześnie wyjaśnił, że nieobjęcie przez ustawę wynagrodzenia z tego tytułu nie wyłącza ustalania tego wynagrodzenia przez strony na podstawie umowy. Zarazem Sąd Najwyższy wyjaśnił, że poziom ochrony udzielonej współtwórcom utworu audiowizualnego przez polskie prawo autorskie znacznie wykracza poza minimum ochrony zastrzeżone w prawie wspólnotowym (art. 5 dyrektywy 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej, Dz.U.UE.L.06.376.28, zawierającej ujednoliconą wersję Dyrektywy Rady 92/100/EWG z dnia 19 listopada 1992 r.).

Problematyki prawnoprocesowej – oprócz omówionej na wstępie uchwały z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 – dotyczą trzy dalsze uchwały podjęte przez Sąd Najwyższy w składzie poszerzonym; także one mają ogromne znaczenie, gdyż –wpływając na sprawność przebiegu postępowania – dotyczą ważnych interesów stron oraz przysługujących im gwarancji procesowych.

W uchwale z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, Sąd Najwyższy zajmował się dwoma kwestiami z dziedziny prawa procesowego międzyczasowego, zahaczającymi jednak w sposób bardzo istotny o zagadnienia ustrojowe. Uchwalając, z mocą zasady prawnej, że zwolnienie strony od kosztów sądowych w sprawie, przyznane w postępowaniu przed sądem powszechnym, nie obejmuje postępowania kasacyjnego, oraz że pełnomocnictwo procesowe nie obejmuje z samego prawa umocowania do wniesienia skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym, Sąd Najwyższy nie tylko rozstrzygnął występujące w praktyce spory i rozbieżności, ale uczynił to w sposób przejrzysty i jednolity dla obu przedstawionych pod osąd kwestii. Należy podkreślić, że po raz pierwszy w judykaturze Izby Cywilnej, wprawdzie w uzasadnieniu, ale bardzo wyraźnie, Sąd Najwyższy określił zasięg czasowy podjętej uchwały. Precedens ten należy przyjąć z aprobatą i uznać – w uzasadnionych przypadkach – za godny upowszechniania, zwłaszcza że dotyczy uchwały tzw. abstrakcyjnej, która ma w dużym stopniu charakter normatywny.

Omawiana uchwała ma istotne znaczenie judykacyjne także dlatego, że jej uzasadnienie eksponuje i „docenia” osobną, odrębną od sądów powszechnych pozycję ustrojową Sądu Najwyższego, jak też stanowi przekonywający głos „na tak”

w dyskusji nad wprowadzeniem specjalnego korpusu adwokacko-radcowskiego wyposażonego w kompetencję do sporządzania skarg kasacyjnych i występowania przed Sądem Najwyższym. Przy okazji należy podkreślić, że przytłaczająca większość skarg kasacyjnych, a także skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, przedstawia stosunkowo niewysoki poziom fachowości i tylko nieliczne z nich spełniają standardy wymagane w działaniu przed Sądem Najwyższym.

Dużą rolę w dorobku Izby należy przypisać także uchwale z dnia 8 lipca 2008 r., III CZP 154/07, którą potwierdzono ukształtowane w ostatnich latach stanowisko Sądu Najwyższego dotyczące niedopuszczalności „zatwierdzania” przez stronę czynności osoby, występującej jako pełnomocnik procesowy, która nie mogła być pełnomocnikiem. Skład powiększony orzekł, że występowanie w charakterze pełnomocnika procesowego takiej osoby oznacza brak należytego umocowania, powodujący nieważność postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.). Z uzasadnienia uchwały jasno wynika, że pełnomocnikiem procesowym strony w postępowaniu cywilnym może być tylko osoba, którą ustawa wyposaża w takie uprawnienia.

W uchwale z dnia 16 grudnia 2008 r., III CZP 102/08, Sąd Najwyższy zmierzył się z wykładnią art. 479¹ § 1 k.p.c. w nowym brzmieniu, nadanym ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 235, poz. 1699). W wyniku wyjątkowo niefortunnego, a nawet nieudolnego zabiegu legislacyjnego, obok poważnych trudności interpretacyjnych, powstała także poważna kolizja ustrojowa, gdyż sprawa przypisana w wyniku wymienionej nowelizacji do postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych nie zmieściła się w definicji „sprawy gospodarczej” ustalonej w ustawie z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U. Nr 33, poz. 175 ze zm.).

Sąd Najwyższy, dokonawszy precyzyjnej wykładni art. 479¹ k.p.c., uznał, że sprawa ze stosunku cywilnego między stronami w zakresie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej nie jest sprawą gospodarczą w rozumieniu wymienionego przepisu oraz art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 1989 r., jeżeli którakolwiek ze stron przestała być przedsiębiorcą przed wniesieniem pozwu. Tym samym kolizja ustrojowa wprowadzona przez ustawodawcę została w drodze wykładni usunięta, a sądy gospodarcze nie muszą rozpoznawać spraw, które w chwili ich wnoszenia nie

dotyczą przedsiębiorców. Jednocześnie uchroniono także wydziały cywilne od stosowania w niektórych sprawach przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych.

uchwały składów zwykłych

prawo cywilne materialne

Spośród uchwał podjętych przez Sąd Najwyższy w składach zwykłych ok. 40 % dotyczyło zagadnień prawa cywilnego materialnego. Jak co roku, obejmowały one szeroki zakres problemów, wśród których trudno wyróżnić tematykę dominującą. Utrzymuje się tendencja wskazująca, że poważne wątpliwości uzasadniające przedstawienie zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia rzadziej występują w sprawach, w których mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego. Przeważają sprawy dotyczące ustaw szczególnych, normujących – często w sposób niedoskonały lub szczątkowy – rozmaite problemy prawa prywatnego.

Jak w latach poprzednich, kilka ważnych orzeczeń dotyczyło prawa rzeczowego, a wśród nich na odnotowanie zasługuje uchwała z dnia 21 lutego 2008 r., III CZP 144/07, rozstrzygająca, przeciwko komu przysługują roszczenia o zwrot wartości nakładów poniesionych przez jednego ze współwłaścicieli na rzecz wspólną – czy przeciwko osobom, które były współwłaścicielami w chwili dokonywania nakładów, czy też przeciwko osobom będącym współwłaścicielem w chwili znoszenia współwłasności lub w innej chwili, w której dochodzi do rozliczenia wartości nakładów. Problem ten występował już w orzecznictwie Sądu Najwyższego i – jak się okazuje – jest wciąż żywy w praktyce sądów powszechnych. Podejmując omawianą uchwałę Sąd Najwyższy nawiązał do tego nurtu orzecznictwa, który powoli zyskuje rangę dominującego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2006 r., III CZP 11/06), i przyjął, że roszczenia współwłaściciela, o których mowa, mają charakter obligacyjny – nie rzeczowy – a zatem przysługują przeciwko osobom, które były współwłaścicielami w czasie dokonywania nakładów. Sąd Najwyższy zaznaczył, nie dopatrując się w tym zakresie jakichkolwiek dystynkcji, zwłaszcza w art. 207 k.c., że zajętego stanowiska nie zmienia fakt, iż udział we współwłasności został przez współwłaściciela zbyty nieodpłatnie, np. w drodze darowizny.

Można uznać, że kierunek orzecznictwa Sądu Najwyższego w omawianym zakresie został omówioną uchwałą ostatecznie ugruntowany, choć oczywiście, ze względu na wysoką kontrowersyjność zagadnienia, nie można wykluczyć innych wypowiedzi jurysdykcyjnych w tej kwestii.

Problematyki współwłasności dotyczy także uchwała z dnia 13 marca 2008 r., III CZP 3/08, w której – mówiąc najogólniej – została podjęta kwestia roszczeń między współwłaścicielami. Sąd Najwyższy po dokonaniu wszechstronnej analizy przepisów, które wchodzi w grę, tj. w szczególności art. 222 w związku z art. 206 k.c. oraz art. 224 i 225 k.c., przyjął – odpowiadając na konkretne pytanie postawione przez sąd powszechny – że współwłaściciel może domagać się od pozostałych współwłaścicieli, korzystających z rzeczy wspólnej z naruszeniem art. 206 k.c. w sposób wykluczający jego współposiadanie, wynagrodzenia za korzystanie z tej rzeczy z zachowaniem przesłanek określonych w art. 224 § 2 lub art. 225 k.c. Wynagrodzenie to może być zasądzone „w odrębnym procesie” albo w ramach postępowania o zniesienie współwłasności, jeżeli zostało wszczęte (art. 618 k.p.c.). Sąd Najwyższy zaznaczył jednocześnie, że żądania przez współwłaściciela wynagrodzenia od pozostałych współwłaścicieli nie może usprawiedliwiać posiadanie przez nich rzeczy wspólnej „ponad udział”, ponieważ w sytuacjach objętych hipotezą art. 206 k.c. nie można zasadnie mówić o uprawnieniu współwłaścicieli do korzystania z rzeczy wspólnej w granicach udziału. Samo zatem twierdzenie współwłaściciela o korzystaniu przez innego współwłaściciela z rzeczy wspólnej w zakresie przewyższającym przysługujący mu udział nie daje podstaw do dochodzenia od niego z tego tytułu jakiegokolwiek roszczenia.

Dwie uchwały dotyczą zasiedzenia. W uchwale z dnia 23 lipca 2008 r., III CZP 68/08, Sąd Najwyższy przesądził, że do okresu posiadania samoistnego prowadzącego do nabycia własności nieruchomości w drodze zasiedzenia nie dolicza się okresu posiadania rzeczy jak użytkownik wieczysty. Sąd Najwyższy odwołał się do swego dotychczasowego dorobku i potwierdził tezę, że prawo użytkowania wieczystego jest – mimo wielu podobieństw – prawem odmiennym niż prawo własności, zatem także posiadanie nieruchomości w zakresie każdego z tych praw ma odmienny charakter. Z tego względu samoistne posiadanie nieruchomości „w zakresie użytkowania wieczystego” to faktyczne wykonywanie władztwa nad nieruchomością,

z wolą posiadania jej dla siebie, jednak tylko w zakresie odpowiadającym treści użytkowania wieczystego.

Uchwała z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, dotyczy zasiadywania służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu w okresie przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c., normujących ten rodzaj służebności. Sąd Najwyższy odwołał się do swych wcześniejszych orzeczeń, dopuszczających zarówno umowne ustanawianie służebności przesyłu, jak i nabywanie jej w drodze zasiedzenia przez przedsiębiorstwo energetyczne, i w konsekwencji – eksponując wyraźnie funkcjonalny aspekt wykładni art. 285 § 2 k.c. – stwierdził, że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa było dopuszczalne. Co ważne, ze względu na specyfikę tego rodzaju służebności, odmiennej od służebności gruntowej i osobistej, niekonieczne, a nawet bezprzedmiotowe jest oznaczanie w takim wypadku nieruchomości władnącej.

Zagadnienia z pogranicza zasiedzenia dotyczy uchwała z dnia 26 listopada 2008 r., III CZP 115/08, dotycząca art. 35 ust. 4¹ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.), ustanawiającego na rzecz spółdzielni mieszkaniowych – po spełnieniu określonych warunków – swoiste uprawnienie do nabycia własności nieruchomości „przez zasiedzenie” (*verba legis*). W sprawie, w której zapadła omawiana uchwała, powstał problem, czy nabycie własności następuje na rzecz spółdzielni, która spełniła warunki ustawowe w określonym przez ustawę dniu, czy też na rzecz spółdzielni powstałej w wyniku podziału, posiadającej przedmiotową nieruchomość w chwili wejścia w życie art. 35 ust. 4¹, czyli w dniu 1 lipca 2007 r. Sąd Najwyższy orzekł, że w razie podziału spółdzielni, która posiadała nieruchomość i spełniała wymagania określone w wymienionym przepisie w określonym dniu, nabycie własności nieruchomości następuje na rzecz spółdzielni mieszkaniowej, która powstała w wyniku podziału. Uchwała urzeczywistnia cele wiązane z wprowadzeniem w życie omawianego przepisu określane jako tzw. małe uwłaszczenie spółdzielców.

Trzy uchwały dotyczą zagadnień ksiąg wieczystych. W uchwale z dnia 21 lutego 2008 r., III CZP 152/07, Sąd Najwyższy analizował charakter wpisu w księdze wieczystej odrębnej własności lokalu, dokonanego na podstawie postanowienia sądu o zniesieniu współwłasności nieruchomości. Odwołując się do stanu prawnego

obowiązującego przed wejściem w życie ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.), a także do wcześniejszych orzeczeń, w tym wydanych już pod rządem tej ustawy, Sąd Najwyższy opowiedział się za konstytutywnym charakterem tego wpisu. W przekonującym uzasadnieniu, oprócz powyższych odwołań, znalazły się liczne argumenty dogmatyczne, językowe i systemowe oraz niepodważalne racje wywodzone z dyrektyw ochrony bezpieczeństwa obrotu. Należy wskazać, że stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy, wydane w obliczu wielu rozbieżności doktrynalnych, zdaje się odbiegać od poglądu wyrażonego w tej kwestii przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 5 marca 2020 r., SK 22/00.

W uchwale z dnia 29 kwietnia 2008 r., III CZP 15/08, Sąd Najwyższy przyjął, że po ujawnieniu w księdze wieczystej wzmianki o zajęciu prawa użytkowania wieczystego wpis hipoteki umownej jest niedopuszczalny. U podłoża uchwały znalazła się analiza art. 930 k.p.c., dokonana w kontekście art. 67 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.).

Z kolei w uchwale z dnia 29 kwietnia 2008 r., III CZP 17/08, Sąd Najwyższy uznał, że przeniesienie prawa własności nieruchomości i dokonanie w księdze wieczystej wpisu na rzecz nabywcy, nie stanowi przeszkody do wpisu hipoteki przymusowej na podstawie złożonego wcześniej wniosku o jej wpis. Sąd Najwyższy nawiązał do bogatego, niejednolitego jednak orzecznictwa dotyczącego rozstrzyganej kwestii. Po rozważeniu wszystkich argumentów podjął przytoczoną uchwałę, podkreślając, że wykładnia powinna zmierzać do prawidłowego określenia i zastosowania norm prawnych, przy czym nie jest możliwe uzyskanie takiej wykładni w odniesieniu do poszczególnych wyrażeń i zwrotów zawartych w przepisach prawa, w oderwaniu od całości porządku prawnego. Mając na względzie funkcje ksiąg wieczystych określone w art. 2, 3 i 8 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, a także przepisy art. 626⁶ § 1 i art. 626⁷ § 1 k.p.c., ukierunkowujące działalność sądów wieczystoksięgowych na zapewnienie księgom wieczystym prawdziwości wpisów, nie można aprobować wpisów sprzecznych z rzeczywistym stanem prawnym, do czego prowadziłoby podzielenie odmiennego stanowiska niż zajęte w omawianej uchwale.

Stosunkowo dużo uchwał dotyczyło szeroko rozumianej problematyki lokali, niejednokrotnie zahaczającej także o kwestie własności lub stosunki prawnośpółdzielcze.

W uchwale z dnia 7 marca 2008 r., III CZP 10/08, Sąd Najwyższy rozważał zagadnienie, kogo – wspólnotę mieszkaniową czy właściciela – obciąża obowiązek remontu balkonów w budynku, w którym wyodrębniono własność lokali. Problem nie jest błahy, gdyż ma poważne implikacje społeczne, a pojęcie „balkon” nie ma w języku prawnym normatywnej konotacji, co w znacznym stopniu utrudnia ocenę jurydyczną. Po przeprowadzeniu wyводу opartego na wykładni odpowiednich przepisów ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.) i po uporaniu się z trudnościami terminologicznymi wynikającymi z różnego rozumienia pojęć „pomieszczenie”, w tym pomieszczenie „pomocnicze” i „przynależne”, Sąd Najwyższy przyjął, że właściciel lokalu mieszkalnego ponosi wydatki związane z utrzymaniem w należyтым stanie balkonu stanowiącego pomieszczenie pomocnicze służące wyłącznie zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osób zamieszkałych w tym lokalu, natomiast wydatki na remonty i bieżącą konserwację części budynku, które są elementem konstrukcji balkonu trwale połączonym z budynkiem obciążają wspólnotę mieszkaniową. Znaczenia tej uchwały nie sposób przecenić; bez wątplenia złagodzi ona spory dotyczące remontu balkonów w domach wielomieszkaniowych, w których ustanowiono odrębną własność lokali.

W uchwale z dnia 16 października 2008 r., III CZP 91/08, podjęta została kwestia legitymacji biernej w sporze dotyczącym zobowiązania do złożenia oświadczenia woli o ustanowienie odrębnej własności i sprzedaży lokalu powstałego na skutek przebudowy strychu, stanowiącego element nieruchomości wspólnej. Odwołując się do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2007 r., II CZP 65/07, mającej moc zasady prawnej, przyznającej wspólnocie mieszkaniowej podmiotowość prawną i zdolność nabywania praw i zaciągania zobowiązań, a także objaśniając pojęcie „zarządzania nieruchomością wspólną”, skład zwykły Sądu Najwyższego uznał, że legitymacja bierna przysługuje w omawianym wypadku właśnie wspólnocie mieszkaniowej, a nie pozostałym współwłaścicielom lokali, tworzącym tę wspólnotę.

Legitymacji biernej, choć w zupełnie innej sytuacji prawnej, dotyczy także uchwała z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 147/07. Sąd Najwyższy przyjął w niej,

że w sprawie o ustalenie naruszenia prawa, wszczętej przez najemcę lokalu mieszkalnego na podstawie art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie niektórych ustaw dotyczących nabywania własności nieruchomości (Dz.U. Nr 157, poz. 1315), legitymowaną biernie jest tylko jednostka samorządu terytorialnego, na rzecz której Skarb Państwa zbył nieruchomość zabudowaną budynkiem mieszkalnym.

Spośród uchwał dotyczących problematyki lokalowej wyłowić trzeba jeszcze uchwałę z dnia 26 listopada 2008 r., III CZP 100/08, przed podjęciem której Sąd Najwyższy analizował zasady zarządzania nieruchomością wspólną wtedy, gdy spółdzielnia mieszkaniowa przestała być właścicielem tej nieruchomości. Należało zatem rozstrzygnąć, czy w takiej sytuacji będą miały zastosowanie przepisy ustawy o własności lokali, czy ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, posługując się wszechstronną argumentacją, że w razie wygaśnięcia stosunku prawnego powstałego na podstawie umowy powierzającej zarząd nieruchomością wspólną, stanowiącą współwłasność spółdzielni mieszkaniowej, osobie fizycznej lub prawnej, do zarządu nieruchomością wspólną stosuje się art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.).

W uchwale z dnia 25 czerwca 2008 r., III CZP 58/08, Sąd Najwyższy podejmował ważną z punktu widzenia praktyki, zwłaszcza w sprawach tzw. działowych, kwestię wartości domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej obciążonego długiem z tytułu niespłaconego kredytu zaciągniętego na budowę tego domu. Sąd Najwyższy odwołał się do poglądów judykatury oraz piśmiennictwa dotyczących sposobu ustalania wartości składników majątkowych, gdy są one obciążone, i uznał, że obciążenia te należy uwzględnić, gdyż zmieniają rzeczywistą wartość obciążonych rzeczy lub praw. Dotyczy to w szczególności obciążeń o charakterze praworzeczowym, za które ponosi odpowiedzialność każdorazowy właściciel, a zwłaszcza – w wypadku nieruchomości – obciążeń hipoteką lub dożywociem. W konsekwencji Sąd Najwyższy przyjął, że w sprawie o zniesienie wspólności prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej jego wartość ustala się z uwzględnieniem długu z tytułu niespłaconego kredytu zaciągniętego przez spółdzielnię mieszkaniową w części przypadającej na ten dom. Jednocześnie Sąd Najwyższy wyjaśnił, że obciążeniem, jakie powinno być

uwzględnione, jest zobowiązanie z tytułu spłaty reszty wkładu budowlanego, realizowane w ratach stosownie do wymagalności ciężącego na spółdzielni zadłużenia kredytowego. Nie zawsze jednak musi ono – zdaniem Sądu Najwyższego – powodować ubytek wartości prawa, z którym jest związane, o nominalną wartość długu, gdyż przede wszystkim liczą się zasady wolnego rynku; może się okazać, że atrakcyjność konkretnego prawa może powodować zgodę na jego nabycie wraz z ciężarami, bez żadnego ich odzwierciedlenia w cenie.

Omawiana uchwała oraz uwagi zawarte w jej uzasadnieniu powinny stanowić cenne, uniwersalne wskazówki dla sądów powszechnych we wszystkich sprawach, w których konieczne jest ustalenie wartości rzeczy obciążonej hipoteką lub innymi obciążeniami.

Interesujące rozważania na temat istoty przedsiębiorstwa legły u podstaw uchwały z dnia 17 września 2008 r., III CZP 78/08, w której rozważano kwestię, czy likwidacja przedsiębiorstwa państwowego może polegać na sprzedaży przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym. Po przeprowadzeniu dystynkcji między zespołem składników materialnych i niematerialnych a samym przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 55¹ k.c. oraz po analizie art. 18 a ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 1991 r. o przedsiębiorstwach państwowych oraz o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 75, poz. 329) Sąd Najwyższy zajął w rozważanej kwestii stanowisko negatywne.

Z uchwałą tą koresponduje uchwała z dnia 25 czerwca 2008 r., III CZP 45/08, w której wywieziono, że przy zawarciu umowy zbycia przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c. zachowują aktualność ograniczenia lub wyłączenia dopuszczalności przeniesienia poszczególnych składników tego przedsiębiorstwa wynikające z przepisów ustawy, zastrzeżenia umownego lub właściwości zobowiązania. W uzasadnieniu, oprócz wielu szczegółowych zagadnień dotyczących istoty przedsiębiorstwa, Sąd Najwyższy rozważał także charakter zbycia przedsiębiorstwa; dostrzegając wiele ułomności obowiązujących unormowań, odrzucił głoszony w piśmiennictwie pogląd, jakoby zbycie to miało charakter sukcesji uniwersalnej.

Spośród uchwał dotyczących kodeksu spółek handlowych wyróżnić należy uchwałę z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 143/07, dotyczącą, jak większość orzeczeń z tego zakresu, wykładni art. 299, w tym wypadku – podmiotowego zakresu odpowiedzialności przewidzianej w tym przepisie. Sąd Najwyższy przyjął,

że odpowiedzialność związaną z bezskutecznością egzekucji określonego zobowiązania wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ponoszą na podstawie art. 299 k.s.h. osoby będące członkami jej zarządu lub likwidatorami w czasie istnienia tego zobowiązania. Istotne jest, że omawianą odpowiedzialnością zostali objęci także likwidatorzy, którzy zazwyczaj wywodzą się spośród członków zarządu i reprezentują spółkę w likwidacji. Wprawdzie ich zadanie ogranicza się do czynności likwidacyjnych i spraw związanych z tymi czynnościami, niemniej nie można wykluczyć zaistnienia w czasie likwidacji okoliczności uzasadniających ogłoszenie upadłości spółki, a wtedy ich właśnie obciąża obowiązek złożenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości.

Należy zaznaczyć, że odmienne stanowisko, wykluczające likwidatorów z grona osób odpowiedzialnych na podstawie art. 299 k.s.h., zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 lipca 2007 r., III CSK 2/07, co stwarza niejednolitość judykatury w tym zakresie.

Klasycznego prawa zobowiązań dotyczy uchwała z dnia 10 lipca 2008 r., III CZP 62/08, w której przyjęto, że zamieszczenie w fakturze VAT, wystawionej przez przyjmującego zamówienie, adnotacji, że jej podpisanie stanowi potwierdzenie właściwej jakości i kompletności zakupionego towaru oraz podstawę do realizacji uprawnień gwarancyjnych z tytułu zakupionych części i wykonanych usług, kształtuje między stronami umowy o dzieło stosunek gwarancji, do którego stosuje się przepisy art. 577 i nast. k.c. Uchwała zasługuje na uwagę także dlatego, że – obok szerokich rozważań dotyczących charakteru i funkcji, jaką pełni w obrocie faktury VAT – przyjęto w niej możliwość stosowania przepisów o gwarancji *per analogiam* do umowy o dzieło. Zdaniem Sądu Najwyższego, okoliczność, że ustawodawca nie przewidział gwarancji w innych niż umowa sprzedaży typach umów – zwłaszcza w umowie o dzieło i umowie o roboty budowlane – nie stoi na przeszkodzie udzieleniu gwarancji przez wykonawcę.

W drugiej części omawianej uchwały podjęty został wątek pojęcia „straty” w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. Sąd Najwyższy przyjął, po dokonaniu szerokiej, także prawnodogmatycznej analizy, że pojęcie to obejmuje również wymagalne zobowiązania poszkodowanego wobec osoby trzeciej.

Ważne zagadnienie z dziedziny umów zostało rozstrzygnięte w uchwale z dnia 23 lipca 2008 r., III CZP 52/08, w której przyjęto, że jeżeli do ustalenia nieważności

umowy jest to niezbędne, sąd może samodzielnie stwierdzić naruszenie zakazu nadużywania pozycji dominującej (art. 8 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.), chyba że została już wydana ostateczna decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdzająca nadużycie pozycji dominującej (art. 9 ustawy); decyzja ta jest dla sądu wiążąca. W uzasadnieniu uchwały, wszechstronnym i odwołującym się do licznych argumentów, zwracają uwagę odniesienia do prawa wspólnotowego. Sąd Najwyższy podkreślił, że zgodnie z tym prawem sądy cywilne mogą samodzielnie oceniać spełnienie przesłanek zastosowania art. 82 TWE w sporze pomiędzy podmiotami prywatnymi i nie muszą oczekiwać na decyzję krajowych organów ochrony konkurencji. Jednocześnie Sąd Najwyższy podkreślił, że jeżeli równoległe z postępowaniem sądowym toczy się postępowanie antymonopolowe przed organem konkurencji, to – w celu uniknięcia ewentualnej rozbieżności ocen – postępowanie sądowe powinno być zawieszane na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c.

Na koniec przeglądu uchwał dotyczących prawa cywilnego materialnego – z konieczności selektywnego i ograniczającego się do wybranych orzeczeń – należy przywołać uchwałę z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08, także dotyczącą ważności (skuteczności) umów, w której stwierdzono, że sprzedaż nieruchomości przez kościelną osobę prawną osobie świeckiej, bez wymaganego w prawie kanonicznym zezwolenia właściwej władzy kościelnej, stanowi czynność prawną niezupełną (art. 63 k.c.). Uzasadnienie tej uchwały nie zostało jeszcze sporządzone, można jednak mniemać, że Sąd Najwyższy uznał, iż wynikające z prawa kanonicznego wymaganie uzyskania upoważnienia (zezwolenia) władzy kościelnej na alienację (akty zarządu) dóbr kościelnych jest skuteczne także w stosunkach zewnętrznych, a zatem umowa zawarta bez tego upoważnienia (zezwolenia) pozostaje w stanie bezskuteczności zawieszanej. Należy podkreślić duże znaczenie tej uchwały, rozciągające się na wszystkie kościoły i związki wyznaniowe. Uchwała skłania także do wyrażenia opinii, podnoszonej zresztą także w piśmiennictwie, że sposób uregulowania udziału kościelnych osób prawnych w obrocie cywilnoprawnym narusza zasadę bezpieczeństwa obrotu i nie służy Kościołowi jako instytucji zaufania publicznego; zwiększa ryzyko kontraktowania z kościelnymi osobami prawnymi, co w ostateczności jest także niekorzystne dla ich pozycji w obrocie cywilnoprawnym.

prawo cywilne procesowe

Po radykalnym spadku liczby uchwał dotyczących ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) – zanotowano ich w 2008 r. tylko pięć – w dorobku orzecznictwa Izby dotyczącym prawa procesowego dominowała problematyka środków odwoławczych, składu sądu oraz pełnomocnictwa. Jak co roku, liczne były także uchwały dotyczące postępowania w sprawach gospodarczych, egzekucji oraz postępowania upadłościowego.

Problematyka środków odwoławczych – zażalenia lub apelacji – pojawiła się w szerszym zakresie m.in. dlatego, że ustawodawca, reformując w 2004 r. przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, nie zadbał o zachowanie dotychczasowych relacji zachodzących między tymi przepisami a przepisami o postępowaniu nieprocesowym, niejednokrotnie odwołującymi się do przepisów o egzekucji (np. art. 615 k.p.c.), zawierających regulację dotyczącą zażalenia, których teraz zabrakło (np. art. 932 k.p.c.). W związku z tym pojawiły się luki, wymagające – zważywszy zwłaszcza na art. 176 Konstytucji – wypełnienia. Sytuacja ta po raz kolejny unaocznia, że błędy ustawodawcy potęgują wątpliwości jurysdykcyjne sądów, a w ten sposób szybko i nieuchronnie wpływają także na liczbę oraz przedmiot zagadnień przedstawianych Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Rozstrzygając zagadnienia dotyczące dopuszczalności środków odwoławczych Sąd Najwyższy przyjął, że zażalenie przysługuje:

- na postanowienie sędziego-komisarza, zobowiązujące wierzyciela do złożenia zaliczki na koszty związane ze zgłoszeniem wierzytelności po upływie terminu wyznaczonego do zgłoszenia (art. 235 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) (uchwała z dnia 17 stycznia 2008 r., III CZP 117/07),

- na zarządzenie przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia (uchwała z dnia 28 sierpnia 2008 r., III CZP 65/08),

- na postanowienie sądu opiekuńczego zawierające zarządzenie, o którym mowa w art. 569 § 2 k.p.c., wydane w sprawie „na czas toczącego się postępowania” (uchwała z dnia 7 października 2008 r., III CZP 83/08) oraz

- na postanowienie sądu rejestrowego w przedmiocie wynagrodzenia likwidatora spółki jawnej, ustanowionego przez sąd (uchwała z dnia 20 listopada 2008 r., III CZP 111/08).

Według Sądu Najwyższego, zażalenie nie jest natomiast dopuszczalne:

- na postanowienie o odrzuceniu wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia opłaty od apelacji (uchwała z dnia 4 stycznia 2008 r., III CZP 119/07),

- na zarządzenie przewodniczącego o zwrocie wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji (uchwała z dnia 27 marca 2008 r., III CZP 11/08) oraz

- na postanowienie sądu rejonowego oddalające skargę na czynność komornika polegającą na zajęciu świadczeń emerytalno-rentowych (uchwała z dnia 6 listopada 2008 r., III CZP 106/08).

Rozważając dylemat „apelacja czy zażalenie” Sąd Najwyższy uznał, że właściwym środkiem jest apelacja:

- od postanowienia odwołującego i ustanawiającego innego zarządcę nieruchomości (uchwała z dnia 27 lutego 2008 r., III CZP 149/08) oraz

- od postanowienia o zwolnieniu z funkcji kuratora spadku i powołaniu w to miejsce innej osoby (uchwała z dnia 2 kwietnia 2008 r., III CZP 12/08).

Oczywisty błąd ustawodawcy (bezkrytyczna zmiana treści art. 736 k.p.c.) był także przyczyną powstania zagadnień prawnych dotyczących składu sądu. W konsekwencji – bo nie było innego wyjścia – wydane zostały uchwały, które komplikują przebieg postępowania i ograniczają jego sprawność. Chodzi o uchwałę z dnia 27 lutego 2008 r., III CZP 139/07, w której przyjęto, że wniosek o udzielenie zabezpieczenia w sprawie o rozwód sąd pierwszej instancji rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników, oraz o uchwałę z dnia 20 listopada 2008 r., III CZP 110/08, zgodnie z którą w sprawach dotyczących ograniczenia władzy rodzicielskiej sąd opiekuńczy w takim samym składzie wydaje zarządzenia przewidziane w art. 569 § 2 k.p.c. Jest oczywiste, że lekkomyślna zmiana art. 736 k.p.c., pozwalającego uprzednio na działanie sądu w wymienionych sprawach w składzie jednoosobowym, doprowadziła do obniżenia szybkości i skuteczności postępowania. W uzasadnieniu uchwały z dnia 27 lutego 2008 r. Sąd Najwyższy wyraźnie zresztą stwierdził, że brak możliwości rozpoznawania wniosków o udzielenie zabezpieczenia przez przewodniczącego składu kolegiального (zawodowego lub ławniczego) i konieczność

respektowania terminu określonego w art. 737 k.p.c. zmusza sąd do odbywania osobnych posiedzeń niejawnych w składzie trzyosobowym tylko celem rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia, co obniża sprawność postępowania.

Trudności związanych z wymaganiem składu kolegiального udało się natomiast Sądowi Najwyższemu uniknąć w sprawach o uregulowanie kontaktów dziadków z wnukami. W uchwale z dnia 23 lipca 2008 r., III CZP 74/08, przyjęto, że w sprawach tych właściwy jest skład jednoosobowy, na co pozwala wykładnia art. 509 k.p.c. powiązana z wnioskami płynącymi z art. 579 k.p.c.

Składu sądu dotyczy także uchwała z dnia 17 stycznia 2008 r., III CZP 112/07, w której Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą sąd pierwszej instancji, odrzucając zażalenie na posiedzeniu niejawnym, orzeka w składzie jednego sędziego. Wartość tej uchwały polega także na tym, że w jej uzasadnieniu podjęto problematykę stosunku przepisów dotyczących uznania i stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego do przepisów ogólnych dotyczących sądu polubownego.

Kilka uchwał dotyczyło pełnomocnictwa procesowego. Ta problematyka jest wciąż obecna na wokandzie Sądu Najwyższego i jest traktowana – jako jedno z centralnych zagadnień procesu cywilnego – z dużą uwagą.

Na plan pierwszy należy wysunąć uchwałę z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 51/08, w której Sąd Najwyższy podjął – pierwszą po nowelizacji art. 87 k.p.c. dokonanej w 2004 r. – próbę wykładni pojęcia „stałego stosunku zlecenia”, umożliwiającego występowanie przed sądem w charakterze pełnomocnika procesowego. Notabene i tę nowelizację, przywracającą stan prawny obowiązujący w latach 1953-1996, należy ocenić krytycznie, co zapewne miał na względzie Sąd Najwyższy, dokonując wykładni zwężającej i stwierdzając, że umowa zlecenia stałego prowadzenia spraw i obsługi prawnej, obejmująca również reprezentowanie zleceniodawcy przed sądami, nie stanowi podstawy ustanowienia zleceniobiorcy pełnomocnikiem procesowym w sprawie o pozbawienie zleceniodawcy prawa prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji na podstawie art. 373 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.). Sąd Najwyższy wyraźnie podkreślił, że okolicznością doniosłą przy ustanawianiu pełnomocnika nie jest to, czy zlecenie obejmowało zastępowanie zleceniodawcy przed sądem, lecz to, że potrzeba żądania

rozstrzygnięcia przez sąd wiąże się lub wynika z okoliczności faktycznych objętych udzielonym uprzednio zleceniem.

Istotne dla praktyki wskazania zawiera także uchwała z dnia 23 lipca 2008 r., III CZP 56/08, w której przyjęto, że pełnomocnictwo do udziału w przetargu (art. 977 k.p.c.) może być udzielone podmiotom niewymienionym w art. 87 k.p.c. Należy zwrócić uwagę zwłaszcza na ten fragment uzasadnienia, z którego wynika, że przepisy o pełnomocnikach procesowych, a w szczególności ograniczenia podmiotowe zawarte w art. 87 k.p.c., dotyczą zastępowania stron – i podejmowania czynności procesowych w ich imieniu – przed sądem. W związku z tym mają one odpowiednie zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym (art. 13 § 2 k.p.c.) tylko wtedy, gdy w grę wchodzi działanie przed sądem jako organem egzekucyjnym lub sprawującym nadzór nad egzekucją, w tym nadzór instancyjny. Oznacza to, że pełnomocnikiem strony – oraz innej osoby (np. art. 761 k.p.c.) – w postępowaniu przed komornikiem może być każda osoba zdolna do czynności prawnych.

Trzy dalsze uchwały dotyczą skuteczności pełnomocnictwa procesowego, do którego nie dołączono dokumentu (*scil.* odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego) wskazującego umocowanie organu osoby prawnej udzielającej pełnomocnictwa. W uchwałach z dnia 17 stycznia 2008 r., III CZP 126/07, z dnia 2 kwietnia 2008 r., III CZP 20/08, i z dnia 30 maja 2008 r., III CZP 43/08, Sąd Najwyższy przyjął, że pełnomocnik osoby prawnej obowiązany jest do wykazania, że jej organ, udzielający pełnomocnictwa, został prawidłowo umocowany, a braki w tym zakresie powodują określone ustawą skutki (np. odrzucenie sprzeciwu od nakazu zapłaty – art. 479^{8a} § 5 k.p.c.).

W przeciwieństwie do lat poprzednich, nie odnotowano znaczącej liczby zagadnień dotyczących dopuszczalności drogi sądowej. Wydano dwie uchwały w tym przedmiocie, z których na szczególną uwagę zasługuje uchwała z dnia 6 listopada 2008 r., III CZP 101/08, stwierdzająca, że w sprawie o odszkodowanie za szkodę poniesioną na skutek wydania przed dniem 1 września 2004 r. decyzji administracyjnej, której nieważność została stwierdzona ostateczną decyzją administracyjną po tym dniu droga sądowa jest dopuszczalna. Wymowa tej uchwały, wydanej w trudnym do interpretacji stanie normatywnym, obejmującym także kontekst konstytucyjny, jest jednoznaczna; uchwała gwarantuje, że orzekanie o szkodach

wyrządzonych przy wykonywaniu władzy publicznej (art. 77 ust. 1 Konstytucji) należy w pełni do sądów powszechnych.

Duże znaczenie, także z punktu widzenia pryncypiów prawa cywilnego procesowego, w tym zasady dyspozycyjności, która odzyskała pełnię swej wartości po eliminacji z kodeksu postępowania cywilnego art. 321 § 2, ma uchwała z dnia 28 sierpnia 2008 r., III CZP 76/08. Akcentując, że wymieniona zasada jest jedną z fundamentalnych, konstrukcyjnych zasad procesu cywilnego, Sąd Najwyższy stwierdził, iż związanie żądaniem pozwu obowiązuje także w sprawie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym. Podkreślono, że orzeczenie przez sąd, iż powodowi przysługuje do nieruchomości inne prawo niż określone w pozwie, albo że przysługuje mu wprowadzić określone w pozwie prawo, ale w innym rozmiarze, byłoby równoznaczne z rażącym naruszeniem art. 321 § 1 k.p.c.

W innej uchwale, z dnia 2 kwietnia 2008 r., III CZP 23/08, Sąd Najwyższy, wychodząc z podobnych założeń, tj. strzegąc nienaruszalności zasady dyspozycyjności, uznał, że nie stanowi obrazy art. 321 § 1 k.p.c. – bo mieści się w żądaniu pozwu – zasądzenie świadczenia pieniężnego w sumie nominalnej w sytuacji, w której przedmiotem żądania pozwu jest zasądzenie świadczenia w zwaloryzowanej wysokości (art. 358¹ § 3 k.c.), a brak przesłanek do zwaloryzowania świadczenia.

Należy także zwrócić uwagę na uchwałę z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 54/08, wyjaśniającą, że art. 165 § 2 k.p.c. ma zastosowanie do pozwu. Stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w tej uchwale ma znaczenie zwłaszcza w sprawach, w których z czynnością procesową w postaci wytoczenia powództwa związany jest określony skutek materialnoprawny; zgodnie z art. 165 § 2 k.p.c. osiągnięcie tego skutku jest gwarantowane oddaniem pozwu w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego, bez względu na to, kiedy faktycznie pozew trafił do sądu albo do pozwanego.

Kilka uchwał dotyczyło postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. Spośród nich należy wyróżnić uchwałę z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 4/08, w której przyjęto, że sprawa ze stosunków cywilnych z powództwa syndyka masy upadłości przedsiębiorcy przeciwko innemu przedsiębiorcy – w zakresie prowadzonej przez tych przedsiębiorców działalności gospodarczej – jest sprawą gospodarczą

w rozumieniu art. 479¹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy, posługując się licznymi argumentami, wyjaśnił, że z punktu widzenia procesu cywilnego syndyk musi być uważany za stronę w tylko znaczeniu formalnym, na skutek tzw. podstawienia (subrogacji), a stroną w znaczeniu materialnym pozostaje upadły, będący podmiotem osądzanego stosunku prawnego. O charakterze sprawy jako gospodarczej – w aspekcie podmiotowym – decyduje zatem status upadłego; jeżeli jest on przedsiębiorcą, ten element definicji sprawy gospodarczej zostaje spełniony. Istotnym walorem przyjętego rozwiązania jest również to, że także w innych wypadkach subrogacji procesowej sprawy ze swej natury gospodarcze zostaną rozpoznane w postępowaniu odrębnym przez sąd gospodarczy.

Z kolei w uchwale z dnia 4 stycznia 2008 r., III CZP 113/07, Sąd Najwyższy przyjął, że reżim postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych nie ma zastosowania w sprawie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, która w braku zapisu na sąd polubowny podlegałaby rozpoznaniu w tym postępowaniu. Jakkolwiek argumentacja wspierająca tę uchwałę oparta została na nieobowiązującym już art. 715 k.p.c., to jednak zachowuje swoje walory także obecnie, zwłaszcza że zawiera wiele ważnych uwag określających specyfikę skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego oraz postępowania wywołanego jej wniesieniem.

W uchwale z dnia 7 października 2008 r., III CZP 80/08, Sąd Najwyższy zajmował się skutkami prawomocności wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479⁴³ w związku z art. 365 k.p.c.). Przyjął, że rozszerzona prawomocność takiego wyroku nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda – w tym także przez organizację społeczną działającą na rzecz ochrony interesów konsumentów – przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

Orzeczeniem, które spowoduje radykalne zmiany w praktyce sądowej (w wielu sądach stało się to już faktem), jest uchwała z dnia 28 sierpnia 2008 r., III CZP 75/08, w której Sąd Najwyższy rozważał sposób wykonania postanowień regulujących kontakty z dzieckiem, zawierających nakaz wydawania dziecka przez rodzica, któremu powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej, oraz zobowiązanie drugiego rodzica do odprowadzania dziecka. Dotychczas sądy stosowały w tych

wypadkach art. 1050 lub 1051 k.p.c., Sąd Najwyższy uznał jednak tę praktykę za nieprawidłową. Zwrócił uwagę na art. 598¹ i nast. k.p.c., podkreślając, że zmiana modelu wykonywania orzeczeń dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, zmierzająca do pozbawienia postępowania w sprawach o odebranie osoby wszelkich cech postępowania egzekucyjnego, nie może być pomijana przy rozstrzyganiu kwestii, jakie przepisy są właściwe do wykonania postanowienia sądu opiekuńczego lub sądu orzekającego rozwód, regulującego kontakty rodziców z dzieckiem, zawierające nakaz wydawania dziecka przez rodzica, któremu powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej, oraz zobowiązujące drugiego rodzica do odprowadzania dziecka. W konsekwencji orzekł, że postępowaniem właściwym do wykonania tych orzeczeń jest wyłącznie postępowanie unormowane w art. 598¹ i nast. k.p.c.

Spośród uchwał dotyczących postępowania egzekucyjnego wyróżnić trzeba uchwałę z dnia 7 marca 2008 r., III CZP 155/07, wyjaśniającą, że w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, w którym dłużnik poddał się egzekucji (art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c.), nie jest dopuszczalna ocena ważności czynności prawnej, a także uchwałę z dnia 16 października 2008 r., III CZP 85/08, w której wyłożono, że dłużnik nie jest uczestnikiem postępowania o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko jego małżonkowi na podstawie art. 787 k.p.c. Obie uchwały zasługują na uwagę, gdyż w sposób przejrzysty modelują tzw. postępowanie klauzulowe, eliminując zbędne przeszkody utrudniające jego przebieg.

2. Orzeczenia tezowane

Problematyka prawnomaterialna

część ogólna kodeksu cywilnego

Zagadnienia dotyczące ochrony dóbr osobistych, ze względu na ich skomplikowanie oraz dużą liczbę spraw, w których się pojawiają, stanowiły przedmiot licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego. W tych sprawach na uwagę zasługują następujące wyroki. W pierwszym - z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 438/07 - wyrażono pogląd, że działanie osób fizycznych w charakterze organu osoby prawnej

nie wyklucza osobistej odpowiedzialności osób fizycznych na podstawie art. 24 k.c. W wyroku z dnia 5 listopada 2008 r., I CSK 164/08, przyjęto natomiast, że zgodnie z żądaniem powoda, formuła oświadczenia o przeproszeniu za naruszenie dóbr osobistych może być bezosobowa, tj. pochodzić od redakcji pisma, a nie od jej redaktora naczelnego.

W wyroku z dnia 12 czerwca 2008 r., III CSK 16/08, Sąd Najwyższy zajmował się prawem kobiety do przeprowadzenia badań prenatalnych. Orzekając w sprawie, u której podłoża leżało naruszenie dóbr osobistych powódki i jej praw jako pacjentki przez pozbawienie prawa do informacji o stanie zdrowia płodu w wyniku nieskierowania jej na genetyczne badania prenatalne i tym samym pozbawienie prawa do świadomego podjęcia decyzji o przerwaniu ciąży oraz uniemożliwieniu wykonania tego zabiegu, Sąd Najwyższy wyraził pogląd – powołując się na art. 19 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, Dz.U. Nr 91, poz. 408 ze zm. – że uprawnienie do przeprowadzenia tych badań wynika

z prawa kobiety w ciąży do informacji o stanie płodu, jego ewentualnych schorzeniach i wadach oraz możliwościach ich leczenia w okresie płodowym.

W wyroku z dnia 6 lutego 2008 r., II CSK 474//07, Sąd Najwyższy uznał, że prawo do pochowania w przyszłości własnych zwłok w wybranym przez siebie miejscu w bezpośredniej bliskości grobu bliskich osób jest dobrem osobistym, podlegającym ocenie na podstawie art. 23 i 24 k.c

W sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 18 marca 2008 r., IV CSK 474/07, wyjaśnienia wymagały kwestie, które powstały na tle stosowania przepisów ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm.) wraz z przepisami części ogólnej kodeksu cywilnego. W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy m.in. rozstrzygnął, że bezprawności działania sprawców naruszenia dobra osobistego, którzy wbrew zakazowi wynikającemu z art. 13 ust. 2 Prawa prasowego opublikowali dane osobowe osoby, przeciwko której toczy się postępowanie karne, nie wyłącza powołanie się na okoliczność, że osoba ta ma status osoby publicznej i jako taka nie podlega ochronie wynikającej z tego przepisu. Przepis ten ma bowiem charakter bezwzględny, co oznacza, że dotyczy on wszystkich bez wyjątku osób. Jedynie prokurator, sąd (w zależności od fazy postępowania) bądź osoba przeciwko, której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe może podjąć decyzję

o zezwoleniu na publikację takich danych. Sąd wyjaśnił, że zakaz przewidziany w art. 13 ust. 2 Prawa prasowego ma na celu ochronę dóbr osobistych osób, przeciwko którym toczy się postępowanie, stanowiąc wyraz poszanowania zasady domniemania niewinności. We wskazanym wyroku rozstrzygnięto inne jeszcze istotne zagadnienie, stwierdzając, że roszczenie o zaniechanie publikacji materiału prasowego może być skierowane również przeciwko dziennikarzowi niebędącemu redaktorem lub redaktorem naczelnym w rozumieniu art. 7 ust. 2 pkt 6 i 7 Prawa prasowego.

Jako zasługujące na uwagę w ramach problematyki części ogólnej kodeksu cywilnego należy wskazać postanowienie z dnia 18 marca 2008 r., IV CSK 490/07. Chociaż sprawa, w której orzeczenie to zostało wydane, zasadniczo dotyczyła kwestii z dziedziny prawa spadkowego podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia wniesionej w niej skargi kasacyjnej miała ocena stosowania art. 65 § 1 k.c. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy stwierdził, że w nowszej judykaturze i piśmiennictwie dominuje pogląd, iż reguły wykładni oświadczeń woli znajdują zastosowanie nie tylko przy ustalaniu treści oświadczeń woli, lecz również przy badaniu, czy dane zachowanie ma w istocie charakter oświadczenia woli. Zasady te odnoszą się także do czynności szczególnego rodzaju, jakimi są testamenty. Kwestia zatem, czy testator rozporządził swym majątkiem na wypadek śmierci, a zatem czy złożył oświadczenie będące testamentem, również musi być rozstrzygana przy zastosowaniu ogólnych reguł interpretacyjnych, o których mowa w art. 65 § 1 k.c.

W wyroku z dnia 28 lutego 2008 r., III CSK 245/08, Sąd Najwyższy – zważywszy na treść art. 43³ § 2 k.c., zgodnie z którym firma nie może wprowadzać w błąd, zwłaszcza co do osoby przedsiębiorcy, przedmiotu działalności, miejsca działalności oraz źródeł zaopatrzenia – stwierdził, że użyty w firmie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zwrot „kancelaria prawna” może wprowadzać w błąd przez sugerowanie, iż przedmiotem działania tej spółki jest świadczenie pomocy prawnej przez osoby będące adwokatami lub radcami prawnymi. Wprawdzie firma ta nie zawiera chronionych prawem tytułów zawodowych „adwokat” lub „radca prawny”, niemniej występujący w niej zwrot „kancelaria prawna” może – ze względu na kojarzenie przez przeciętnego klienta wykonywania zawodu adwokata lub radcy prawnego z prowadzeniem działalności w ramach kancelarii adwokackiej lub radcowskiej – uzasadniać przekonanie, że objęte działalnością spółki usługi

prawne są świadczone przez adwokatów lub radców prawnych. Dodatkowym czynnikiem mogącym utwierdzać klientów w takim błędnym przekonaniu jest łacińska nazwa kancelarii prawnej, kojarząca się przeciętnemu klientowi raczej z kwalifikowaną pomocą prawną świadczoną przez adwokatów lub radców prawnych, a nie z mniej skomplikowanymi usługami prawniczymi spełnianymi przez osoby nienależące do prawniczych zawodów zaufania publicznego.

Znaczenie dla praktyki sądowej ma niewątpliwie wyrok z dnia 4 kwietnia 2008 r., I CSK 473/07, uznający, że wystąpienie ze spółki cywilnej, w której współnikom przysługuje współwłasność łączna nieruchomości, wymaga, podobnie jak przystąpienie nowego współnika, zachowania formy szczególnej obowiązującej przy przeniesieniu własności nieruchomości.

Ze względu na charakter rozstrzyganego zagadnienia, także w ramach problematyki części ogólnej uzasadnione wydaje się powołanie kilku wyroków wydanych w sprawach, w których decydujące znaczenie miała kwestia przedawnienia roszczenia wynikającego z częściowego niewykonania umowy spedycji. Zagadnienie to było przedmiotem analizy w sprawach zakończonych wyrokiem z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 22/08, z dnia 25 kwietnia 2008 r., IV CSK 29/08 i IV CSK 30/08, z dnia 20 czerwca 2008 r., IV CSK 57/08, oraz w wyroku z dnia 24 lipca 2008 r., IV CSK 86/08, i wywołało pewne rozbieżności. W sprawach tych Sąd zasadniczo przyjmował, że roszczenie zleceniodawcy przeciwko spedytorowi o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania objętego przedmiotem zobowiązania spedytora obowiązku dokonania rozliczeń z przewoźnikiem za dokonaną przez niego usługę przewozową przedawnia się w terminie rocznym przewidzianym w art. 803 § 1 k.c., który rozpoczyna bieg od dnia wykonania zlecenia spedycyjnego. Jedynie w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 10 kwietnia 2008 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że roszczenia o odszkodowanie z powodu niewykonania zlecenia objętego umową spedycji przedawniają się w terminie rocznym, licząc od dnia, w którym zlecenie powinno być wykonane, przy uwzględnieniu zasad ogólnych ustanowionych w art. 120 § 1 k.c.

prawo rzeczowe

Spośród orzeczeń wydanych w sprawach z dziedziny prawa rzeczowego oraz w sprawach z zakresu problematyki wieczystoksięgowej należy odnotować następujące.

W sprawie zakończonej postanowieniem z dnia 24 lipca 2008 r., IV CSK 133/08, Sąd Najwyższy zajmował się zagadnieniem możliwości zrzeczenia się przez spółdzielnię mieszkaniową na rzecz gminy, na podstawie art. 179 k.c. (w okresie jego obowiązywania po ogłoszeniu stwierdzającego jego niekonstytucyjność wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 marca 2005 r., K 9/04, OTK-A 2005, nr 3, poz. 24, a przed odroczoną w czasie utratą mocy obowiązującej tego przepisu), użytkownika wieczystego ustanowionego na nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa obciążonego prawami oraz roszczeniami osób trzecich. Rozważając sporną w orzecznictwie kwestię dopuszczalności zrzeczenia się prawa użytkownika wieczystego na podstawie stosowanego w drodze analogii art. 246 § 1 k.c. bądź art. 179 § 2 k.c., Sąd brał przede wszystkim pod uwagę charakter tego prawa oraz skutki wynikające z wyboru jednej ze wskazanych podstaw. Przyjmując, że prawo to bliższe jest ze swej natury prawu własności, a ponadto, że zrzeczenie się użytkownika wieczystego na podstawie art. 179 § 2 k.c. (przewidującego możliwość zrzeczenia się własności nieruchomości na rzecz właściwej gminy) zapewnia osobom trzecim trwanie wraz z tym użytkowaniem ich dotychczasowych praw i roszczeń, Sąd opowiedział się za tą właśnie podstawą dokonania wskazanej czynności prawnej. Powołując się na stanowisko części judykatury, orzekł, że art. 179 k.c. w brzmieniu obowiązującym w czasie, o którym wyżej mowa, mógł być podstawą zrzeczenia się przez spółdzielnię mieszkaniową prawa użytkownika wieczystego. W wyniku takiej czynności - zdaniem Sądu Najwyższego - prawo to nabywała miejscowa gmina, a obciążające je roszczenia nie wygasły.

W sprawie zakończonej postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2008 r., IV CSK 33/08, Sąd Najwyższy rozważał wciąż aktualne i wywołujące rozbieżności w judykaturze kwestie powstające w związku z uregulowaniem własności gospodarstw rolnych. W uzasadnieniu tego orzeczenia przyjęto, że akt własności ziemi stwierdzający nabycie przez jednego z małżonków własności nieruchomości rolnej - na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności

gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 27, poz. 250) - wraz z aktem małżeństwa stanowią podstawę wpisu w księdze wieczystej drugiego z nich, jeżeli w chwili uwłaszczenia małżonkowie ci pozostawali w ustroju ustawowej wspólności majątkowej. Sąd Najwyższy, wskazując na rozbieżne stanowiska w orzecznictwie, opowiedział się za dopuszczalnością badania przez sąd wieczystoksięgowy w postępowaniu o założenie księgi wieczystej czy nieruchomości rolnej objęta wnioskiem o wpis prawa własności należy do majątku wspólnego małżonków, podkreślając, że takie rozwiązanie odpowiada potrzebom praktyki i eliminuje wytaczanie zbędnych procesów.

Z tej dziedziny należy także wymienić postanowienie z dnia 30 października 2008 r., IV CSK 234/08. W zakończonej tym orzeczeniem sprawie Sąd Najwyższy zajął się z problemem skutków upływu czasu, na jaki ustanowione zostało prawo użytkownika wieczystego nieruchomości zabudowanej domem, w którym wyodrębniona została własność lokali mieszkalnych. Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że upływ tego terminu nie powoduje wygaśnięcia ani prawa odrębnej własności tych lokali, ani samego prawa użytkownika wieczystego. Uzasadniając swój pogląd, wyjaśnił, że w razie ustanowienia odrębnej własności lokalu w budynku posadowionym na nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste między tymi prawami powstaje określona więź prawna. Udział w użytkowaniu wieczystym tej nieruchomości staje się prawem związanym z odrębną własnością lokalu. W takim przypadku prawo użytkownika wieczystego staje się prawem o charakterze akcesoryjnym. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r., Nr 80, poz. 903 ze zm.) odrębna własność lokalu, jako prawo główne, pełni rolę dominującą. Dzięki temu prawa tego nie można uznać za obciążenie ustanowione na prawie użytkownika wieczystego, o którym mowa w art. 241 k.c. Prawo własności lokalu nie jest zatem obciążeniem innego prawa, lecz samodzielnym prawem, z którym związany jest udział w użytkowaniu wieczystym nieruchomości. Sąd zwrócił ponadto uwagę, że trwałość prawa własności ograniczona jedynie limitami ustawowymi jest jedną z jego cech podstawowych. Ponieważ udział w użytkowaniu wieczystym nieruchomości jest przymusowo związany z odrębną własnością lokalu, to nie może ono wygasnąć wcześniej niż ta własność (prawo główne).

W sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 22 lutego 2008 r., V CSK 431/07, zaistniała potrzeba określenia statusu prawnorzeczowego tzw. mułów węglowych,

składanych w osadnikach węglowych kopalni. Sąd Najwyższy wskazał, że mogą one stanowić odrębną od gruntu rzecz ruchomą co do gatunku i być przedmiotem umowy sprzedaży (art. 155 § 2 k.c.).

Dla problematyki zasiedzenia nieruchomości istotne znaczenie ma wykładnia dokonana w orzeczeniach z dnia 18 stycznia 2008 r. oraz z dnia 9 lipca 2008 r. W pierwszym z nich (V CSK 383/07) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że ustanowienie użytkownika wieczystego na gruncie skarbowym lub samorządowym, pozostającym w samoistnym posiadaniu osoby fizycznej, nie przerywa biegu zasiedzenia. W drugim (V CSK 51/08) określił natomiast kompetencje sądu w sprawie o ustanowienie służebności drogi koniecznej mającej przebiegać przez teren rezerwatu, w szczególności na tle regulacji przewidzianej w art. 15 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880 ze zm.).

W wyroku z dnia 8 lutego 2008 r., I CSK 371/07, przyjęto, że uwzględnienie powództwa skierowanego przeciwko Skarbowi Państwa w procesie wszczętym na podstawie art. 10 ust. 1 u.k.w.h. wymaga uprzedniego wyłączenia nieruchomości w postępowaniu administracyjnym spod działania dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 4, poz. 17 ze zm.).

W wyroku z dnia 30 października 2008 r., II CSK 242/08, Sąd Najwyższy dokonał wykładni art.124 Prawa upadłościowego stwierdzając, że w razie ogłoszenia upadłości firmy prowadzonej przez męża, wspólne mienie małżonków nie staje się własnością upadłego, zatem prawomocne postanowienie o ogłoszeniu upadłości nie stanowi podstawy wpisu upadłego w księdze wieczystej jako właściciela.

Z punktu widzenia gospodarki nieruchomościami istotne znaczenie ma wyrok z dnia 17 kwietnia 2008 r., I CSK 485/07, w myśl którego, roszczenia posiadaczy nieruchomości o zawarcie przez Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego umowy oddania w użytkowanie wieczyste gruntu posiadanego bez tytułu prawnego, wynikające z art. 207 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami wygasły z dniem 31 grudnia 2005 r.

prawo zobowiązań

Z zakresu problematyki prawa zobowiązań na szczególną uwagę zasługują następujące orzeczenia Sądu Najwyższego.

Sprawa zakończona wyrokiem z dnia 24 lipca 2008 r., IV CSK 182/08, dotyczyła kwestii o charakterze zarówno obligacyjnym, jak i rzeczowym. Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, zajmował się zagadnieniem rękojmi za wady prawne rzeczy ruchomej w związku z nabyciem jej od osoby niebędącej właścicielem i nieuprawnionej do dysponowania nią. Orzeczenie to warte jest przytoczenia przede wszystkim ze względu na kontrowersję, jakie rozstrzygnięty w nim problem prawny wywołuje w piśmiennictwie oraz w istocie brak jego bliższej analizy w judykaturze Sądu Najwyższego. W uzasadnieniu tego wyroku stwierdzono, że nabywca działający w dobrej wierze, który nabył rzecz ruchomą od osoby nieuprawnionej do rozporządzania nią, a zatem podlegający ochronie przewidzianej w art. 169 § 1 k.c., może skutecznie powołać się na wadę prawną takiej rzeczy polegającą na tym, że stanowi ona własność osoby trzeciej. W konsekwencji w takim wypadku istnieje możliwość odstąpienia od umowy sprzedaży na podstawie art. 560 § 1 k.c. Okoliczność, że prawo własności przeszło na nabywcę nie oznacza, iż nie może on powołać się na wskazaną wadę. Zdaniem Sądu Najwyższego, przepis art. 169 § 1 k.c. ma na celu ochronę nabywcy i wzmocnienie jego pozycji prawnej, a co za tym idzie także zapewnienie mu możliwości uniknięcia problemów związanych z nabyciem rzeczy od osoby nieuprawnionej przez odstąpienie od umowy sprzedaży i przywrócenie stanu sprzed jej zawarcia.

Istotny dla praktyki jest wyrok z dnia 24 kwietnia 2008 r., IV CSK 41/08, w którym Sąd przyjął, że zawarcie umowy zobowiązującej do przelewu wierzytelności w celu zwolnienia się z określonego długu, stanowi formę jego uznania, co powoduje przerwanie biegu przedawnienia uznanego w ten sposób roszczenia.

Za powołaniem wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, przemawia wiele istotnych i budzących nadal kontrowersję zarówno w doktrynie jak i judykaturze, problemów prawnych wiążących się z instytucją przyczynienia się poszkodowanego, o której mowa w art. 362 k.c. Sąd stwierdził m. in., że przyczynienie się w ujęciu tego przepisu występuje wtedy, gdy między zachowaniem się poszkodowanego a doznaną przez niego szkodą występuje adekwatny związek przyczynowy. Kwestia istnienia winy albo obiektywnej nieprawidłowości po stronie osoby poszkodowanej może natomiast być brana pod uwagę przy dokonywaniu oceny, czy i w jakim stopniu fakt przyczynienia się uzasadnia stosowne obniżenie odszkodowania przewidziane we wskazanym przepisie. Sąd Najwyższy opowiedział

się tym samym za tzw. kauzalną konstrukcją przyczynienia się, a zatem oderwaną od elementów o charakterze podmiotowym, istotnych przy ocenie prawidłowości zachowania zarówno osoby poszkodowanej, jak i osoby ponoszącej odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę. Przyczynienie się należy zatem uznać za kategorią obiektywną. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że podstawa odpowiedzialności podmiotu zobowiązanego do naprawienia szkody pozostaje obojętna z punktu widzenia oceny czy mamy do czynienia z przyczynieniem się, czy też nie. Podstawa odpowiedzialności powinna być - zdaniem Sądu Najwyższego - brana pod uwagę dopiero na etapie ostatecznego ustalania wysokości odszkodowania po uprzednim stwierdzeniu, że przyczynienie się istotnie miało miejsce. Zważywszy, że w sprawie chodziło o kwestię przyczynienia się poszkodowanego, któremu z powodu wieku (3,5 lat) nie można było przypisać winy, Sąd Najwyższy odniósł się także do kryteriów, którymi należy się kierować przy ocenie zmniejszenia należnego mu odszkodowania. Oceniając, że ze względu na wiek poszkodowanego możliwość postawienia zarzutu obiektywnej nieprawidłowości jego zachowania może wzbudzać wątpliwości, stwierdził jednocześnie, że miernik obiektywnej prawidłowości postępowania musi uwzględniać elementy subiektywne związane z tym wiekiem. Chodzi zatem o to, aby wzorzec prawidłowego zachowania uwzględniał poziom rozwoju psychicznego i intelektualnego dziecka odpowiadający jego wiekowi.

Warto także wymienić wyrok z dnia 11 grudnia 2008 r., IV CSK 302/08. Za wyborem tego orzeczenia przemawia waga poruszonych w sprawie zakończonej nim zagadnień. Sprawy, w których tego samego rodzaju zagadnienia obecnie występują, nie należą do rzadkości. Przed sądami powszechnymi toczą się liczne postępowania, w których właściciele nieruchomości przejętych bezprawnie przez Państwo dochodzą roszczeń związanych z brakiem możliwości odzyskania tych nieruchomości wynikającym z faktu, że Skarb Państwa rozporządził nimi na rzecz osób trzecich. Jedną z podstaw takich roszczeń są przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. W sprawach tych występuje m. in. problem związania sądu decyzją administracyjną uznaną następnie za nieważną. Odnosząc się do tych kwestii we wskazanym wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że sąd decyzją taką jest związany, co oznacza, że do chwili stwierdzenia jej nieważności nie jest możliwe skuteczne powoływanie się na brak podstawy prawnej wzbogacenia Skarbu Państwa. Ma to zasadnicze znaczenie dla stwierdzenia początku biegu terminu przedawnienia roszczeń przeciwko Skarbowi

Państwa, gdyż dopiero wzruszenie decyzji pozwala na przyjęcie, że odpadła podstawa prawna przysporzenia, umożliwiając wystąpienie z roszczeniem z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia.

Duży ciężar gatunkowy ma wyrok z dnia 5 września 2008 r., I CSK 41/08, w którym wyrażono pogląd, że art. 77 ust. 1 Konstytucji nie stwarza konstytucyjnego prawa do odszkodowania za szkody wynikłe z zaniechania władzy publicznej.

W orzecznictwie w dalszym ciągu dylemat wywołuje kwestia możliwości dochodzenia utraconych korzyści w toku postępowania o odszkodowanie za wydanie decyzji administracyjnej niezgodnej z prawem. W wyroku z dnia 17 października 1997 r., I CSK 477/07, przyjęto, że od dnia 17 października 1997 r. uregulowanie przewidziane w art. 160 § 1 k.p.a. dotyczy nie tylko szkody rzeczywistej, ale także szkody w postaci *lucrum cessans*, która powstała po wejściu w życie Konstytucji. W wyroku z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 435/07, wyrażono natomiast pogląd, że zastosowanie art. 160 k.p.a. do szkód powstałych od dnia 17 października 1997 r. nie wyłącza możliwości dochodzenia odszkodowania obejmującego utracone korzyści w wypadku, gdy wadliwa decyzja administracyjna, stanowiąca źródło szkody została wydana przed tą datą.

W wyroku z dnia 20 czerwca 2007 r. II CSK 257/08, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w dochodzeniu odszkodowania w granicach rzeczywistej straty (*damnum emergens*) ograniczenie na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. obowiązuje co do szkód powstałych do dnia 16 października 1997 r., tj. do dnia wejścia w życie Konstytucji.

Warto wskazać także na kolejne orzeczenie odnoszące się do roszczeń dotyczących tzw. mienia zabużańskiego. W wyroku z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 430/07, przesądzono, że przepisy ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty (...) (Dz.U. Nr 169, poz. 1418) wyczerpują treść uprawnień z tytułu pozostawienia majątku nieruchomego poza granicami RP oraz oczekiwaniu na realizację tych uprawnień.

Na uwagę zasługuje również wyrok z dnia 16 stycznia 2008 r., IV CSK 380/07. W sprawie zakończonej tym orzeczeniem Sąd zajmował się zagadnieniem podstaw odpowiedzialności banku za szkodę polegającą na utracie w wyniku przestępczej działalności jego pracowników środków pieniężnych posiadacza rachunku pieniężnego służącego realizacji zleceń na rachunku papierów wartościowych. Szkada ta była następstwem zagarnięcia środków zgromadzonych na rachunku

pieniężnym, do którego doszło przy wykorzystaniu pełnomocnictwa udzielonego przez posiadacza rachunku pracownikowi banku, w celu dokonywania zakupów oraz sprzedaży papierów wartościowych. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że w takim przypadku zachodzi zbieg odpowiedzialności *ex delicto* i *ex contractu*, a zatem, że bank ponosi odpowiedzialność nie tylko za nienależyte wykonanie umowy (art. 471 k.c.), lecz także za czyn niedozwolony własny (art. 415 k.c.), polegający na nieprawidłowym sprawowaniu nadzoru nad swoimi pracownikami i niezapewnieniu bezpieczeństwa zgromadzonych przez posiadacza rachunku pieniężnego środków.

W zakresie problematyki tzw. dekretu warszawskiego istotne znaczenie ma wyrok z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 441/07, przyjmujący, że bezczynność organu administracyjnego w rozpoznaniu wniosku o odszkodowanie przewidziane w art. 7 i 8 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.), będąca następstwem niewydania przepisów wykonawczych, o których mowa w art. 9 ust. 3 ww. dekretu, nie stanowi bezprawności uzasadniającej odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie (...) (Dz.U. Nr 162, poz. 1692) za szkodę w postaci niemożności otrzymania odszkodowania przewidzianego w dekrecie. Natomiast w wyroku z dnia 15 października 2008 r., I CSK 235/08, uznano, że oparte na art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127) wygaśnięcie prawa do odszkodowania za przejęte przez Państwo grunty, budynki i inne części składowe nieruchomości przewidziane w art. 7 ust. 4 i 5 oraz art. 8 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.) dotyczą praw istniejących w chwili wejścia w życie ustawy.

W wyroku z dnia 2 października 2008 r. II CSK 212/08, stwierdzono, że roszczenia banku z umowy kredytu odnawialnego udzielonego w rachunku oszczędnościowo rozliczeniowym przedawniają się na podstawie art. 118 k.c. w terminie 3 lat.

W wyroku z dnia 26 kwietnia 2008 r. V CSK 105/08, Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 385³ pkt 5 k.c. nie ustanawia zakazu przelewu wierzytelności bez zgody

konsumenta. Znaczenie tego wyroku wykracza poza jednostkowe rozstrzygnięcie, ponieważ usuwa on wiele wątpliwości przy stosowaniu nowej regulacji (art. 384 - 385⁴ k.c.), stanowiącej implementację dyrektywy Rady Nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L z dnia 21 kwietnia 1993 r.).

Precedensowe znaczenie ma również wyrok z dnia 9 października 2008 r., V CSK 63/08. Umowa stron była powiązana z funkcjonowaniem światowego rynku koksu i miała do niej zastosowanie przede wszystkim Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Wiedniu dnia 11 kwietnia 1980 r. (Dz.U. Nr 45, poz. 288), a także prawo wskazane w Konwencji o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, otwartej do podpisu w Rzymie dnia 19 czerwca 1980 r. (Dz.U. z 2008 r. Nr 10, poz. 57).

W sprawie tej zaistniała konieczność skonkretyzowania konwencyjnych przesłanek roszczenia odszkodowawczego wynikającego z niewłaściwego wykonania umowy sprzedaży, w szczególności przewidywalności szkody w chwili zawarcia umowy i możliwości przewyższenia przez dłużnika „przeszkód zewnętrznych”.

Po zmianach legislacyjnych wprowadzonych w 2003 r. nadal istnieją w praktyce orzeczniczej rozbieżności przy ocenie sposobu wykonywania umów inwestycyjnych. W wyroku z dnia 11 stycznia 2008 r., V CSK 179/07, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że inwestor nie może się zwolnić od wypłaty całego wynagrodzenia należnego wykonawcy, powołując się na zapłacenie wynagrodzenia przysługującego podwykonawcom (art. 647¹ § 5 k.c.).

prawo rodzinne

Spośród orzeczeń Sądu Najwyższego dotyczących problematyki z zakresu prawa rodzinnego na omówienie zasługuje postanowienie z dnia 20 czerwca 2008 r., IV CSK 60/08. W sprawie, w której postanowienie to zostało wydane, powstał problem przynależności do majątku małżonków spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, które powstało na skutek przekształcenia spółdzielczego lokatorskiego prawa do tego lokalu przydzielonego jednemu z nich jeszcze przed zawarciem małżeństwa, w czasie, gdy drugi z małżonków posiadał prawo do innego lokalu mieszkalnego, w którym koncentrowało się życie rodzinne obojga małżonków.

Sąd przyjął, że do oceny skutków nabycia przez małżonków własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, które nastąpiło przed uchycieniem art. 215 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. Nr 30, poz. 210 ze zm.) oraz charakteru wspólności tego prawa należało ze względu na datę jego nabycia stosować zasady określone przez obowiązujący w tej dacie wskazany przepis. Przepis ten, będący przepisem szczególnym w stosunku do regulacji kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przewidywał, że przydzielenie spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego obojgu bądź jednemu z małżonków w czasie trwania małżeństwa w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodziny należy do nich wspólnie bez względu na istniejące między nimi stosunki majątkowe. Ponieważ przedmiotowy lokal nie miał stanowić i nie stanowił centrum życiowego obojga małżonków Sąd Najwyższy uznał, że własnościowe prawo do niego nie weszło do ich majątku wspólnego. Konsekwencją tego było przyjęcie, że podstawę przynależności do danego majątku małżeńskiego spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego stanowiły ogólne unormowania kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Sąd stwierdził też, że skoro lokatorskie prawo do tego lokalu wchodziło w skład majątku odrębnego jednego z małżonków, to także po przekształceniu tego prawa pozostało ono częścią tego majątku. W sprawie tej Sąd Najwyższy ustosunkował się do innej jeszcze istotnej kwestii. Przyjął mianowicie, że rodziną w rozumieniu przytoczonego art. 215 § 2 Prawa spółdzielczego jest wspólnota składająca się z małżonków oraz dzieci, do wychowania i utrzymania których oboje są zobowiązani bądź wspólnota, którą, jeżeli są bezdzietni, tworzą sami małżonkowie.

W postanowieniu z dnia 11 czerwca 2008 r., V CSK 35/08, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że rozwiązanie przysposobienia pełnego przez małżonków (art. 121 k.r.o.) jest zdarzeniem stanowiącym podstawę unieważnienia przez sąd nowego aktu urodzenia i wzmianki dodatkowej o jego sporządzeniu wpisanej do dotychczasowego aktu urodzenia przysposobionego, z zastrzeżeniem zachowania przez zainteresowanego na podstawie art. 126 § 2 k.r.o. nabytego przez przysposobionego nazwiska i imienia (imion).

Orzeczenie te potwierdza stałą potrzebę określania relacji między przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego a przepisami Prawa o aktach stanu cywilnego (tu: między art. 126 k.r.o. a art. 49 ust. 3 Pr. a.s.c.).

prawo spółek handlowych

W postanowieniu z dnia 13 czerwca 2008 r., I CSK 6/08, podkreślono, że przyjęty w umowie spółki sposób reprezentacji polegający na wprowadzeniu reprezentacji łącznej dla składania przez zarząd oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych spółki powyżej określonej ich wartości nie narusza art. 372 § 2 k.s.h.

Odstępując od dotychczasowego poglądu prawnego, Sąd Najwyższy przyjął, że odwołanemu członkowi zarządu spółki akcyjnej nie przysługuje prawo do wystąpienia z powództwem o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia odmawiającej udzielenia mu absolutorium (wyrok z dnia 11 stycznia 2008 r., V CSK 363/07).

Przepisy prawa handlowego nie eliminują wprawdzie wszystkich uprawnień członka zarządu w momencie jego odwołania, jednakże – w ocenie Sądu Najwyższego - ich utrzymanie jest zbędne, gdy nie przemawiają za tym argumenty wynikające z wykładni językowej i systemowej.

W wyroku z dnia 8 maja 2008 r., V CSK 573/07, Sąd Najwyższy rozstrzygnął istotny problem na tle subsydiarnej odpowiedzialności wspólnika spółki jawnej za długi spółki (art. 22 § 2 w związku z art. 31 § 1 k.s.h.). Uznał mianowicie, że art. 35 § 1 k.s.h. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 372 k.c. i w konsekwencji zarzut przedawnienia roszczenia przysługującego przeciwko spółce jawnej nie jest własnym zarzutem pozwanego wspólnika.

Wyjaśniając inne wątpliwości z zakresu prawa handlowego Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że umieszczenie uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy w załączeniu do protokołu sporządzonego przez notariusza stanowi naruszenie bezwzględnie obowiązujących przepisów o formie czynności prawnych, przewidzianych w art. 421 § 1 k.s.h. i art. 73 § 2 k.c. (wyrok z dnia 26 września 2008 r., V CSK 91/08) oraz że wspólnik spółki jawnej może dochodzić wypłaty udziału w zysku (art. 52 § 1 k.s.h.) tylko wobec spółki, a po otwarciu likwidacji spółki - tylko przy udziale nadwyżki, o czym mowa w art. 82 § 2 zd. trzecie k.s.h. (wyrok z dnia 23 października 2008 r., V CSK 172/08).

prawo spółdzielcze

Orzeczeniem z dziedziny prawa spółdzielczego zasługującym na omówienie, jest wyrok z dnia 14 marca 2008 r., IV CSK 515/07. W sprawie, w której wyrok ten zapadł, Sąd Najwyższy, przyłączając się do poglądów wyrażonych w orzecznictwie już na tle poprzednio obowiązującego stanu prawnego, przyjął, że nie jest sprzeczna ze statutem spółdzielni uchwała rady nadzorczej o wykreśleniu z rejestru członków spółdzielni z przyczyny, która uzasadniała wykluczenie członka. Sąd, przeprowadzając analizę przepisów prawa mających znaczenie z punktu widzenia rozpoznania i rozstrzygnięcia skargi, wskazał, że zgodnie z art. 24 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 122, poz. 1024), wykluczenie członka ze spółdzielni może nastąpić w przypadku, gdy z jego winy umyślnej lub z powodu rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu spółdzielni lub dobrymi obyczajami. Według natomiast art. 24 § 3 Prawa spółdzielczego, członek niewykonujący obowiązków z przyczyn przez niego niezawinionych może być z rejestru członków spółdzielni wykreślony. W każdym z tych przypadków przyczyny rozwiązania stosunku członkostwa powinny być określone w statucie. Po wejściu w życie ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266 ze zm.) sytuacja uległa zmianie, gdyż przyczyny wykluczenia członka spółdzielni zostały określone wprost w tym akcie. Dochodząc do przedstawionej na wstępie konkluzji, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że sankcje wykluczenia i wykreślenia różnią się między sobą przede wszystkim tym, że pierwsza z nich związana jest z ujemną oceną moralną bądź obyczajową członka, druga natomiast oceny takiej w sobie nie zawiera. Zdaniem Sądu Najwyższego, nie ma racjonalnych przesłanek przemawiających za uchyleniem uchwały z powodu zastosowania niewłaściwej sankcji, skoro po uchyleniu tej uchwały spółdzielnia mogłaby skorzystać z surowszej sankcji. W omawianej sytuacji należało zatem zastosować odpowiednio zakaz *reformationis in peius*, gdyż przemawiały za tym istotne względy jurydyczne i społeczne. Sąd Najwyższy stwierdził ponadto, że przedstawione stanowisko

zachowuje aktualność także obecnie, po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 873).

inne

Zmiany ustrojowe po 1990 r. spowodowały zjawisko odradzania się stowarzyszeń i innych organizacji społecznych, zlikwidowanych w okresie PRL-u i objętych zakazem istnienia. Przy tej okazji niejednokrotnie dochodzi jednak do nadużyć i „podszywania” się przez nowo powstające organizacje – głównie w celach majątkowych – pod tożsamość innych organizacji. Z takim przypadkiem Sąd Najwyższy miał do czynienia wydając wyrok z dnia 13 marca 2008 r., III CSK 284/07, i stwierdzając, że użyte przez sąd w postanowieniu o zarejestrowaniu nowo utworzonego stowarzyszenia sformułowanie, iż jest ono kontynuacją towarzystwa istniejącego dawniej, nie może być rozumiane jako przywrócenie lub potwierdzenie bytu prawnego tego towarzystwa.

Ważne znaczenie z punktu widzenia relacji prawa wspólnotowego do krajowego ma wyrok z dnia 15 października 2008 r., I CSK 175/08, stwierdzający, że obowiązek stosowania przez sądy polskie prawa wspólnotowego bądź to na zasadzie stosowania bezpośredniego bądź stosowania wykładni prawnowspólnotowej nie sięga wstecz do okresu sprzed wejścia w życie Układu Europejskiego.

Za interesujący i istotny w zakresie problematyki zwalczania nieuczciwej konkurencji uznać należy wyrok z dnia 3 lipca 2008 r., IV CSK 88/08. W zakończonym tym wyrokiem sprawie, w której spór ogniskował się wokół problemu posługiwania się częściowo zbieżnymi nazwami programów radiowych nadawanych przez dwie różne stacje, Sąd Najwyższy zajął się kilkoma kwestiami, z których część wywołuje spory i kontrowersje zarówno w piśmiennictwie, jak i judykaturze. Opowiedział się mianowicie za poglądem, że dla przyjęcia odpowiedzialności z tytułu nieuczciwej konkurencji także dla zastosowania konkretnego przepisu rozdziału drugiego ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 153 poz. 1503 ze zm.) opisującego konkretny rodzaj czynu nieuczciwej konkurencji konieczne jest, aby czyn ten odpowiadał ogólnym przesłankom określonym w art. 3 ust. 1 tej ustawy. Chodzi zatem o to, aby delikt o charakterze

szczególnym określony w przepisach tego rozdziału spełniał również przewidziane dla czynu nieuczciwej konkurencji kryteria ogólne określone we w art. 3 ust. 1 ustawy stanowiącym klauzulę generalną. Zdaniem Sądu Najwyższego, nie oznacza to, aby w każdej sprawie konieczne było wykazanie przesłanek ogólnych deliktu. Zależać to będzie każdorazowo od okoliczności danej sprawy oraz podniesionych zarzutów. Treść klauzuli zawiera cechy pozwalające na wyodrębnienie zachowań, które wskazana ustawa ma zwalczać. Ostateczna ocena danego zachowania musi zatem uwzględniać czy nie jest ono sprzeczne z prawem bądź dobrymi obyczajami i czy nie zagraża interesom innego przedsiębiorcy. W kolejnej spornej kwestii Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że przysługiwanie uprawnionemu prawa ochronnego na znak towarowy nie wyłącza z samej zasady możliwości skierowania przeciwko niemu, w związku z używaniem tego znaku, roszczenia opartego na przepisach o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Nie można bowiem z góry wykluczyć, że wykonywanie prawa z rejestracji znaku towarowego może w okolicznościach danego przypadku okazać się niezgodne z dobrymi obyczajami.

Inne interesujące rozstrzygnięcie dotyczyło wykładni regulacji dotyczącej wspólnotowego znaku towarowego. W wyroku z dnia 3 października 2008 r., I CSK 96/08, przyjęto, że w wypadku identyczności dwóch towarów, z których jednego dotyczy wspólnotowy znak towarowy, prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd opinii publicznej, w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt b rozporządzenia Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz. Urz. UE L z 1994 r. Nr 11, s. 1 ze zm.), nie istnieje, jeżeli inne cechy towarów, w tym zwłaszcza umieszczone na nich elementy słowne lub graficzne, pozwalają na ich wyraźne odróżnienie.

Duże znaczenie dla praktyki orzeczniczej ma wyrok z dnia 23 października 2008 r., V CSK 109/08, dotyczący ochrony znaków towarowych. Sąd Najwyższy podkreślił, że sama rejestracja znaku towarowego nie oznacza, iż posługujący się nim przedsiębiorca nie dopuszcza się nieuczciwej konkurencji wobec innego przedsiębiorcy, który korzysta z podobnego znaku. Opowiedział się też za przyznaniem uprawnionemu kumulatywnej ochrony: na podstawie ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (jedn. tekst: Dz.U. 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.) oraz ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (jedn. tekst: Dz.U. 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.). Zwrócił

również uwagę na szczególną ochronę renomowanego znaku towarowego (takim był znak zarejestrowany na rzecz powodów), co jest konsekwencją implementacji dyrektywy nr 89/104 Rady Wspólnot Europejskich z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie harmonizacji prawodawstwa państw członkowskich w dziedzinie znaków towarowych (Dz.U. WE z dnia 11 lutego 1989 r., Nr L 40).

W wyroku z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 22/08, Sąd Najwyższy potwierdził, że art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. 2006 r., Nr 90, poz. 631 ze zm.) przyznaje organizacjom zbiorowego zarządzania działającym na rzecz twórców i wydawców roszczenie przeciwko producentom i importerom urządzeń reprograficznych, umożliwiających kopiowanie opublikowanych utworów, o opłaty z tytułu sprzedaży tych urządzeń. Na tle zarzutów strony pozwanej Sąd Najwyższy usunął wątpliwości co do podstawy prawnej i „konstytucyjności” takiego roszczenia.

W precedensowym wyroku z dnia 23 października 2008 r., V CSK 121/08, Sąd Najwyższy uznał, że bocznica kolejowa nie stanowi infrastruktury kolejowej w rozumieniu ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. Nr 96, poz. 591 ze zm.), w związku z czym grunty, na których usytuowane są bocznicie, nie podlegają zwolnieniu od opłaty z tytułu użytkowania wieczystego.

W sprawie V CSK 569/07 ujawniły się nietypowe okoliczności przy ustalaniu opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste, ponieważ wystąpiły jednocześnie oba czynniki wpływające na jej wysokość (art. 67, 72, 73 i 77 u.g.n.). W wyroku z dnia 8 maja 2008 r. Sąd Najwyższy wskazał, że w razie zbiegu aktualizacji opłaty rocznej z ustawową obniżką stawki procentowej, właściwy urząd powinien najpierw wypowiedzieć dotychczasową stawkę, a później dokonać aktualizacji opłaty. Jeżeli natomiast najpierw została wszczęta procedura aktualizacji opłaty, należy z urzędu zastosować nową, niższą stawkę procentową przewidzianą w ustawie.

W wyroku z dnia 19 marca 2008 r., V CSK 482/07, Sąd Najwyższy rozstrzygnął istotną dla praktyki orzeczniczej wątpliwość w przedmiocie legitymacji spółdzielni mieszkaniowej do wytoczenia powództwa przewidzianego w art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Przyjął mianowicie, że spółdzielnia może wytoczyć powództwo o usunięcie niezgodności między stanem prawnym spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu ujawnionym w prowadzonej dla tego prawa księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym.

Problematyka dotycząca orzekania o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej (art. 373-377 Prawa upadłościowego i naprawczego) nadal wywołuje wiele wątpliwości interpretacyjnych. W postanowieniu z dnia 7 lutego 2008 r., V CSK 424/07, Sąd Najwyższy wypowiedział się o skutkach niewszczęcia postępowania w terminie przewidzianym w art. 377 u.p.n. oraz o przesłankach orzekania o zakazie.

Problematyki prawa wekslowego dotyczyły dwa ważne orzeczenia. W wyroku z dnia 8 października 2008 r., V CSK 124/08, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że niedopuszczalne jest przeniesienie przez przelew wierzytelności wyrażonej w wekslu bez wydania nabywcy weksła (art. 517 k.c. w związku z art. 92112 k.c.). W wyroku z dnia 9 kwietnia 2008 r., V CSK 493/07, stwierdził natomiast, że konsekwencją indosu powierniczego w celu inkasa jest niestosowanie wobec dłużnika wekslowego ograniczeń przewidzianych w art. 10 i 17 Prawa wekslowego.

Problematyka procesowa

skarga kasacyjna

W związku z licznymi nowelizacjami kodeksu postępowania cywilnego pewne wątpliwości budzi niekiedy kwestia dopuszczalności skargi kasacyjnej. W postanowieniu z dnia 14 lutego 2008 r., I CSK 460/07, wyjaśniono, że skarga kasacyjna od orzeczenia sądu drugiej instancji wydanego po dniu 5 lutego 2005 r. jest niedopuszczalna jeśli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 50. 000 zł, chociażby orzeczenie sądu drugiej instancji zostało wydane w wyniku ponownego rozpoznania sprawy po uchyleniu poprzedniego orzeczenia, od którego w tamtym czasie kasacja była dopuszczalna. Postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2008 r., I CSK 4/08, uznano natomiast, że skarga kasacyjna w sprawie o wpis do rejestru zastawów jest niedopuszczalna.

W wyroku z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 433/07, Sąd Najwyższy wypowiedział się o skutkach ogłoszenia upadłości likwidacyjnej na bieg postępowania kasacyjnego. Stwierdził mianowicie, że pozostaje ono bez wpływu na bieg tego postępowania, z uwagi na jego szczególny charakter. Postępowanie kasacyjne powinno się wówczas toczyć dalej z udziałem syndyka.

Na uwagę ponadto zasługuje postanowienie z dnia 4 września 2008 r., IV CZ 68/08. W sprawie tej Sąd Najwyższy zajął się kwestią skuteczności uzupełnienia braku formalnego skargi kasacyjnej w postaci niedołączenia przy jej wniesieniu pełnomocnictwa procesowego do jej sporządzenia. Przyłączając się do jednego z występujących w tej kwestii różnych nurtów orzecznictwa, zajął stanowisko, że o skuteczności takiego uzupełnienia decyduje treść przedłożonego na skutek wezwania dokumentu pełnomocnictwa, nie zaś data jego wystawienia.

postępowanie procesowe w pozostałym zakresie

Spośród orzeczeń z dziedziny prawa procesowego zasługujących na wymienienie w pierwszej kolejności należy wskazać wyrok z dnia 16 stycznia 2008 r., IV CSK 427/07. W sprawie zakończonej tym orzeczeniem Sąd Najwyższy zajmował się m.in. zasadniczą z punktu widzenia rozpoznania wniesionej skargi kwestią charakteru prawnego zaskarżonej uchwały oraz dopuszczalności drogi sądowej. Sąd po przeanalizowaniu sprawy ocenił, że podjęta przez walne zgromadzenie Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej uchwała dotycząca akceptacji dla utworzenia przez tę Kasę nowego Banku i jego wskazania jako partnera „pierwszego wyboru” w zakresie działalności prowadzonej przez wszystkie Kasy stanowi uchwałę w sprawie ustalenia kierunków rozwoju działalności gospodarczej a zatem ma charakter normatywny, co pozwala na jej zaskarżenie na zasadach i w trybie określonym w art. 42 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze i zbadanie pod kątem zgodności z prawem. Odnosząc się do kwestii drugiej Sąd stwierdził, że możliwość zbadania tej uchwały pod kątem jej zgodności z przepisami ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.) mieści się w zakresie kompetencji sądu powszechnego, a nie Komisji Nadzoru Bankowego. Sąd przyjął, że w świetle art. 42 § 2 Prawa spółdzielczego każda uchwała walnego zgromadzenia bez względu na jej przedmiot może być zaskarżona na drodze sądowej. Oznacza to, że sąd powszechny ma kompetencję do dokonania oceny zaskarżonej uchwały pod kątem ustawowych przesłanek do jej uchylenia, natomiast Komisja Nadzoru Bankowego do dokonania oceny zasadności wniosku licencyjnego o utworzeniu nowego Banku.

W postanowieniu z dnia 5 września 2008 r., III CSK 178/08, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że sprawa o umieszczenie osoby chorej psychicznie w szpitalu psychiatrycznym (art. 29 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, Dz.U. Nr 111, poz. 535 ze zm.) nie jest sprawą z zakresu prawa rodzinnego, a prawo nie wiąże z jej wszczęciem przez prokuratora obowiązku złożenia oświadczenia woli przez osobę bezpośrednio zainteresowaną, zatem prokurator może samodzielnie skutecznie złożyć wniosek o wszczęcie tego postępowania. Przemawia za tym również interes publiczny, przy czym Sąd Najwyższy wyraźnie zastrzegł, kierując się dobrem osoby chorej, że złożenie przez prokuratora wniosku, o którym mowa, powinno nastąpić dopiero po stwierdzeniu, iż nie ma innych osób uprawnionych do jego zgłoszenia albo że osoby te nie chcą lub nie mogą tego uczynić.

Z zakresu innych zagadnień prawnoprocesowych należy wymienić wyrok z dnia 10 stycznia 2008 r., IV CSK 356/07. W sprawie zakończonej tym orzeczeniem Sąd wypowiedział się w kwestii udzielenia pełnomocnictwa procesowego przez prezesa jednoosobowego zarządu spółki z o.o. prawomocnie skazanego wyrokiem karnym za przestępstwo objęte hipotezą art. 18 § 2 k.s.h. Stwierdzając, że ustanowienie pełnomocnika procesowego w tej sytuacji jest nieskuteczne, Sąd Najwyższy zauważył, że ze skazaniem tym wymieniony przepis łączy zakaz pełnienia funkcji w organach spółek kapitałowych. Utrata zdolności do ich pełnienia następuje zaś z chwilą uprawomocnienia się wyroku skazującego za określone w tym przepisie przestępstwa. Skutek ten następuje *ex lege*, a zatem bez konieczności orzekania o tym zakazie w wyroku skazującym sprawcę. Sankcja ta nie ma bowiem charakteru sankcji karnej. Sąd Najwyższy przyjął ponadto, że skoro w chwili udzielania pełnomocnictwa oraz w chwili, gdy możliwe było potwierdzenie czynności dokonanych przez nieskutecznie ustanowionego w sprawie pełnomocnika, osoba, która miała reprezentować spółkę była objęta zakazem przewidzianym w art. 18 § 2 k.s.h., zachodziła nieważność postępowania przewidziana w art. 379 pkt 2 *in fine* k.p.c.

Orzeczeniem zasługującym na uwzględnienie, dotyczącym problematyki prawomocności materialnej jest wyrok z dnia 4 marca 2008 r., IV CSK 441/07. Choć orzeczenie to zostało wydane na tle nieobowiązującej już ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080) stanowisko w nim zawarte może znaleźć, ze względu na sposób

uregulowania omawianej materii, zastosowanie także aktualnie. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd przyjął, że w świetle art. 365 § 1 k.p.c. decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ma charakter prejudykату i wiąże sąd orzekający w innej sprawie. Sąd Najwyższy wziął przede wszystkim pod uwagę, że zgodnie z art. 78 ust. 1 powołanej ustawy odwołanie od takiej decyzji rozpoznawał sąd ochrony konkurencji i konsumentów będący sądem cywilnym. W postępowaniu takim sąd dokonywał merytorycznego rozpoznania sprawy, a nie kontroli przeprowadzonego już postępowania administracyjnego. W tym zakresie Sąd powołał się na stanowisko wyrażone w judykaturze tle obowiązującego poprzednio stanu prawnego.

W mającym istotny wymiar praktyczny wyroku z dnia 4 marca 2008 r., IV CSK 481/07, Sąd Najwyższy odniósł się do zagadnienia prekluzji dowodowej w postępowaniu odrębnym, w którym rozpoznawane są sprawy o charakterze gospodarczym, stwierdzając, że prekluzja ta obejmuje także twierdzenia i zarzuty dotyczące legitymacji czynnej powoda.

Mechanizmu prekluzji procesowej dotyczy także wyrok z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 43/08. W orzeczeniu tym wyjaśniono, że prekluzja ta nie ma zastosowania, jeżeli uwzględnienie dodatkowych twierdzeń stron nastąpiło w związku ze stanowiskiem prawnym zajęтым przez Sąd Najwyższy w wydanym w sprawie postanowieniu odmawiającym udzielenia odpowiedzi na przedstawione mu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne. W takim przypadku mamy bowiem do czynienia - zdaniem Sądu Najwyższego - z potrzebą powołania twierdzeń i dowodów, która w rozumieniu art. 47914 § 2 k.p.c., „powstała później”.

Za istotny z punktu widzenia problematyki prekluzji dowodowej należy również uznać wyrok z dnia 20 czerwca 2008 r., IV CSK 49/08. W sprawie zakończonej tym orzeczeniem ocenę czy prekluzja taka rzeczywiście zaistniała Sąd Najwyższy wiązał ze sposobem potrącenia wzajemnych wierzytelności oraz podnoszonymi z tego tytułu w procesie zarzutami. Sąd Najwyższy stwierdził, że oświadczenie dłużnika o potrąceniu wierzytelności może nastąpić poza toczącym się już procesem wszczętym na skutek powództwa wierzyciela wzajemnego, wytoczenie powództwa nie powoduje bowiem utraty przez pozwanego uprawnienia do dokonania potrącenia. Uprawniony może dokonać potrącenia w dowolnie wybranym przez siebie momencie, byleby nastąpiło ono w tzw. fazie kompensacyjnej. Jeżeli do potrącenia dojdzie poza procesem, obrona pozwanego nie może polegać na podniesieniu zarzutu potrącenia,

a jedynie zarzutu nieistnienia roszczenia powoda umorzonego na skutek dokonanego potrącenia. Nie można utożsamiać umorzenia wynikającego z potrącenia dokonanego poza procesem z umorzeniem, które nastąpiło na skutek zarzutu podniesionego w toku postępowania sądowego. Sąd Najwyższy wskazał, że podniesienie zarzutu nieistnienia roszczenia jest możliwe dopiero wówczas, gdy pozwany poza postępowaniem dokona potrącenia. W konsekwencji, jeżeli pozwany ze względu na termin potrącenia nie mógł jeszcze w odpowiedzi na pozew powołać zarzutu nieistnienia roszczenia, prekluzja, o której mowa w art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., w tym zakresie nie zachodzi.

Dokonując wykładni art. 322 k.p.c., Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis ten nie ma zastosowania w sytuacji, w której wysokości żądania nie można dokładnie ustalić tylko wskutek sprekludowania dowodów na podstawie art. 479¹² § 1 k.p.c. (wyrok z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 563/07).

skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Z zakresu spraw ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, spośród znacznie przeważającej nadal liczby rozstrzygnięć o jej odrzuceniu, na wymienienie zasługuje postanowienie wydane w dniu 7 lutego 2008 r., IV CNP 217/07. W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy odniósł się do kwestii rozumieniu pojęcia „wyjątkowego wypadku”, o którym mowa w art. 4241 § 2 k.p.c., stanowiącego jedną z zasadniczych przesłanek skutecznego wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu pierwszej instancji. Sąd Najwyższy stwierdził, że subiektywne przekonanie strony, iż sąd wyda wyrok zgodny z prawem i zgłoszonymi żądaniami nie może być uznane za usprawiedliwione wyjaśnienie przyczyny niekontrolowania dalszego biegu sprawy i niewniesienia środka odwoławczego, a tym samym za wyjątkową okoliczność w rozumieniu art. 424¹ § 2 k.p.c., która uzasadniałaby fakt nieskorzystania przez stronę z istniejącej możliwości zmiany bądź uchylecia wyroku sądu pierwszej instancji. Sąd Najwyższy powtórzył wyrażone już w orzecznictwie zapatrywanie, że o „wyjątkowym wypadku” w rozumieniu art. 4241 § 2 k.p.c. można mówić dopiero wówczas, gdy nieskorzystanie z przysługujących stronie środków prawnych w celu

wzruszenia danego orzeczenia nastąpiło z przyczyn od niej niezależnych, a zatem niewynikających z jej zaniedbań lub woli.

Z grupy nielicznych jak dotąd spraw ze skargi, kończących się wydaniem merytorycznego rozstrzygnięcia, należy wymienić te z nich, które obrazują pewne występujące w judykaturze tendencje charakterystyczne w tego rodzaju sprawach.

W sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 10 stycznia 2008 r., IV CNP 147/07, Sąd Najwyższy, przyłączając się do wyrażanego w orzecznictwie stanowiska, stwierdził, że nie ma podstaw do uznania, iż prawomocne orzeczenie sądu jest niezgodne z prawem w rozumieniu art. 424⁴ k.p.c., jeżeli przepisy wskazane w skardze o stwierdzenie jego niezgodności z prawem mogą być różnie interpretowane. O niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, można zatem mówić jedynie wówczas, gdy jest ono sprzeczne z jednoznacznie rozumianym przepisem prawa regulującym określone uprawnienie lub obowiązek.

Z kolei w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 29 stycznia 2008 r., IV CNP 182/07, uwzględniającym skargę, Sąd Najwyższy przyjął, dołączając się do istniejącego w tym zakresie nurtu w orzecznictwie, że za niezgodny z prawem należy uznać wyrok, który wydany został z naruszeniem elementarnych standardów orzekania, do jakich należy wyrokowanie usprawiedliwione w świetle zgromadzonego w sprawie materiału oraz niebudzące zasadniczych zastrzeżeń w świetle wymowy przeprowadzonych dowodów.

Powołując natomiast wyrok z dnia 14 marca 2008 r., IV CNP 212/07, należy zwrócić uwagę na wyrażone w nim, a mogące mieć istotne znaczenie w pewnej liczbie spraw ze skargi, zapatrywanie, że nie ma podstaw do wiązania szkody, będącej jedną z przesłanek uwzględnienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, z możliwością wydania przez sąd w prawidłowym składzie (bez udziału sędziów wyłączonych od orzekania z mocy ustawy) innego (korzystnego dla strony) rozstrzygnięcia, mimo że zaskarżone orzeczenie naruszało przepisy procesowe o tym składzie, skoro merytoryczna treść orzeczenia nie budzi zastrzeżeń.

W postanowieniu z dnia 6 listopada 2008 r., II CO 17/08, stwierdzono, że skarga o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wydanego w przedmiocie przewlekłości postępowania, podlega oddaleniu, jeśli jej podstawę stanowi wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia

1 kwietnia 2008 r., SK 77/06 (OTK-A 2008, nr 3, poz. 39). W sprawie takiej Sąd Najwyższy orzeka w składzie jednoosobowym.

W postanowieniu z dnia 23 stycznia 2008 r., V CNP 187/07, Sąd Najwyższy stwierdził, że niedopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, wynikająca z możliwości zaskarżenia prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji (art. 424⁸ § 2 k.p.c.), występuje zarówno przy świadomej rezygnacji strony z wniesieniem skargi kasacyjnej, jak i przy zawinionej przez stronę niemożności skorzystania z tego środka odwoławczego.

postępowanie egzekucyjne

Celowe wydaje się powołanie wyroku z dnia 3 lipca 2008 r., IV CSK 170/08, wydanego w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, w której Sąd Najwyższy rozważał zagadnienie czy przepis art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w brzmieniu nadanym mu ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804) może mieć zastosowanie także wówczas, gdy powództwo opozycyjne zostało wytoczone po wejściu w życie tej ustawy, tj. po dniu 5 lutego 2005 r., a powód podstawą tego powództwa czyni zarzut spełnienia świadczenia, który nie był dotychczas przedmiotem rozpoznania w sprawie. Oparcie powództwa na zarzucie tego rodzaju przepis ten dopuszcza w brzmieniu obowiązującym od czasu jego nowelizacji. We wskazanej ustawie brak jest międzyczasowych reguł interpretacyjnych odnoszących się wprost do art. 840 k.p.c. Zdaniem Sądu Najwyższego, odpowiedź pozytywną na postawione pytanie przynosi prawidłowa wykładnia art. 7 tej ustawy, który to przepis, wprowadzając zasadę kontynuacji, w sposób ogólny odnosi się do wszelkich przewidzianych w tej ustawie przepisów poświęconych postępowaniu egzekucyjnemu, nie zaś przepisów tworzących m. in. podstawy powództw przeciwegzekucyjnych. Ponadto - według Sądu Najwyższego - choć przepis art. 840 k.p.c. ma niewątpliwie charakter materialnoprawny, można również bronić tezy, że jest to przepis o charakterze mieszanym - częściowo procesowym, a częściowo materialnym. Nie znajdują zatem do niego zastosowania zasady intertemporalne przewidziane w przepisach wprowadzających kodeks cywilny. Sąd Najwyższy przedstawił także inne argumenty przemawiające na rzecz przyjętego

w sprawie rozwiązania wskazanego zagadnienia. Wyrok ten może stanowić bezpośrednią wskazówkę w innych podobnych sprawach, w których znajdzie zastosowanie wskazany przepis w brzmieniu nadanym mu ustawą z dnia 2 lipca 2004 r., a powództwo dotyczyć będzie orzeczenia wydanego przed jej wejściem w życie.

Z zakresu postępowania egzekucyjnego na szczególną uwagę zasługuje również wyrok z dnia 15 lutego 2008 r., I CSK 357/07. W orzeczeniu tym wyrażono pogląd, że przepis art. 885 *in fine* w zw. z art. 902 k.p.c. nie ma zastosowania do wierzytelności, z której wynika obowiązek spełnienia świadczenia jednorazowego, jeżeli do jej rozporządzenia doszło przed zajęciem, natomiast wymagalność wierzytelności następuje po zajęciu. Oznacza to, że rozporządzenie takie w stosunku do wierzyciela egzekwującego nie jest objęte sankcją nieważności.

Warto także wskazać na wyrok z dnia 4 kwietnia 2008 r., I CSK 3/08, w którym przyjęto, że w stosunku do osoby trzeciej moc wsteczna wpisu o wszczęciu egzekucji z nieruchomości (art. 29 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.) ma miejsce od daty złożenia przez komornika wniosku (art. 924 k.p.c.), jeżeli tylko sąd wieczystoksięgowy dokona wzmianki wymaganej w art. 626⁷ § 2 k.p.c.

varia

Problematycznie wciąż kształtuje się kwestia możliwości dochodzenia odszkodowania od pełnomocnika z tytułu wadliwego prowadzenia postępowania. W wyroku z dnia 13 czerwca 2008 r., I CSK 514/07, przyjęto, że jeżeli podstawą dochodzenia odszkodowania od pełnomocnika jest twierdzenie, iż z jego winy strona przegrała proces, wówczas zachodzi konieczność ustalenia, czy wynik procesu mógł być inny przy założeniu należytego wypełnienia obowiązków przez pełnomocnika. Dokonana w tym zakresie ocena orzeczenia sądowego nie narusza art. 365 k.p.c.

Szczególnie ciekawe rozstrzygnięcie z zakresu wpływu orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego na postępowanie cywilne zawiera postanowienie z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 29/08. W orzeczeniu tym przyjęto, że jeżeli Trybunał Konstytucyjny odraczając utratę mocy obowiązującej uznanej za niezgodną z Konstytucją normy prawnej, nie orzekł w przedmiocie przyznania wnioskodawcy przywileju indywidualnej

korzyści, wnioskodawca nie jest uprawniony do złożenia skargi o wznowienie postępowania, w którym orzeczenie wydano na podstawie niekonstytucyjnej normy prawnej, przed wejściem w życie tego wyroku.

Na koniec zasługuje jeszcze na uwzględnienie stanowisko wyrażone w postanowieniu z dnia 7 listopada 2008 r., IV CSK 256/08, dotyczące problematyki uznawania orzeczeń sądu zagranicznego. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy, wskazując, że zgodnie z art. 34 pkt 1 w rozporządzenia Rady Wspólnot Europejskich Nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. WE z 2001 r., L 12) podstawową przesłanką odmowy uznania orzeczenia takiego sądu jest sprzeczność orzeczenia z porządkiem publicznym państwa uznającego, wyjaśnił co należy przez porządek taki rozumieć. Są to podstawowe zasady prawa istniejące w systemie prawnym danego państwa, a zatem chodzi o podstawowe normy tworzące system prawny, mające najczęściej swe źródło w ustawach konstytucyjnych. W pojęciu tym mieszczą się również podstawowe zasady obejmujące ustrój społeczno-gospodarczy danego państwa, zasady współżycia społecznego, a także dobre obyczaje. Orzeczenie sądu zagranicznego będzie zatem naruszać zasady porządku prawnego wówczas, gdy jego skutek okaże się sprzeczny z koncepcją określonej instytucji prawnej, nie zaś z poszczególnymi przepisami normującymi tę samą instytucję prawną w obu państwach. Sąd Najwyższy dodał, że przyjmuje się, iż badaniu nie podlega kwestia sprzeczności z porządkiem prawnym państwa uznającego samego orzeczenia sądu zagranicznego, lecz kwestia ewentualnej sprzeczności jego uznania z tym porządkiem.

III. Wnioski

1. W 2008 r. w Izbie Cywilnej załatwiono ogółem o 40 spraw mniej niż ich wpłynęło. Do Izby wpłynęło prawie tyle samo skarg kasacyjnych co w 2007 r. (2751 w 2007 r. i 2673 w 2008 r.), załatwiono 2593 skargi (w 2007 r. – 2500), tj. prawie sto skarg więcej niż w poprzednim roku.

Okres oczekiwania na rozpoznanie skargi kasacyjnej był podobny jak w dwóch ostatnich latach i wynosił ok. 8 miesięcy, co w pełni spełnia wymagania

art. 45 Konstytucji i oczekiwania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Jest to wynikiem wyteźzonej pracy wszystkich sędziów i asystentów.

2. Rok 2008 był kolejnym rokiem dużego wpływu zagadnień prawnych. Udzielono łącznie 158 odpowiedzi (w 2007 r. – 162). Niektóre zagadnienia były bardzo skomplikowane, wymagały dużego wysiłku i nakładu pracy ze względu na zmieniające się przepisy prawne oraz ich niespójność.

Zaobserwować można także zwiększenie aktywności Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, wnoszącego o ujednoczenie wykładni sądowej.

3. Poziom formalny i merytoryczny orzeczeń Izby należy ocenić bardzo wysoko. Potwierdzają to liczne aprobujące glosy i komentarze w piśmiennictwie prawniczym. Główny wysiłek w orzecznictwie Izby skupiał się na ujednoczaniu orzecznictwa sądowego oraz wykładni przepisów prawnych – często niespójnych i budzących różne wątpliwości. W licznych orzeczeniach odwoływano się do aksjologii Konstytucji, orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu.

4. Podkreślić należy poszerzenie zakresu orzeczeń publikowanych (kwartalnik "Zbiór Dodatkowy"), od 2008 r. dostępne jest także publikowane orzecznictwo Izby w wersji elektronicznej.

5. Stale znaczna część skarg kasacyjnych sporządzana jest niestarannie i bez dostatecznej znajomości orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego zwłaszcza postępowania kasacyjnego. Trudno stwierdzić, czy uzasadnianie postanowień o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wpłynęło na poziom tych skarg. Prawie niezmienny pozostaje procent skarg przyjętych do rozpoznania (28 w 2008 r., 27,2 w 2007 r.). Nieznacznie wzrósł procent skarg uwzględnianych po przedsądzie (ok. 49, w 2007 r. ok. 45).

6. Ciągle pokutuje przekonanie, że błahy powód może uzasadniać uwzględnienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Sąd Najwyższy konsekwentnie broni stanowiska, że tylko rażące naruszenie prawa i to takie, w którym uprawdopodobniono wyrządzenie stronie szkody może prowadzić do uwzględnienia tej skargi. W konsekwencji ciągle znikoma jest liczba skarg przyjętych do rozpoznania i uwzględnionych.

7. W dalszym ciągu dobrze przebiega współpraca z Prokuratorią Generalną Skarbu Państwa. Radcowie Prokuraturii w obszernych pismach procesowych

(zwłaszcza odpowiedziach na skargi kasacyjne) podnoszą liczne argumenty, z korzyścią dla argumentacji zapadających w Sądzie Najwyższym orzeczeń. Sędziowie i asystenci "merytoryczni" na zaproszenie Prezesa Prokuraturii kilkakrotnie brali udział w spotkaniach z radcami Prokuraturii.

8. Bardzo ofiarnie, także w 2008 r., pracowali asystenci sędziów Sądu Najwyższego, w tym specjaliści – członkowie Biura Studiów i Analiz. Należy podkreślić ich wydatny udział w gromadzeniu materiałów i dokonywaniu rozmaitych analiz, a w szczególności notatek w postępowaniu uchwałodawczym. Prace asystentów są koordynowane w Wydziale III. Coraz lepiej przebiega współpraca z Biurem Studiów i Analiz, które przygotowuje cenne analizy orzecznictwa Sądu Najwyższego.

9. W Wydziale III – przy udziale asystentów – kontynuowano opracowywanie biuletynu Sądu Najwyższego „Izba Cywilna”. Biuletyn ukazuje się co miesiąc, regularnie i terminowo, obrazując bieżącą działalność jurysdykcyjną Izby. Oprócz uchwał i orzeczeń oraz wpływających do Izby zagadnień prawnych, w biuletynie przedstawiane są także w krótkim streszczeniu glosy dotyczące orzeczeń Sądu Najwyższego wydanych w Izbie Cywilnej. Osobne miejsce zajmuje omawianie rozbieżności w orzecznictwie, relacjonowane są także inne wydarzenia z życia Izby. Biuletyn cieszy się zainteresowaniem sędziów sądów powszechnych, przedstawicieli nauki i innych osób oraz instytucji, którym jest doręczany.

10. Wiele troski na zebraniach izbowych w 2008 r. poświęcono problemowi jednolitości orzecznictwa Izby. Sprzeczne orzeczenia badane są stale pod kątem potrzeby wystąpienia o rozstrzygnięcie w składach powiększonych. Sprawdziło się, wprowadzone od dnia 1 stycznia 2007 r. w systemie Supremus okienko „nowości”, w którym treść rozstrzygnięcia istotnego problemu prawnego jest zamieszczana niezwłocznie po wydaniu orzeczenia.

W indywidualnych wypadkach zdarzają się opóźnienia w terminowym przygotowywaniu uzasadnienia orzeczenia. Z reguły wynikają one z bardzo skomplikowanej i wielowątkowej materii rozstrzyganych spraw albo zaległości powstałych po chorobie sędziego. Terminowość sporządzania uzasadnień jest stale monitorowana.

Prof. dr hab. Tadeusz Ereciński
Prezes Sądu Najwyższego

Dane statystyczne – styczeń 2009 r.

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw										
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Załatwiono								Pozostało do rozpoznania
				Razem	Sposób załatwienia						Inny sposób	
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchyłono w całości bądź częściowo	Uwzględniono skargę	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania		
1.	CK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	CSK	734	194	184	-	37	1	40	-	79	27	744
3.	CZP, w tym:	22	12	11	8	-	-	-	-	-	3	23
	- art. 390 k.p.c.	18	12	10	7	-	-	-	-	-	3	20
	- skład 7-miu	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2
	- pełny skład	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4.	CZ	38	47	40	-	18	3	7	-	-	12	45
5.	CO, w tym	15	13	18	-	3	-	-	1	-	14	10
	- art. 401 k.p.c.	5	1	3	-	1	-	-	1	-	1	3
	- art. 45, 48 k.p.c.	10	12	15	-	2	-	-	-	-	13	7
6.	CSP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	CNP	105	50	36	-	3	-	-	-	8	25	119
8.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	CN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	RAZEM	914	316	289	8	61	4	47	1	87	81	941